

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

TRABZON ÇEPNİ AĞZI (SES BİLGİSİ- SÖZLÜK-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem ERTEN

KASIM - 2020

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

TRABZON ÇEPNİ AĞZI (SES BİLGİSİ- SÖZLÜK-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İrem ERTEN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR

KASIM - 2020

TRABZON

ONAY

İrem ERTEN tarafından hazırlanan “Trabzon Çepni Ağzı (Ses Bilgisi-Sözlük-Metin)” adlı bu Çalışmatarihinde yapılan savunma sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
	Başkan	☐	☐	
	Üye	☐	☐	
	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEŒEN
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ – Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada orijinal olan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim.

İrem ERTEN

18/11/2020

ÖNSÖZ

Oğuz boylarından biri olan Çepnilerin dillerine dair çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Trabzon Çepni ağızı özelinde yapılmış çalışmalar ise sınırlıdır. İlk örnekler de Ahmet Caferoğlu'na aittir. Brent Brendemoen Çepnilerle ilgili ilk çalışmasında Trabzon Şalpazarı merkezli bir saha çalışması yapmış, Trabzon Çepni ağızının özelliklerine yer vermiştir, Daha sonraki çalışmalarında Trabzon ağızı ve Trabzon ağzından ayrı ele aldığı Çepni ağızının özelliklerine değinmiştir. Leyla Karahan, Anadolu Ağızları içerisinde Trabzon Çepni ağızını Şalpazarı özelinde değerlendirmiştir. Necati Demir, Trabzon İli ve Yöresi Ağızları adlı çalışmasında Şalpazarı ve Beşikdüzü ilçelerini merkeze koyarak Çepni ağızı ve özelliklerinden söz etmiştir. Zeynep Umaç ise Türkiye'nin farklı illerinde yaşayan Çepnilerin dillerine dair bir doktora tezi hazırlamıştır. Bu doktora tezinde ikinci ağız bölgesi başlığı altında Trabzon Çepni ağızının özelliklerine yer vermiştir. Burada Trabzon Çepni ağızı özelinde Şalpazarı, merkez ağız olarak belirlenmiştir. Merkez ağızla benzer özellikler gösteren bölgeler de diğer çalışmalardan farklı olarak Trabzon Çepni ağızı içerisinde değerlendirilmiştir.

Trabzon Çepni ağızının ses bilgisi bakımından eş zamanlı olarak incelenmesinin amaçlandığı bu tezde Trabzon'da Çepni varlığına bağlı alanların sınırları belirlenmiş, yörede yaşayan Çepnilerin ağız özellikleri eş zamanlı incelenerek Çepni ağızı ile Trabzon ağzının ilişkisi gösterilmiştir. Ekler bölümünde de derlenen metinlerden hareketle hazırlanan bir sözlük yer almaktadır.

Trabzon'da belirli Çepni yerleşimlerinde saha çalışması yapılmıştır. Saha çalışmamıza katkıda bulunan, bizlere evlerini açan, derleme metinlerinin elde edilmesinde yardımcı olan kaynak kişilerinize ve kaynak kişilere ulaşmamızı sağlayan Şalpazarı, Beşikdüzü, Akçaabat, Arsin, Araklı, Yomra, Of, Maçka ilçelerinin yerel yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Tezin meydana gelme sürecinde ve öncesinde görüşleriyle lisans yıllarımdan itibaren değerli düşüncelerini ve eleştirilerini benden esirgemeyerek hayatımda bana yeni ufuklar açan kıymetli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Asiye Mevhibe COŞAR'a, başlangıcından itibaren çalışmaya değerli görüş ve önerileri ile yön verilmesine katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Figen Güner DİLEK'e minnettarlığımı ifade etmek isterim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	X
ABSTRACT	XI
TABLolar LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XIII

GİRİŞ	1-4
-------------	-----

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇEPNİLER.....	5-24
1.1. Çepni Boyu ve Çepni Adı	6
1.2. Karadeniz Bölgesi'nde Çepniler	7
1.3. Trabzon Bölgesi Çepnileri	9
1.4. Çepni Yerleşimleri	10
1.5. Trabzon'da Çepni Yerleşimleri.....	11
1.5.1. Trabzon'da Bugünkü Çepni Yerleşimleri.....	13
1.5.1.1. Akçaabat İlçesi	13
1.5.1.2. Araklı İlçesi	14
1.5.1.3. Arsin İlçesi.....	14
1.5.1.4. Beşikdüzü İlçesi.....	15
1.5.1.5. Çaykara İlçesi	15
1.5.1.6. Maçka İlçesi	16
1.5.1.7. Of İlçesi	16
1.5.1.8. Sürmene İlçesi	17
1.5.1.9. Şalpazarı İlçesi.....	18
1.5.1.10. Tonya İlçesi	19
1.5.1.11. Vakfikebir İlçesi	19
1.5.1.12. Yomra İlçesi	20
1.6. Çepnilerin Dili/Ağız Özellikleri.....	20
1.7. Çepnilerin Dilleri ile İlgili Yapılmış Çalışmalar.....	22
1.7.1. Kitap.....	22

1.7.2. Makale	23
1.7.3. Tez	24

İKİNCİ BÖLÜM

2. TRABZON ÇEPNİ AĞZI	25-28
2.1. Trabzon Ağzı.....	25
2.2. Trabzon Çepni Ağzı	27

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SES BİLGİSİ	29-72
3.1. Ünlüler	29
3.1.1. Ünlü Türleri	29
3.1.1.1. [ɑ/a].....	29
3.1.1.1.1. [ɑ:/ ā].....	29
3.1.1.1.2. [ǎ/ǎ]	30
3.1.1.2. [a/á].....	30
3.1.1.3. [a:/A:].....	30
3.1.1.4. [ε/e].....	30
3.1.1.4.1. [ε:/ē].....	31
3.1.1.4.2. [ǣ/ǣ].....	31
3.1.1.5. [e/ è].....	31
3.1.1.6. [æ/ ä].....	32
3.1.1.7. [u/ı]	32
3.1.1.7.1. [ǔ/ǔ].....	32
3.1.1.7.2. [u:/ī].....	33
3.1.1.8. [ʏ/ı]	33
3.1.1.9. [ʉ/ı ⁹]	33
3.1.1.10. [i]	33
3.1.1.10.1 [ī].....	33
3.1.1.10.2. [i:/ī].....	34
3.1.1.11. [ɔ/o].....	34
3.1.1.12. [o/ò]	34
3.1.1.13. [ø/ó].....	35
3.1.1.14. [œ/ö].....	35
3.1.1.14.1. [œ:/ō]	35
3.1.1.15. [ø/ö*]	35
3.1.1.16. [u].....	36
3.1.1.16.1. [u:/ū].....	36

3.1.1.16.2. [ü]	36
3.1.1.17. [ʊ/ú]	36
3.1.1.18. [y/ü]	37
3.1.1.18.1. [y:/ǖ]	37
3.1.2. Uzun Ünlüler	37
3.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler	37
3.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler	37
3.1.2.2.1. [ɑ: / ā]	37
3.1.2.2.2. [ɛ: / ē]	38
3.1.2.2.3. [u:/ ī]	38
3.1.2.2.4. [i:/ ī]	38
3.1.2.2.5. [ɔ: / ō]	38
3.1.2.2.6. [œ:/ ȫ]	38
3.1.2.2.7. [u:/ ū]	38
3.1.2.2.8. [y:/ ū̄]	39
3.2. Ünsüzler	39
3.2.1. Ünsüz Türleri	40
3.2.1.1. [b/b]	40
3.2.1.2. [d͡ʒ/c̣]	40
3.2.1.3. [ʃ̣/ç̣]	41
3.2.1.4. [ʃ̣/Ç̣]	41
3.2.1.5. [tṣ/ç̣]	41
3.2.1.6. [d/d]	41
3.2.1.7. [f/f]	41
3.2.1.8. [ʃ/g]	42
3.2.1.9. [g/ğ]	42
3.2.1.10. [ɟ/g̣]	42
3.2.1.11. [y/ğ̣]	42
3.2.1.12. [h/h]	43
3.2.1.13. [χ/ḥ]	43
3.2.1.14. [k/ḳ]	43
3.2.1.15. [ç/ Ḳ]	43
3.2.1.16. [l/l]	44
3.2.1.17. [m/m]	44
3.2.1.18. [n/n]	44
3.2.1.19. [ŋ]	44
3.2.1.20. [ñ / n̄]	45
3.2.1.21. [p/p]	45
3.2.1.22. [r̄ / ṛ]	46

3.2.1.23. [t/ t̥].....	46
3.2.1.24. [f/ɸ].....	46
3.2.1.25. [θ/θ̥].....	46
3.2.1.26. [s/S].....	47
3.2.1.27. [j/ç].....	47
3.2.1.28. [t/T].....	47
3.2.1.29. [v/v̥].....	47
3.2.1.30. [β/w].....	48
3.2.1.31. [j,y].....	48
3.2.1.32. [z/z̥].....	48
3.2.1.33. [ð/ z̥].....	48
3.2.1.34. [z/z̥'].....	49
3.3. Ünlülerle İlgili Ses Olayları	50
3.3.1. Ünlü Uyumları	50
3.3.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu.....	50
3.3.1.1.1. Kalınlaşma.....	50
3.3.1.1.2. İncelme.....	50
3.3.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulduğu Durumlar	51
3.3.1.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu	52
3.3.2. Ünlü Değişmeleri.....	53
3.3.2.1. İncelme	53
3.3.2.2. Kalınlaşma.....	55
3.3.2.3. Genişleme	56
3.3.2.4. Daralma	57
3.3.2.5. Yuvarlaklaşma	58
3.3.2.6. Düzleşme	59
3.3.3.1. Ünlü Türemesi	60
3.3.3.1.1. Ön Seste Türeme	60
3.3.3.1.2. İç Seste Türeme.....	61
3.3.3.1.3. Son Seste Türeme.....	61
3.3.3.2. Ünlü Düşmesi	61
3.4. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları	62
3.4.1. Ünsüz Düşmesi	62
3.4.1.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi.....	62
3.4.1.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi.....	62
3.4.1.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi	63
3.4.2. Ünsüz Türemesi	63
3.4.2.1. Ön Seste Türeme.....	63
3.4.2.2. Son Seste Türeme	63

3.4.3. Ünsüz İkizleşmesi	63
3.4.4. Ötümlüleşme	64
3.4.4.1. Ön Seste Ötümlüleşme	64
3.4.4.2. İç Seste Ötümlüleşme	65
3.4.4.3. Son Seste Ötümlüleşme	67
3.4.4.3.1. Ulamaların Etkisiyle Son Seste Ötümlüleşme Olayı.....	67
3.4.5. Ötümsüzleşme.....	68
3.4.6. Süreksizleşme	68
3.4.7. Ünsüz Uzamaları.....	68
3.4.7.1. Erime	68
3.4.7.2. Hece Kaybolması.....	70
3.4.8. Ünsüz Benzeşmeleri.....	70
3.4.8.1. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi.....	70
3.4.8.1.1. Yakın Benzeşme.....	70
3.4.8.1.2. Uzak Benzeşme	71
3.4.8.2. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi	71
3.4.8.2.1. Yakın Benzeşme.....	71
3.4.9. Göçüşme	71
3.4.9.1. Yakın Göçüşme	71
3.4.9.2. Uzak Göçüşme.....	72
3.4.10. Örnekseme	72
SONUÇ	73
YARARLANILAN KAYNAKLAR	80
EKLER.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	131

ÖZET

Çalışma, Trabzon Çepni ağzının ses bilgisi bakımından eş zamanlı olarak incelenmesini konu edinir. Bu amaçla Trabzon'da Çepni varlığına bağlı alanların sınırları belirlenmiş, yörede yaşayan Çepnilerin ağız özellikleri eş zamanlı incelenerek Çepni ağzı ile Trabzon ağzının ilişkisi gösterilmiştir.

Giriş bölümünde tezin konusu yöntemi ve içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, Çepnilerin dilleri, tarihleri ve boy özelliklerinden söz edilmiş, Trabzon'daki güncel Çepni yerleşimlerine dair bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde Trabzon ağzı ve Çepni ağzı hakkında genel bilgiler bulunmaktadır. Üçüncü bölümde Trabzon Çepni ağzında bulunan ünlü türleri, ünlü uyumları, ünlü değişimleri, ünsüz türleri, ses olayları ele alınmıştır. Elde edilen veriler sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Sonuç bölümünde metinler iki ağız alanı içerisinde değerlendirilmiştir. Birinci ağız alanı Şalpaazarı, Beşikdüzü, Akçaabat, Çarşıbaşı; ikinci ağız alanı Arsin, Maçka, Yomra olarak belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle Trabzon Çepni ağzının iki ağız bölgesi olarak yorumlanması gerektiği, birinci ağız bölgesinde özelliklerin örtüştüğü ama kısmi değişimlerin de izlendiği, doğuda kalan ikinci ağız bölgesinin Trabzon merkez ağızları ile giderek daha çok örtüştüğü ancak benzerlikleri de nispeten koruduğu, Çepni ağızları için genel özellik olarak gösterilen bir veya birkaç özelliğin Trabzon Çepni ağzında karakteristik olmadığı, Trabzon Çepni ağzının yalnızca Şalpaazarı ile sınırlandırılmaması gibi sonuçlara ulaşılmıştır.

Ekler kısmında derlenen, deşifre edilen, incelemenin temelini oluşturan metinler ve sözlük yer almaktadır. Sözlük kısmı derlemelerden elde edilen metinlerdeki kelimelerden oluşmaktadır. Aynı zamanda kayıt esnasında not tutulan kelimelere de burada yer verilmiştir. Sözlükte ağırlıklı olarak Standart Türkçede bulunmayan kelimelere yer vermeye çalışılmıştır. Standart Türkçede bulunup söylenişleri farklı olan kelimeler ise sözlüğe dahil edilmemiştir.

Anahtar Sözcükler: Çepni boyu, Trabzon Çepni ağzı, Trabzon ağzı, Standart Türkçe

ABSTRACT

This study's subject is to search the dialect of Trabzon Çepni in terms of phonetics simultaneously. In the study, the borders of the areas where the Çepni people live were determined and the relation between the dialect of Çepni and the dialect of Trabzon was shown while the dialect features of Çepni who live in the area were being searched simultaneously.

The information regarding the subject of the study, its method and the content of the thesis was given in the introduction section. In the first part, the languages of Çepni, their history and the features of their tribe were mentioned and information about the current areas of Çepni in Trabzon was mentioned as well. In the second part, there is a guideline about the dialect of Trabzon and the dialect of Çepni. In the third part, types of vowel, vowel harmonies, vowel changes, types of consonant and acoustic phenomenon which exist in the dialect of Trabzon Çepni were reviewed. The obtained data were evaluated in the conclusion part.

The texts were evaluated in the area of two dialects in the conclusion part. Şalpazarı, Beşikdüzü and Akçaabat were determined as the first dialect's area. Arsin, Maçka and Yomra were determined as the second dialect's area. The following results were gained from the obtained data; the dialect of Trabzon Çepni needs to be regarded as the area of two dialects; in the first area of the dialect, the features are overlapped but partial changes are seen, the second area of the dialect which is in the East of Trabzon is more gradually matched up with the dialect of the central of Trabzon but the similarities are slightly protected one or a few features shown as the general feature for the dialects of Çepni are not the characteristic features in the dialect of Trabzon Çepni. The dialect of Trabzon Çepni must not be limited with only Şalpazarı.

The texts and dictionary which were compiled and deciphered by us and constituted the source of the thesis were taken part in the appendix section. The vocabulary section was comprised of the words in the texts which were obtained from the collations. At the same time, the words noted during the record were given in this section. The words which don't mainly exist in the Standard Turkish were struggled to be included in the dictionary. But the words which exist in the Standard Turkish but are different in their pronunciation weren't included in the dictionary.

Keywords: Tribe of Çepni, the dialect of Trabzon Çepni, the dialect of Trabzon, Standard Turkish.

TABLULAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Of Çepni Köyleri	17
2	Sürmene Çepni Köyleri	18
3	Şalpazarı Çepni Köyleri-1(Kuzey)	18
4	Şalpazarı Çepni Köyleri-2 (Doğu).....	18
5	Şalpazarı Çepni Köyleri-3 (Batı)	18
6	Ünlü Alofonları.....	39
7	Ünsüzler.....	40
8	Ünsüz Alofonları	49

KISALTMALAR LİSTESİ

a.	Ad
AE	Akçaabat Eskiköy
AK	Akçaabat Karpınar köyü
akt.	Aktaran
AO	Arsin Oğuz köyü
ÇT	Çarşıbaşı Taşlitepe köyü
BD	Beşikdüzü Dolanlı Beşikdüzü Dolanlı
DLT	Divan u Lügati't Türk
İPA	Uluslararası Fonetik Alfabe
KK	Kaynak kişi
MH	Maçka Hamsiköy
s.	Sıfat
ŞÇ	Şalpazarı Çetrik
ŞG	Şalpazarı Geyikli
ŞS	Şalpazarı Sayvançatak
ŞSM	Şalpazarı Simenli
ŞST	Şalpazarı Sütpınar
YÖ	Yomra Özdil
z.	Zarf

GİRİŞ

Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili olmuş ve bugün halen Anadolu'da dağınık halde bulunan Çepniler, başta dilleri olmak üzere yaşama pratikleri bakımından da ilgi çekmeye ve çalışmalara konu olmaya devam etmektedir. Bu çalışma ile de Trabzon'da yaşadıkları bilinen Çepnilerin ağız özelliklerini Trabzon Çepni ağızı özelinde eş zamanlı olarak tespit etmek ve incelemek amaçlanmıştır. Bu amaçla Trabzon'da Çepni varlığının tarihsel kökenlerine dair bilgiler derlenmiş, aile ve yer adı olarak "Çepni" kelimesi ve varyantlarının izleri sürülmüştür. Bu şekilde Trabzon'da Çepni varlığına bağlı bir alanın sınırlarını çizmek; Çepni ağızı ile Trabzon merkez ağzının ilişkisini görmek ve yöredeki Çepni ağzına ilişkin çalışma alanına dair bilgileri güncellemek istenmiştir.

Araştırmalar, bir dilin toplum içindeki değişik görünümünün temelde üç boyut içerdiğini ortaya koymuştur. Bunlar, art zamanlı değişimler, coğrafi değişimler, konuşucu faktörü olarak gösterilebilir. Art zamanlı değişimler birinci boyutu teşkil eder. Tarihi süreçte her dilin sözcüğüne yeni unsurlar eklendiği gibi eksilme ya da anlam değişimleri de görülür. İkinci boyutu dilin konuşulduğu coğrafyaya göre değişen bölgesel ağzlar oluşturur. Bunun temelinde aynı dili konuşmalar bile Trabzon'da ya da Aydın'da yaşayan kişiler arasında söyleyiş özellikleri ve sözcüğü açısından farklılıklar olması yatar. Coğrafya, bölgesel söyleyiş farklılıklarının ortaya çıkmasında önemli bir etken olsa da bu durum aynı ağız bölgesinde yaşayan kişilerin aynı tarzda konuştuğu anlamına gelmez, bireysel kullanımlar doğal olarak farklılık arz eder. Dil değişkenliğinde üçüncü boyut ise cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, toplumsal tabakalar gibi farklı toplumsal gruplara özgü dilsel kullanımlarından ve tutumlarından oluşur (Çolak, 2019: 53).

Bu çalışmada, dilin değişik görünümü, dilin ikinci boyutuyla ele alınmıştır. Bu bakımdan çalışma, Trabzon Çepni ağızı özelliklerinin ses bilgisi bakımından incelendiği eş zamanlı bir ağız yöntemi olarak nitelenebilir.

Daha önce yapılan çalışmalar, Trabzon Çepni ağzının ve kültürünün canlı bir biçimde yaşadığı coğrafya olarak Şalpazarı ve çevresini işaret etmektedir. Bu çalışmada bir Çepni yerleşim bölgesi olarak da değerlendirilen Trabzon'da Çepni varlığını bir yandan da sorgulamak amacıyla Şalpazarı, Vakfıkebir, Beşikdüzü, Çaykara Akçaabat, Maçka, Yomra, Arsin, Araklı, Tonya ve Of ilçelerinde görüşmeler yapılmıştır. Adı geçen yerleşim yerlerinde Çepni yer adı ve Çepni /Çebi soyadı taşıyan aileler tespit edilmiştir. Görüşmeler sonucunda Trabzon'un doğusunda kalan Sürmene, Araklı, Of ilçelerinde Çepni/Çebi soyadlı ya da kendilerini Çepni kabul eden aileler ile Çepni yer adlı köyler tespit edilmesine karşın bu bölgelerde Trabzon ağızı özelliklerinin daha

baskın olduğu saptanmıştır. Bu sebeple bu bölgeler, inceleme alanına dahil edilmemiştir. Sınama sonucunda çalışmada, kaynakların da işaret ettiği üzere Trabzon'un batısında bulunan Şalpazarı, Çepni ağızı özelliklerini taşıması bakımından merkez ağız olarak alınmış; Şalpazarı merkez ağızıyla ses özellikleri bakımından örtüşen ağızların Çepni ağızı özelliklerini koruduğu düşünülmüş ve bu ağızlar inceleme alanına dahil edilmiştir¹. Farklı özellikler gösteren ağızlar ise incelemeye dahil edilmemiştir. Merkez ağızla uyuşmayan ağızın konuşucuları arasında da kendilerini Çepni olarak kabul eden kişiler vardır. O halde bu kişilerin Çepni ağız özelliklerinin zaman içerisinde yöre (Trabzon) ağızı ile kaynaşarak kaybolduğu düşünülebilir.

Derlemeler esnasında sözlü kaynaklarla iletişime geçilerek veri toplama yöntemlerinden gözlem ve görüşme; mülakat tekniklerinden yararlanılmıştır. Veriler sözlü iletişim ortamında, araştırma yerlerinde, sahada elde edilmiştir. Bireysel ve grup görüşmeleri yapılmış, aralıklı gözlemlerle malzemeler derlenmiştir. Ses kayıt cihazları kullanılarak elde edilen malzemeler deşifre edilerek değerlendirilmiştir. Kaynak kişiler, Trabzon bölgesinde yaşayan Çepnilerin ikamet ettiği yerlere göre seçilmiştir. Öncelikli olarak Çepni varlığının açıkça bilindiği Şalpazarı ve Beşikdüzü ilçelerinin köylerinde yaşayan Çepnilerle iletişime geçilerek kaynak kişiler belirlenmiştir. Trabzon'un farklı ilçelerinde (Akçaabat, Maçka, Yomra, Beşikdüzü) yaşayan ve Çepni merkez ağızıyla uyumlu Çepnilerden elde edilen veriler de çalışmaya dahil edilmiştir. Kaynak kişilerin seçiminde bazı ölçütler göz önünde bulundurulmuştur. Bu ölçütler Demir'in (2006:15) de ifade ettiği gibi bölgeyi terk etmemiş olma, ağız özelliklerini koruyor olma, yaş ve cinsiyet şeklindedir.

Buna göre tespit edilen yerleşim yerlerinde göçe maruz kalmayan, bölgede sürekli yaşayan kişiler seçilmiştir. Katılımcıların ağız özelliklerini koruyor olmasına dikkat edilmiş; kaynak kişilerin doğal ortamlarına dahil olunarak yapmacık konuşmalarını esas alınmıştır. Çepni söz varlığını temsil eden bölge olarak Şalpazarı merkeze alındığından Trabzon'un diğer ilçelerinde yapılan görüşmelerde de Şalpazarı'nda yaşayan Çepnilerin ağız özelliklerine yakın özellikler taşıyan kaynak kişilerle görüşülmüştür.

Demir (2006: 16), kesin bir sınır çizilirse de ağız araştırmalarında metin derlenecek kişilerin yaşlı olması gerektiğinin altını çizer. Bunun, temelinde belli bir yaşın üstünde, dil edinim süreçlerini tamamlamış nesillerin genç nesillere göre diğer varyantların tesirinden daha uzak olacakları inancı vardır. Bu yüzden yaşlıların bölgenin temel ağızını konuşacaklarına inanılır. Bu çalışmada kaynak kişilerin yaş aralığı 50 yaş ve üstü olarak seçilmiştir.

Kadınlar, ilk çağlardan günümüze gelinceye kadar kendilerine yüklenen çeşitli roller yanında "anlatıcı" kimliği ile de dikkat çeker (Çeker, 2019:151-175). Ağız araştırmalarında da kadınların

¹ Bundan böyle Trabzon vurgusu yapılmadıkça "merkez ağız" Şalpazarı Çepni ağızını ifade edecektir.

ağız özelliklerini daha iyi korudukları şeklinde yaygın bir kabul vardır. Demir (2006: 16), kadınların kaynak kişide aranan doğup büyüdüğü bölgeyi terk etmeme, okuryazar olmama gibi şartları fazlasıyla sağladıklarını belirtir. Yöresel özelliklerin özgün örneklerinin kadın kaynak kişilerde daha fazla miktarda bulunacağı düşünülür. Öçalan (2006:178) da “Bu yüzden derlemecinin veya yardımcı derlemecinin bayan olmasında fayda vardır.” demektedir. Çalışmada kaynak kişilerde cinsiyet ayrımı yapılmamıştır ancak görüşme imkanı bulunanlar itibarıyla kadın kaynak kişilerin sayısı erkek kaynak kişilere oranla daha çoktur.

Kaynak kişilere ağırlıklı olarak aile geçmişleri, geleneksel ve kültürel yaşantılarına dair uygulamalar (doğum, düğün, ölüm), Çepni kelimesinin anlamını bilip bilmedikleri, kendilerini Çepni olarak mı tanımladıkları, eğer kendilerini Çepni olarak tanımlıyorlarsa aile hikayeleri sorulmuştur.

Çalışmada yer alan metinler, Uluslararası Fonetik Alfabe ile yazıya geçirilmiştir. Dilek ve Pekacar (2009: 135-136), Uluslararası Fonetik Alfabe'nin (IPA) 1886 yılında Fransa'da kurulan Ses Bilgisi Öğretmenleri Derneği tarafından geliştirildiğini ve 2005'te son şeklinin verildiğini belirtmektedir. Buna göre IPA; her ses birim için ayrı bir harf sağladığı gibi alt ses birimsel gösterimine de imkan verir. Buna göre alfabenin hazırlanmasında esas alınan ses birimsel ilke, “bir tekil ses birim, dâhilindeki fark edilebilir alt ses birimsel farklılıkların gösterimine imkân sağlamak üzere, bazen bir kenara bırakılır.” şeklindedir. Dilek ve Pekacar (2009), alfabede verilen simgelerin bir bakıma referans noktası olarak alınması gerektiğinin altını çizer. Herhangi bir dildeki özel seslerin gösterimi için doğrudan alfabede verilen uygun simgelerin kullanılması yanında, bunlar temel alınıp onlara gerekli diakritiklerin eklenmesi veya çift simgelerin kullanılmasının da mümkün olduğunu söylerler.

Çalışmada metinler yerleşim yerlerine göre sıralanmış ve numaralandırılmıştır. Aynı zamanda metinler kendi içerisinde de numaralandırılmıştır. Numaralanan her metnin üst kısmında kaynak kişi bilgi formuna yer verilmiştir. Çalışmada yer alan metin sayısı 26'dır. Bu metinler hem IPA hem de çeviri yazı ile kaydedilmiştir. Buradaki amaç tüm seslerin karşılıklarının verilmesi sonucunda ses bilgisinin ayrıntılı incelenmesini sağlamaktır. IPA ile yazılmış her metinden sonra metinlerin çeviri yazı karşılığına yer verilmiştir.

İkinci bölümde sahada derlenen metinlerden hareketle ses bilgisi incelemesine yer verilmiştir. Metinlerde görülen ayırt edici sesler, başlıklar halinde verilerek örneklendirilmiştir. Bu ayırt edici seslerden oluşan örneklerin ses karşılıklarına da yer verilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle fonolojik inceleme yapılmıştır. Bundan sonra Trabzon Çepni ağzında saha merkezli fonolojik süreçler incelenmiştir.

Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirildiği sonuç bölümünü takiben kullanılan ve yararlanılan kaynaklara da yer verilmiştir. Bu çalışmada yararlanılan kaynakları da Çepnilerin tarihleri hakkında bilgi verenler, kültürleri ve inançları hakkında bilgi verenler ve ağız/dil özelliklerini konu alanlar olmak üzere üç başlıkta değerlendirmek mümkündür. Çepnilerin ağızları/dilleri ile ilgili yapılmış çalışmalar birinci bölümde değerlendirilmiştir.

Sahada derlenen metinler fonetik alfabe (IPA) ve çeviri yazı ile çalışmanın sonuna eklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇEPNİLER

İlgili literatürde Çepniler, Oğuz Türklerinin 24 boyundan biri olarak tanımlanır; Anadolu ve Rumeli ile özellikle Karadeniz Bölgesi'nin bir Türk yurdu olmasında etkin rol oynamış topluluk şeklinde nitelenir.²

Saadettin Yağmur Gömeç, Türk Kültürünün Ana Hatları adlı eserinde, 7. yüzyıldan itibaren Töleslerin bir Ch'ipi (veya K'ipi) boyu hakkındaki bilgilerin Çince belgelerde bulunduğunu belirtmiştir. Çince belgelerde bilhassa Kök Türklerin bu asrın ortalarında yaşadıkları fetret döneminde, bu kabileyi yöneten beyler ve ahalisi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Gömeç (2012: 353)., bu vesikalardaki Ch'ipilerin (veya K'i-pi), Kıpçak veya Çepnilerle alakası olduğunu düşünmektedir. Ancak yazılı kaynaklar ağırlıklı olarak Çepni boyu hakkında bilgi veren ilk kaynak olarak Kaşgarlı Mahmud'un Divan ü Lügati't-Türk adlı eserini gösterir (Bostan, 2002; Çelik, 1999; Gülsevin, 2009; Sevinçli, 2009; Umacı, 2011)³.

Çepnilerin Anadolu'ya ilk ne zaman ve nereden giriş yaptıkları hakkında kesin bilgi bulunamamıştır. Abdullah Akat, Mehmed Fuad Köprülüzade'den "Bu Oğuz boyunun batıya göçü, Selçukluların Anadolu'yu ilk istilası ile olmuş, büyük bir kısmı Batı Anadolu'daki Paflagonya ve Trabzon Krallığı hudutlarına yerleştirilmişler." bilgisini aktarmıştır (Köprülü, 1925'ten akt.: Akat, 2006: 29). İsmail H. Kadioğlu ise Horasan'ın "Bozulus" mevkiinde yaşayan Çepnilerin "Konya Sultanı" Alâeddin Keykubâd, tarafından Anadolu'ya getirildiğini ve Konya'ya sevk edildiklerini belirtmiştir (Kadioğlu 1935'ten aktaran: Bostan, 2002: 300).

Türkistan'dan gelen Çepnilerin önce İran'a daha sonra Anadolu'ya göç ettiklerine dair farklı görüşler de vardır. Bostan (2002: 299), İran'dan Anadolu'ya göç eden Çepnilerin büyük bir çoğunluğunun Giresun, Tirebolu, Görele ve Büyükliman'a (Vakfikebir), bir kısmının da daha batıya hareket ederek Kocaeli, Balıkesir ve İzmir'e yerleştiği görüşündedir.

² Ali Çelik, Faruk Sümer'in diğer araştırmacılar tarafından da kabul gören "Türkiye tarihinin yerli kaynaklarında da adı ilk önce ortaya atılan Oğuz boyu muhtemelen Çepnilerdir." görüşünün Anadolu'ya ayak basan ilk Türk boyunun veya ilk boylardan birisinin de Çepniler olduğunu ortaya koyduğunu söyler (Çelik, 1999: 15).

³ Kaşgarlı Mahmud'un Oğuzların "Yirmi birincisi" olarak saydığı ve tamgasını da şeklinde verdiği Çepnilerle ilgili olarak Besim Atalay, "Çepniler bugün Balıkesir ve İzmir vilayetlerinde göçebe halde yaşamaktadırlar. Ordu vilayetinde dahi bir miktar Çepni vardır. Çepniler hakkında "Bektaşılık ve Edebiyatı" adlı kitabımda uzunca söz geçmektedir." notuna yer vermiştir (Atalay, 1998: 58).

Bazı kaynaklar ise Çepnilerin Anadolu'ya Hacı Bektaş Velî ile geldiklerini, Sulucakarahöyük'teki ilk Hacı Bektaş müritlerinin Çepniler olduğunu öne sürmektedir. Sümer (1993: 269) de Bektaşî çelebilerinin bu köydeki Çepnilerin soyundan geldiği görüşündedir.

Akkoyunlular'ın hizmetine giren Çepnilerden İl Aldı Bey'in Uzun Hasan'ın emirleri arasında olduğu ileri sürülmekte; Halep Türkmenleri arasında yaşayan Çepnilerin ise üç kol halinde dağıldığı belirtilmektedir. Bunlardan 397 vergi nüfuslu ana kolun Antep'in kuzeydoğusundaki Rumkale yöresinde yaşadığı, Diyarbakır bölgesindeki Boz-ulus'a bağlı Çepnilerin de 1691 yılında birçok Bozulus oymakları gibi Rakka bölgesinde yerleştirildiği; Çepnilerden önemli bir kolun da Sivas-Kırşehir bölgesindeki Ulu-yörük topluluğu arasında yer aldığı ifade edilmektedir. XVI. yüzyılda Konya bölgesinde de mühim bir Çepni topluluğu olduğu, bu Çepni topluluğundan bir kolun I. Selim devrinde Eski İl kazasındaki altı köyde yerleşmiş olduğu ve bu koldan sadece küçük bir obanın eski yaşayışını sürdürdüğü; ikinci Çepni kolunun Turgutlu kazasındaki bazı ekinliklerde çiftçilik yaptığı, üçüncü Çepni kolunun da Karaman'ın batısındaki Mahmudlar kazasına bağlı dört köyde yaşadığı bilinmektedir. Giresun'un 798 veya 799 (1396-97) yılında Hacı Emîr oğlu Süleyman Bey tarafından fethi üzerine Çepnilerin Trabzon yöresine ulaştıklarını, 1405 yılında Trabzon-Erzincan yolunun onların kontrolü altına girdiğini, 1461'de Trabzon'u fethetmeye gelen Fâtih Sultan Mehmet'in şehrin güney ve batı yörelerinin Çepnilerle dolu olduğunu gördüğünü ifade eder (Sümer, 1992: 244-270).

XV. ve XVI. yüzyıl tahrir kayıtlarında Çepnilere ait çok sayıda yer adı tespit edilmiştir. Buradan hareketle Bostan (2002: 307), bugün de bu yer adlarının büyük bir bölümünün var olmasını, Çepnilerin Anadolu'nun bir Türk yurdu haline gelmesinde önemli bir rol oynadıklarının göstergesi saymaktadır.

1.1. Çepni Boyu ve Çepni Adı

Sümer (1992: 9), Kitabul-İdrâk li-Lisanil Etrâk adlı eserde Çepni adının geçtiğini belirtir. Ebu Hayyân'ın Çepnileri bir Türk boyu olarak tanıtmamasını, Çepnilerin adlarını Mısır'a kadar duyurmuş olduklarının göstergesi sayar.

Faruk Sümer (1992: 269), Kaşgarlı Mahmud'un Çepni boyunu Oğuz boylarını gösteren listesinde yirmi birinci sırada; XIV. yüzyılın başlarında Reşideddin Fazlullah'ın da Üçoklar'ın dördüncü boyu olarak gösterdiğini ve Çepni adının ise "düşmanla her zaman savaştan" anlamına geldiğini belirttiğini yazmaktadır. Soltanğa Ataniyazov da Salar Baba Harıdarı'nın Oğuznamesi'nde Çepnileri Oğuzların 23. boyu olarak gösterdiğini söylemiştir (1999:4).

Oğuz Kağan Destanı'nın Türkmen rivayeti olan Ebûlgazi Bahadır Han'ın Şecere i Terakime'sinde "Oğuz Han'ın torunlarının adlarının manası ve damgaları ve kuşlarının zikri" adlı

bölümde on altıncı torunun adı Çepni'dir. Eserde Çepni'nin manasının cesur olduğu belirtilmiştir (Çelik, 1999: 12).

Demir (2012:78), Yazıcıoğlu Ali'nin Selçuk-nâme adlı eserinde Oğuzların 16. boyu olarak Çepnileri gösterdiğini, Çepnilerin özelliklerinden söz ettiğini ve Çepni boyunun damgasına yer verdiğini ifade etmiştir.

Çepni boyu hakkında bilgi veren kaynakların yanı sıra Çepni adı ile ilgili çeşitli görüşlerden de söz etmek gerekir.

Çepni adı ile ilgili farklı rivayetler vardır. Ali Çelik (1999:13), Trabzon Şalpazarı Çepni Kültürü adlı eserinde Çepni adı üzerinde dururken farklı kaynaklardan yararlanmışır. Onun verdiği bilgilerden hareketle Gyula Nemeth'e (1930) göre kelimenin Kırgızca çep(kalkan), Türkçe çeper (duvar, çit, parmaklık) anlamına geldiği; Soltanşah Ataniyazov'un ise Şecere adlı eserinde Çepni adının eski Türkçe "çep" (çöp) kelimesinden geldiği söylenebilir.⁴

Böylece Anadolu'nun Türkleşmesinde etkili bir boy olarak nitelenen Çepni adının "düşmanla her zaman savaşan", "cesur" anlamı ile karşılandığı; "çep (kalkan)", "çeper (duvar, çit, parmaklık)", "çöp" kelimeleri ile ilişkilendirildiği söylenebilir.

1.2. Karadeniz Bölgesi'nde Çepniler

Telliöglü, Doğu Karadeniz Bölgesindeki Türk iskânını iki aşamada incelemiştir. Buna göre M.Ö. VIII. yüzyılda ortaya çıkan ve yaklaşık dört asır boyunca etkisi süren birinci dönemde, Kimmerler, İskit ve Kıpçaklar, Sinop-Trabzon arasındaki sahil şeridi ile Çoruh boylarını yurt tutmuş, böylece M.Ö. XVI. yüzyılın ortalarından M.Ö. VIII. yüzyıla kadar süren Gaşka hakimiyetinden sonra Doğu Karadeniz bölgesi Türkler tarafından ele geçirilmiştir. Doğu Karadeniz bölgesine Türk yerleşiminin ikinci aşaması ise, XI. yüzyılın ortalarında Oğuz göçüyle başlayan ve Osmanlı hakimiyetine kadar yoğun bir biçimde devam eden dönemi kapsamaktadır (Telliöglü, 2015: 173).

XI. yüzyılda Canik, Şebinkarahisar ve Trabzon sancaklarında Oğuz boyları iskân hâlinde bulunmaktaydı. Bunlar; Karkınlı, Karkın, Bayındır, Çavuldur (Çavundur), Çepni, Çepnilü, Çepni (Ağaç), Çepni-Günü, Salur, Eymür (Eymir), Ala- Yundlu, Yüregir (Üregir), İğdir, Aşağı-Kınık, Kızık, Avşar, Yazır ve Kayı boylarıdır. Samsun'un Vezirköprü, Kavak, Alaçam, Lâdik, Havza, Bafra ilçeleri de Oğuz boylarının yoğun yaşadığı yerler olarak belirtilmiştir (Gülensoy, 1988'ten aktaran: Özmenli, 2016: 522-523).

⁴ Bugün Türkçe Sözlük'te Çepni maddesinde "Çe'pni" transkribi ile verilen kelimenin anlamı, "Oğuz Türklerinin yirmi dört boyundan biri." açıklaması ile yer almaktadır. sozluk.gov.tr [ET: 10.05.2020].

Tarihi kayıtlardan hareketle Karadeniz Çepnilerinin bu bölgeye ne zaman geldikleri tam olarak bilinmemekle birlikte XIII. yüzyılda bölgeye hakim ve Trabzon Rum Devleti hükümdarı Giorgi'yi mağlup edebilecek kadar da güçlü oldukları anlaşılmaktadır. Düzenli bir orduya karşı kazandıkları zafer, Çepnilerin o dönemde hem kalabalık hem de teşkilatlı bir topluluk olduklarının bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır (Çelik, 1999: 15-16).

Kaynaklarda Çepnilerin Sinop bölgesine yerleştikleri tarihle ilgili kesin bir bilgi olmamakla birlikte XIV. yüzyılda doğuya doğru ilerleyerek Harşit deresinin doğu sınırına kadar geldikleri ve bu yüzyılda Harşit deresi vadisini ele geçirdikleri; Ordu bölgesinde Bayram Bey'in idaresinde bir beylik kurdukları düşünülmektedir (Çelik,1999:16). Çepnilerin 1332 yılında Bayram Bey komutasında çok sayıda askerle Trabzon- Maçka-Hamsiköy'e kadar geldiği de kaydedilmektedir (Sümer: 1992: 242).

1398 yılında Bayram Bey'in torunu Hacı Emiroğlu Süleyman Bey'in Yıldırım Beyazıt'ın Samsuna gelmesi ile Osmanlı hâkimiyetini kabul ettiği; Çepnilerin Ankara savaşında Yıldırım Beyazıt'ın Timur'a yenilmesi sonucunda tekrar bağımsız bir beylik olduğu; Bu durumun Fatih Sultan Mehmed'in Trabzon'u fethine kadar devam ettiği ifade edilmektedir (Celep, 2006: 55).

1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethetmesiyle Hacıemiroğullarının toprakları ikiye bölünmüştür. Bulancak'ın doğusunda kalan bölge Trabzon sancağına bağlanmış, 1486 yılında Kürtün kaza merkezi yapılmıştır. Giresun Kalesi ve çevresi 1538'e kadar Kürtün'e bağlı olarak kalmıştır. Çepni Türkmenlerinin Trabzon topraklarına giren Osmanlı kuvvetlerine yardımcı oldukları, Osmanlı Devleti'nin bu yardımlardan ötürü Çepni Türkmenlerine zeamet ve tımar gibi dirlikler verdiği ve onları hizmetlerine aldığı bilinmektedir (Demir, 2012: 101).

Şah İsmail'in Safevi Devletini kurmasından sonra Anadolu'dan İran'a göç eden Türkler arasında Çepnilerin de yer aldığı; bu Çepnilerin pek çoğunun ya da tamamının Doğu Karadeniz Çepnilerinden meydana geldiği düşünülmüştür. Şeyh Cafer karşısında başarılı olamayıp Anadolu'ya gelen Şeyh Cüneyd, Halep Türkmenleri, Dulkadirli ve Üçoklu oymaklarının büyük bir bölümünü kendisine mürid yapmıştır. Bu müritler arasında Çepniler de yer almıştır. Şah İsmail'in Safevi Devleti'ni kurmasıyla Çepniler, XVII. yüzyılın ortalarına kadar Anadolu'dan İran'a göçmüştür. Bu göçlerde Şeyh Cüneyd'in de etkisi olduğu düşünülmüştür. İran'a göç eden Çepnilerin sayıca az olduklarından Varsak ve Turgutlu gibi küçük oymaklar arasında yer aldıkları bilinir. Sümer (1992: 36-39). İran Çepnilerinin Trabzon ve Canik Çepnilerine mensup olduklarını belirtmiştir.

Malazgirt zaferiyle başlayan Doğu Karadeniz'e yerleşme, Anadolu Selçuklu Devleti'nin yıkılmasına kadar devam etmiştir. Tellioglu (2004: 118), Giresun Ordu, Samsun ve Gümüşhane

bölgelerindeki Oğuzlardan geriye kalan yer adlarının bugün XIII. yüzyılın sonuna kadar Doğu Karadeniz bölgesine yerleşen Çepnilerin izi olarak gösterildiğini söyler.

1.3. Trabzon Bölgesi Çepnileri

Çepnilerin sahilten ve Giresun-Trabzon hattının güneyinde bulunan dağlar ve vadilerden Karadeniz'e indiği düşünülmektedir. Bostan'ın (2002:300) aktardığına göre Trabzon Sarayı tarihçisi Panaretos, günlüğünde 16 Ağustos 1297'de ölen Trabzon kralı Kaloioannes Komnenos'un (John II. 1280-1297) zamanında Chalybia'yı (Halibya) yani Ünye, Ordu ve yöresini fethettiğini ve Trabzon'a büyük bir akın düzenlediğini yazmıştır.

Çepnilerin bağlı olduğu beyliklerden Hacıemiroğulları, Trabzon toprakları üzerine birçok akın yapmışlardır. Bunun bir sonucu olarak 15 Aralık 1361'de Hacı Emir Bey, Trabzon İmparatorluğunun elinde olan Giresun'a hücum etmiştir ve aynı yüzyılın ikinci yarısında, yukarı Kelkit vadisinde yaşayan Çepniler, kuzeye doğru ilerleyerek Tirebolu'nun doğusunda bulunan Karadeniz'e dökülen Harşit deresi çevresine ve bu dereye yakın yerlere yerleşmişlerdir (Bostan, 2002: 300).

Yavuz Sultan Selim döneminde yazılan Trabzon sancağı tahrir defterinde Çepnilerin çoğunlukla bulunduğu yerler Vilayet-i Çepni adıyla geçmiştir. Çepniler, Trabzon-Torul ve Vakfikebir arasındaki yerlerde yaşamışlardır. Trabzon'un doğusundaki dirliklerden bazılarının Çepnilere ait ancak Çepnilerin Trabzon'un doğusundaki yerlere, özellikle Rize bölgesine, yerleşmelerinin sonraki yüzyıllarda olduğu düşünülmüştür. Çepniler, Rize'ye yoğun bir şekilde yerleşmişlerdir. Hatta bir kısmının Batum'a kadar ilerleyerek oraları yurt tuttukları; Kanuni devrinde Doğu Anadolu'da ve Irak'taki kalelerde gönüllü olarak vazife gören Çepnilerin çoğunun da Trabzon ve Canik Çepnileri oldukları ileri sürülmektedir (Sümer, 1992: 247).

Osmanlı coğrafyacılarından Mehmed Aşık, XVI. yüzyılın sonlarında yazdığı Menâzir'ul-Evâlim adlı eserinde Trabzon'da yaşayan Türklerin büyük bir kısmının Çepnilerden meydana geldiğini ve yörenin batı ve güney taraflarındaki dağların da Çepni dağları olarak adlandırıldığını söylemektedir (Sümer, 1992: 248).

Trabzon sancağındaki Çepniler XVIII. yüzyılın sonuna kadar sancağın doğu ilerlemelerini sürdürmüşlerdir. XIX. yüzyılda Sürmene'nin sağ taraflarında "Çepi" diye anılan bölükbaşılardan bulunduğu ve bunların Çepni olduğu belirtilmiştir (Bostan, 2002:302). XV. yüzyıl tahrir kayıtlarının verdiği bilgiye göre Çepniler Of kazasına kadar inmişlerdir. Of'un ileri gelenlerinin kendilerini Çepnilerden saydıkları görülmüştür. Abdülkadir İnan, Of eşrafının kendilerini "Çipni" olarak kabul ettiklerini yazmaktadır (İnan, 1930'dan akt.: Bostan,2002:302).Ofluların (bugünkü Of, Dernekpazarı ve Çaykara ilçeleri) koyunlarına Giresun (Çepni) bölgesinde bulunan koyunlar gibi

Çepni koyunu denildiği; yine Of ilçesindeki beşikler ile Çepnilerin beşiklerinin aynı olduğu, Çaykara yöresinde ise “Çepni Taşı”⁵ denilen bir yer adı bulunduğu bilinmektedir (Sümer, 1992: 93-94).

1.4. Çepni Yerleşimleri

Kaynaklar, Çepni boyunun izlerine Türkistan’dan İran’a, İran’dan Anadolu’ya uzanan geniş bir coğrafyada rastlandığını haber vermektedir. Faruk Sümer (1992:16), XVI. yüzyılda Anadolu’da Çepnilere ait 44 yer adının olduğunu belirtir, bu yüzyıldaki Çepni oymakları hakkında bilgiler verir. Buna göre: Halep Türkmenleri arasında birincisi Antep’in kuzey doğusundaki Rum-Kale bölgesi, ikincisi Antakya’nın kuzeyindeki Gündüzlü kazasındaki ve üçüncüsü doğuda olmak üzere üç kola ayrılan bir Çepni oymağı görülmektedir.⁶

XVII. yüzyılda Çepnilerin durumları ile ilgili bilgi veren Sümer, batıya gelen Başım-Kızdıllı Çepnileri ile XVIII. yüzyılda gelen Kantemir Çepnileri ise bugünkü Balıkesir, İzmir (Bergama), Manisa ve Aydın vilayetlerindeki Çepnilerdir (1992: 245) demektedir.

XVIII. yüzyılda Ahmet Vefik Paşa, Balıkesir ve yöresindeki konar-göçer Çepnilerin iskânı ile ilgilenmiştir. Umaç da bu iskanın çadır hayatını sona erdirdiğini böylece Balıkesir ve yöresindeki Çepnilerin yerleşik hayata geçtiğini söyler.

XV-XIX. yüzyıl Osmanlı arşiv vesikalarından hareketle Cevdet Türkay, Osmanlı Devleti sınırları dahilinde Çepni, Çepni-i Çunkar, Çepniyan, Çepnilü, Çepnibor, Çepni Kandemir ve Çepnihacılı adlarıyla anılan Çepni adlı Türk boylarından bahseder Bu boyların Trabzon, Karesi⁷, Sivas, Tokat, Aksaray, Urfa, Saruhan, Kefe, Karahisar, Kocaeli, Kayseri, Adana, Çıldır, Erzurum, Kars, Ahıska, Halep, Aydın, Kütahya, Akşehir, Canik, İçel, Bozok, Maraş sancakları Karaman eyaleti Soma, Rumkale, Birecik, Dimetoka ve Mudanya kazalarında oturduklarını bildirir (Türkay 1979’dan aktaran: Bostan, 2002: 307).

Bostan, bugün Balıkesir’de 30, İzmir’de 9, Manisa’da 11 ve Aydın’da 4 köyde Çepnilerin bulunduğunu belirtir (Bostan, 2002: 306).

⁵ Çepniler, Çaykara ilçesinde taşlardan örülmüş bir sığınak yapmışlardır ancak bu sığınak daha sonra harap olmuştur. Bu sığınaktan kalan taşlara Çepni taşı adı verilmiştir (Sezgin Uygun).

⁶ Sümer, Ulu Yörük topluluğunun Şark-Pare koluna bağlı olan Çepnilerin, Zile Akdağmadeni ve Çekerek suyu kenarında bulduklarını, Dulkadirli eli arasındaki Çepnilerin ve Adana’nın Sarı-Çam yöresindeki Çepnilerin ise küçük bir oymak halinde bulduklarını ifade etmiştir. Adana’nın Sarı-Çam yöresindeki bazı Çepnilerin XVI. yüzyılın başlarında Ankara Şerefli-Koçhisar bölgesinde yaşayan Çepniler olduğu görülmektedir. (Sümer, 1992: 18-21).

⁷ Balıkesir’in bir ilçesi.

Sevinçli de genel bir tablo çizerek çepni yerleşim alanı için “Anadolu’ya gelen Oğuz boylarının Selçuklular ve Beylikler dönemlerinden başlayan yerleşimlerinden hareketle Karadeniz’de ‘Çepni Yurdu’ diye bilinen Sinop’tan, Giresun’a, Trabzon’a, Artvin’e uzanan bölgede, Gaziantep’ten Nevşehir’e / Hacıbektaş’a, Kayseri’ye, Yozgat’a, Konya’ya, Balıkesir’e, Soma’ya, Bergama’ya, Manisa’ya, Saruhanlı’ya, Turgutlu’ya, Söke’ye, Muğla’ya vb. bugün Anadolu’da ve Anadolu dışında, Çepni / Çetmi adını taşıyan, taşımayan, köylerde, kasabalarda, ilçelerde Çepnilerin yaşadığı bilinmektedir.” der (2009: 1926).

Derleme Sözlüğü’nde Çepni yer işaretli 993 kelime tespit edilmiştir. Sözlük’te Çepni kelimesi varyantları ile birlikte (Çetmi ve Çepnidere de dâhil) 1076 defa geçmekte, iki yerde de Çepni, madde başı olarak yer almaktadır. Bu yer adlarına sahip il ve ilçeler şu şekildedir: Giresun-Espiye, Balıkesir-Altıeylül, Manisa-Turgutlu, Çanakkale, Bolu-Kırşehir, Konya, Mudurnu, Denizli, Sivas-Şarkışla-Gemerek, Bilecik, Burdur, Aydın, Kastamonu şeklindedir (Coşar ve Erten, 2018: 396-397).

Bu bilgilerden hareketle Çepnilerin Anadolu’da geniş bir coğrafyada yaşadıklarını söylemek mümkündür.

1.5. Trabzon’da Çepni Yerleşimleri

Trabzon’da Çepni yerleşimlerinin izlerini sürmenin iki yolu vardır: Tarih kaynakları ve tarih kaynaklarını da takip ederek ulaşılabilecek yer ve aile adları. Trabzon’da Çepni/Çebi adları ve varyantları takip edildiğinde özellikle aile adı ya da soyadı olarak geniş bir coğrafi dağılımı gözlemek mümkündür. Ancak gerek soyadı gerek yerleşim yeri adı üzerinden yapılacak değerlendirmeler mutlaka sınanmalıdır. Nitekim Türkiye’de 21/6/1934 tarihli ve 27525 sayılı kanunla kabul edilen soyadı kanunu ve daha sonra düzenlenen nizamnamenin soyadları konusunda belirleyici olduğu, bu sebeple soyadlarının her zaman aile ya da mensup olunan topluluğu yansıtmayacağı hatırdan çıkarılmamalıdır.⁸ Ancak bir Çepni yurdu olarak da tanımlanan Trabzon’da Çepni varlığının tarihi de yer ve aile adları da görece bir yerleşim haritası çıkarmayı mümkün kılmaktadır.

Orta Karadeniz ve Doğu Karadeniz’de görülen Çepniler, iki koldan bu sahillere inmişlerdir. Bunlardan biri Karadeniz dağlarında yaylacılık yapan gruptur. Bu grup Harşid deresi gibi vadilerden ilerleyen, diğer grup ise 1277’de Sinop baskınına bertaraf ederek batıya ve Samsun’dan sahil şeridini takiben doğuya doğru ilerleyen gruptur. 1404 yılında Semerkand’a giden İspanyol elçisi Clavijo, Ordu ve Giresun’a da uğrayarak bu havalinin “Erzamir” (Hacıemir) adında bir Türk

⁸ Soyadları konusunda ayrıntılı bir değerlendirme için bk. (Dokuyan, 2016: 129-166).

beyinin elinde ve bunun kumandası altında 10.000 kişiden oluşan bir süvari ordusu olduğunu, Trabzon dağlarında ve Erzincan'ın kuzeyindeki bir kalede Çepnilerin bulunduğunu da yazmaktadır (Bostan, 2002:299-300).

Bostan (2002: 299-302), Orta ve Doğu Karadeniz'deki Çepnileri; Trabzon Sancağındaki Çepniler, Canik, Çorum ve Amasya'daki Çepniler ve Kastamonu ve Bolu Sancaklarındaki Çepniler olmak üzere 3 başlıkta değerlendirmiştir. Trabzon Sancağında yer alan Çepnilerin Vakfikebir, Of, Çaykara, Akçaabat, Beşikdüzü, Dernekpazarı, Tonya ilçelerinde bulunduğunu ve Trabzon sancağındaki bazı Çepnilerin Trabzon'un doğusuna göç ettiğini; Canik Sancağında yer alan Çepnilerin ise Çorum, Niksar ve Amasya'da bulduklarını belirtmiştir.

Fatih'in Trabzon'u fethi öncesinde uçlarda Trabzon Rum İmparatorluğuna sürekli olarak akımlar gerçekleştiren Çepniler, fetih sonrası Türk nüfusunun simgesi olmuştur (Kaya, 2014: 4). Çepnilerin Trabzon'da Vakfikebir, Şalpazarı, Akçaabat ve Tonya ilçelerinde bulunduğu belirtilmektedir (Bostan, 2002: 302). Necati Demir de Şalpazarı, Beşikdüzü ve Vakfikebir köylerinin neredeyse tamamının Çepni ağı özelliklerini taşıdığını belirtir (Demir, 2012: 102).

Bugün Trabzon'un bir ilçesi olan Vakfikebir, 1850'lerde Akçaabat'ın birçok köyünü de kapsayacak şekilde Trabzon'daki Hatuniye vakfına dahildir. Vakfikebir arazisi, şimdi olduğu gibi Çepnilerin yoğun bir şekilde yaşadıkları bölge olması itibarıyla Trabzon şehri ve çevresinde Türkleşmenin ilk başladığı yerler içerisinde gösterilir (Aygün, 2008: 87).

Yalçın ve Uysal (2005:37-38) Gümüşhane Kürtün bölgesinde yaşayan Çepniler ile Akçaabat'a bağlı Eskiköy'de yaşayan Çepniler'in Güvenç Abdal Ocağına bağlı olmalarından kaynaklanan birçok ortak kültürel özelliklere sahip olduklarını vurgulamıştır. Trabzon'da Eskiköy, Taşlıtepe ve Karpınar (eski adıyla Lalank) köyleri aynı vadi içerisinde yer alan Çepni-Alevi köyü olarak bilinmektedir.

Şarlı (Beşikdüzü) ve komşusu olan Görele ahalisi çoğunlukla 1300'lerde bölgeye yerleşmeye başlayan Çepni Türkmenlerinden oluşmaktaydı. Vakfikebir ve çevre yerleşimlerde yaşayan ahali ise Türk-İslâm öncesi ile Türk-İslâm sonrası ahalinin karışmasından oluşmuştur. Bundan hareketle sosyal yapıda çeşitliliğin olduğu belirtilmiştir. Aygün (2010: 63), bu havza sahilinde yer alan yerleşimlerde deniz/sahil kültürü gelişirken sahilin arka kısımlarında bulunan yerleşimlerde ise genellikle Çepni kültürü gelişme göstermiştir, demektedir. O, Büyükliman havzasının batı kısmının, doğu kısmına oranla yoğun bir yerleşime sahip olmayışını arazinin engebeli olmasıyla ilişkilendirir. Havzanın batısında yer alan iki yerleşimin Osmanlı idaresinden önce var olmalarıyla farklılık taşıdıklarına dikkat çeker. Bu iki yerleşim, Akçaabat ilçesine bağlı sahildeki Yobol (Çeşmeönü) kale yerleşmesi ile buranın arka kısmında bir Türkmen yerleşimi olan Kürtün zeametine bağlı Oğuz köyüdür. 1520'lerde Yobol'un Hatuniye vakfına aktarılmasıyla bu havzadaki

köyler zamanla vakfa aktarılmış ve Akçaabat ilçesiyle ilişkilendirilmiştir. Akhisar bölgesi, XIX. yüzyıl başlarında (1800–1801) Görele'den ayrılarak Trabzon (Akçaabat) ile birleştirilmiştir. Akhisar'ın ortak sosyo-kültürel özellikleri (Türkmen/Çepni geleneği) taşıdığı Görele ile olan bağı günümüze kadar devam etmiştir. 1850'lerden sonra buranın köyleri Şarlı ilçesi ile bir bütün oluşturmuştur (Aygün, 2010: 43).

Osmanlı Rus Savaşı Çepniler üzerinde büyük bir etki oluşturmuştur. Çepniler Ruslar'a karşı Gümüşhane'den Şalpazarına kadar olan bölgelerde mücadele etmiş ancak başarılı olamamışlardır. Başarılı olamayan Çepniler, Güvenç Abdal'a⁹ verilmiş olan kutsal sancağı Şalpazarı-Geyikli köyüne gömdükten sonra farklı yerlere göç etmişlerdir. Çepnilerin bir kısmı Trabzon, Çaykara, Rize bölgesine bir kısmı da Vakfikebir, Akçaabat, Ordu, Gülgentepe ve Gölköy'e yerleşmişlerdir (Yalçın vd., 2015: 44).

1.5.1. Trabzon'da Bugünkü Çepni Yerleşimleri

Tarihi kaynakların verdiği bilgilere ek olarak yer ve aile adları üzerinden yapılacak bir haritalandırma, Trabzon'daki Çepni varlığının bugünkü durumunu tespiti imkan verir. Günümüzde Trabzon ilinde Çepni /Çebi soyadlı kişiler ve bu kişilerin yaşadıkları köy ve mahalleler mevcuttur. Bu mahallelerde Çepnilerin izlerine rastlanabileceği aşikardır. Bu köy ya da mahallerin bir kısmının eski adlarının Çepni/Oğuz olduğu ileri sürülmekle beraber Çepni/Oğuz adı geçmeyen köylerde ve mahallerde de Çepnilerin izlerine rastlanamayacağını söylemek mümkün değildir.

Çepni adı geçen ve Çepni adı geçmediği halde Çepnilerin yaşadığı yerler olarak bilinen ilçe ve köyler şu şekildedir:

1.5.1.1. Akçaabat İlçesi

Trabzon merkeze 17 km uzaklıkta olan Akçaabat, batıda Çarşıbaşı ve Vakfikebir, güneyde Düzköy ve Maçka doğuda ise Ortahisar ile komşudur (<https://www.akcaabat.bel.tr/>).

⁹ Hacı Bektaş Veli ile beraber adı anılan Türkmen dedelerinin en önemlilerinden biri de Güvenç Abdal'dır. Güvenç Abdal, Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi'nde, tasavvufi bir menkıbede adı geçen, tanınan bir Alevi-Bektaşî erenidir. Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi'nde Güvenç Abdal'ın adı Alevi-Bektaşî inanç terminolojisinde ve metin literatüründe sıklıkla işlenen şeyhlik, müritlik, muhiblik, aşıklık kavramlarının betimlendiği felsefi bir menkıbe ile anılır. Güvenç Abdal Ocağı genel olarak Anadolu'nun kuzeyinde, Batı'da, İzmit'in Kandıra ilçesine bağlı Ballar köyünden, Doğu Karadeniz'de, Trabzon'un, Akçaabat ilçesine bağlı Eskiköy'e kadar uzanan geniş coğrafyada örgütlenmiş bir ocaktır. Güvenç Abdal Ocağı'na bağlı kişiler kendilerini Çepni alevisi olarak tanımlamışlardır (Kökel, 2005: 52).

Akçaabat ilçesine bağlı köylerde Çepni adına rastlanılmamakla birlikte Güvenç Abdal Ocağı'nın etkisi günümüzde de devam eden Eskiköy, Karpınar ve Taşlıtepe¹⁰ köylerinde Çepni varlığı etkisini sürdürmektedir (Yalçın ve Uysal, 2005: 39-42).

Yapılan derlemeler sonucunda Akçaabat'ın Eskiköy ve Karpınar köylerinde Çepnilerin yaşadığını söylemek mümkündür. Bu bölgelerde görüşülen Çepnilerin çoğu Şalpazarı'ndan geldiklerini dile getirmektedir. Şalpazarı bölgesinde yaşayan Çepnilerin kültürleri ile bu bölgedeki Çepnilerin kültürleri benzerlik göstermektedir. Kültürlerinin yanı sıra dilleri de Akçaabat ağzından farklı özellikler taşımaktadır.

1.5.1.2. Araklı İlçesi

Trabzon'un doğusunda, merkeze 30 km uzaklıkta bulunan Araklı ilçesi, doğuda Sürmene, batıda Arsin, kuzeyde Karadeniz, güneyde Gümüşhane ile çevrilidir (<https://arakli.bel.tr/>).

1461 yılında Trabzon Osmanlı topraklarına katıldıktan sonra, Çepni Türkmenlerinin doğuya doğru ilerleyip buralara yerleştikleri bilinmektedir. Osman Turan, Sürmene ve Araklı kazalarında yaşayan Çebi adını taşıyan kalabalık ailelerin Çepnilerden olduğunu belirtmiştir (Turan, 1994'ten aktaran: Çelik, 2013:30). Bunun gibi Demir (2012:101) de 1486'da, Ze'amet-i Kürtün adlı bölgede Çepnilere, 28 dirlik verildiğini bu dirliklerden birinin Gahura köyünde (Araklı'ya bağlı Ortaköy civarı), Hasan Veled-i Mustafa Çepni'ye ait olduğunu belirtmiştir. Gahura köyü bugün Araklı'ya bağlı olan Yeşilce köyüdür.

Günümüzde de Yeşilce köyünde, Çebi ve Çepni soyadlı aileler tespit edilmiştir Aynı zamanda Araklı'nın Ayvadere, Karatepe, Kaymaklı, Taştepe, Yassıkaya ve Kestanelik mahallelerinde Çebi/Çepni soyadlı ailelerin yaşadığı bilgisine ulaşılmıştır. Belirtilen bu köy ve mahallelerde yaşayan Çepni soyadlı aileler, Çepni olduklarını ve Çepni aile hikayelerini anlatsalar bile dil bakımından Araklı ağzına daha yakın özellikler taşımaları ve Çepni ağzı özelliklerini taşımadıkları gerekçesiyle çalışmaya dahil edilmemişlerdir.

1.5.1.3. Arsin İlçesi

Trabzon'un doğusunda merkeze 20 km uzaklıkta bulunan Arsin ilçesi, doğuda Araklı, batıda Yomra, kuzeyde Karadeniz, güneyde Gümüşhane ile çevrilidir (<https://arsin.bel.tr/#>).

Kabak (2017: 55), Anadolu'ya gelen Çepni boyuna mensup Türklerin en yoğun şekilde yerleştiği bölgelerden birinin de Trabzon'un Arsin ilçesi olduğunu belirtir.

¹⁰ Çarşıbaşı ilçesine bağlandı.

Trabzon'un Arsin ilçesine bağlı Oğuz adında bir köy ve bu köyde Çepni adını taşıyan bir mahalle bulunmaktadır. Bu köyde ve mahallede Çepni soyadına sahip aileler mevcuttur. Yapılan görüşmelerde bu ailelerin bir kısmı, Horosan'dan gelip bu köye yerleştiklerini belirtirken bir kısmı da Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethinden sonra buralara dağıtıldıklarını ifade etmiştir.

1.5.1.4. Beşikdüzü İlçesi

Trabzon'un batısında, merkeze 45 km uzaklıkta olan Beşikdüzü ilçesi doğuda Vakfıkebir, batıda Giresun /Eynesil, kuzeyde Karadeniz güneyde ise Şalpazarı ile çevrilidir (<https://www.besikduzu.bel.tr/besikduzu>).

1515 yılındaki Tahrir kayıtlarından hareketle Oğuz köyünde görülen Çepni yerleşmelerindeki yoğunlaşma dolayısıyla güneye ve vadi içlerine doğru yerleşimin gerekliliği görülmüştür. Burada bahsi geçen Oğuz köyü bugün Dolanlı olarak da bilinen şehir merkezine 12 km mesafede olan köydür. Bu köy, Çepnilerin yöredeki ilk yerleşim yerlerinden olması bakımından önemlidir. (Alptekin, 2017: 141).

Bilgin (2000: 92), 1719 yılının tahrir kayıtlarından hareketle Takazlı Köyünün 3-4 haneden oluştuğu için Şarlı'nın (Beşikdüzü) mezrası konumunda olduğunu, bundan ötürü Takazlı köyünün Ağasar Vadisi ve yerleşmeleri ile bir arada yer aldığı ihtimalinin yüksek olduğunu söyler.

Yapılan derlemeler sonucunda tarihte olduğu gibi günümüzde de Beşikdüzü; Takazlı, Resüllü ve Dolanlı/Oğuz köylerinde Çepnilerin bulduklarını söylemek mümkündür. Burada yaşayan Çepnilerin bir kısmı Şalpazarı'ndan geldiklerini iddia ederken bir kısmı da atalarının Trabzon'un fethinden beri Beşikdüzü'nde yaşadıklarını söylemişlerdir.

1.5.1.5. Çaykara İlçesi

Trabzon'un doğusunda merkeze 75 km uzaklıkta bulunan Çaykara, doğuda Rize, batıda Of, kuzeyde Karadeniz, güneyde Bayburt ile çevrilidir (<https://www.caykara.bel.tr/>).

Trabzon'un 1461'de fethiyle birlikte Çaykara, Osmanlı Devleti topraklarına katılmıştır. İlçe adını, ilçe merkezinden geçen ve merkezin su ihtiyacını karşılayan Çaykara Suyu'ndan almıştır. Çaykara'da Türk nüfusunun çoğalmasında Çepni boyunun önemli bir katkısı olduğu düşünülmüştür (Bostan, 2018: 32-56).

1903 tarihli bir belgede Çaykara'da bulunan Hadialtı Belediyesi'nin azalarından birinin Çepnizade Hüseyin Efendi olduğu belirtilmiştir. Çaykara'nın Maraşlı köyünde "Cebneoğulları" ve Koldere köyünde Çepnioğulları adıyla anılan aileler bulunmuştur. Ayrıca Koldere köyünün

mahallerinden biri de “Çepni Mahallesi” dir. Bostan (2016: 43), bu bilgilerden hareketle “Çepnilerin Of, Çaykara ve Dernekpazarı ilçelerinde ne kadar etkin ve yaygın yaşadıklarını söylemek mümkündür” demektedir. Ancak günümüzde Çaykara’da Çepnilerin izlerine rastlanılmamıştır. Derleme aşamasında Çaykara’nın seçili bölgelerinde Çepni/Çebi soyadına ya da Çepnilerin varlığına yönelik bilgiler elde edilememiştir.

1.5.1.6. Maçka İlçesi

Maçka, Trabzon’un doğusunda merkeze 29 km uzaklıkta, Trabzon-Gümüşhane karayolu üzerinde bulunan bir ilçedir (<https://www.macka.bel.tr/>).

Brendemoen (2002:229), “Kadırga yaylasının batısında kalan Zigana geçidi (batısı) ve civarı Çepnilerin sığınaklarından biridir. O yaylada gerçekleşen yıllık festivalde Çepnilerin kültürü egemendir.” diyerek Çepnilerin Maçka’daki varlığından bahsetmiştir.

Araştırmalar sırasında Maçka’nın Hamsiköy adlı köyünde Çepni soyadlı ve lakaplı aileler tespit edilmiştir. Görüşmeler esnasında bu ailelerin bir kısmı Fatih Sultan Mehmet’in Trabzon’u fethi sonucu buraya yerleştiklerini belirtirken bir kısmı da Şalpazarı’ndan göç ettiklerini söylemiştir.

1.5.1.7. Of İlçesi

Trabzon’un doğusunda merkeze 60 km uzaklıkta bulunan Of ilçesi doğuda Çaykara, batıda Sürmene, kuzeyde Karadeniz, güneyde Hayrat ve Dernekpazarı ile çevrilidir (<https://www.of.bel.tr/>).

Martin Stokes, XVIII. yüzyılda Of’un pek çok yöresinde Çepnilerin bulunduğunu belirtirken (Stokes, 1988’ten akt: Demir, 2012:102) Bostan (1993), Abdülkadir İnan’ın (1930), XVIII. yüzyılda Of’un yukarısındaki vadilerde Çepnilerin bulunduğu, Of eşrafının kendilerini “Çipni” olarak kabul ettikleri bilgisini verdiğini söyler (İnan 1930’dan aktaran: Bostan, 1993: 320-321).

1653 tarihli bir arşiv kaydında bugünkü Of ilçesine bağlı Cumapazarı (Hol) köyündeki Müslümanların Of’a, Kürtün ’e bağlı Boynuyoğun köyünden gelip yerleştikleri bilgisi vardır. Bostan, 1834 tarihli Of Nüfus Defteri’nde, Kalanas (Çalışanlar) ve Paçan (Maraşlı)¹¹ köylerinde Çepnioğulları adıyla anılan ailelerin yer aldığı ve 2004 yılında Of’un Eskipazar köyünde yapılan incelemelerde Kavak Cami bölgesinde Çepnilere ait çok sayıda mezar taşı tespit edildiği bilgisine

¹¹ Günümüzde Çaykara’ya bağlı bir köy.

yer vermiştir. Son olarak, bugünkü Dernekpazarı ilçesine bağlı Çalışanlar (Kalanas) köyünde Çepni soyadlı ailelerin bulunduğunu söylemiştir (İnan 1930'dan aktaran: Bostan, 1993: 320-321).

Günümüzde Of ilçesinde Çebi/Çepni soyadlı ailelerin bulunduğu köyler şu şekildedir:

Tablo 1: Of Çepni Köyleri

Makidonas	Hasançebioğlu sülalesi
Aşağıkışlacık köyü	Hasançebioğlu sülalesi
Vard köyü	Aliçebioğlu sülalesi
Haksa köyü	İsmailçebioğlu sülalesi
Kavran köyü	Çepnioğlu sülalesi

Of ilçesinde de Araklı ilçesindeki durum söz konusudur. Bölgede Çepni olduğunu iddia eden kişilerle görüşülmüş ancak bu kişilerin dil özellikleri bakımından Of ağzına daha yakın özellikler gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan Of ilçesinden elde edilen kayıtlar çalışmaya dahil edilmemiştir.

1.5.1.8. Sürmene İlçesi

Trabzon'un doğusunda merkeze 36 km uzaklıkta bulunan Sürmene ilçesi, doğuda Of, batıda Araklı, kuzeyde Karadeniz, güneyde Köprübaşı ve Gümüşhane ile çevrilidir (<https://www.surmene.bel.tr/>).

Bilgin (2000:89-95), Araklı'da olduğu gibi Sürmene'de de Çepnilerin yaşadığını, Çepnilerin Köprübaşı ilçesine bağlı Arpalı mahalesi üzerinden Sürmene ilçesine geldiklerini söylemiştir. Aynı zamanda Arpalı mahalesinin Trabzon vilayetinde ilk Türkmen köyü olma özelliği taşıdığını da vurgular.

Bilgin ve Yıldırım, 1486 yılında yapılan tahrirden hareketle Sürmene ilçesinin Yukarıçavuşlu, Aşağıçavuşlu, Ormanseven, Baştımar, Kestel, Yeniay ve Köprübaşı bölgelerinde Çepnilerin yaşadığını söylerler (Bilgin ve Yıldırım 1990'dan aktaran: Demir, 2012: 101).

Mehmet Bilgin, günümüzde Trabzon'un Araklı ilçesinde bir Çapanlı köyünden bahseder, Sürmene ve buralara komşu ilçelerde Çapan, Çapanoğlu, Çapanlar adını taşıyan ailelerin de bulunduğunu belirtir. Bu aktarılan bilgiye kaynak olarak da Clavijo'nun "Timur Devrinde Kadis'ten Semerkant'a Seyahat" adlı eserini gösterir (Bilgin 1990'dan aktaran: Bostan, 1993: 307). Sümer de Çepnilerin "Chapanlı" olarak çevrildiğini söylemiştir (Sümer, 1992: 15). Ancak Bostan, XV.ve XVI. yüzyıl tahrir kayıtlarında Bilgin'in belirttiği köy ve aile adlarıyla ilgili bir bilgiye rastlanılmadığını belirtir (Bostan, 1993: 307).

“Çepi”lerin Çepni olduklarını belirten Sümer (1992:16) gibi Bostan da XIX. yüzyılda Sürmene’nin sağ taraflarında “Çepi” diye anılan bölükbaşılardan söz eder (1993: 320).

Sürmene’de Çebi/Çepni soyadlı ailelerin bulunduğu köyler şu şekildedir:

Tablo 2: Sürmene Çepni Köyleri

Yokuşbaşı köyü	Çebioğlu sülalesi
Yukarıovalı köyü	Çebi sülalesi
Yukarıçavuşlu köyü	Çepnioğlu sülalesi

Sürmene’nin Çamburnu, Çimenli, Aksu ve Yazıoba köylerinde de kendilerini Çepni olarak tanıtan aileler vardır.

Derlemeler esnasında Sürmene ilçesinde görüşülen Çebi/Çepni soyadlı kişilerin kendilerini Çepni olarak nitelendirmelerine rağmen dil özellikleri bakımından Sürmene ağzının karakteristik özelliklerini taşımaları dolayısıyla alınan metinler çalışmaya dahil edilmemiştir.

1.5.1.9. Şalpazarı İlçesi

Şalpazarı, Çepnilerin yoğun olarak yaşadığı bir bölgedir. Burada Çepni adlı köy ya da mahalle ismi yer almamakla birlikte Çepni kültürü köyleriyle birlikte canlı bir şekilde yaşamaktadır. Şalpazarı ilçesindeki Çepni köyleri coğrafi bölgelere göre şu şekildedir.

Tablo 3: Şalpazarı Çepni Köyleri-1(Kuzey)

Ağırtaş	Dorukkiriş	Akçiriş
Düzköy	Çamlıca	Fidanbaşı
Çarlaklı	Geyikli	Kasımağzı

Tablo 4: Şalpazarı Çepni Köyleri-(Doğu)

Gökçeköy	Çetrik	Gölkiriş
Güdün	Kuzuluk	Kabasakal
Pelitçik	Sugören	Karakaya

Tablo 5: Şalpazarı Çepni Köyleri-(Batı)

Sayvançatak	Simenli	Doğancı
Sinlice	Sütpınar	Tepeağzı
Merkez (Camkiriş Mahallesi)	Merkez (Dereköy Mahallesi)	Merkez (Kalecik Mahallesi)

1.5.1.10. Tonya İlçesi

Tonya, doğuda Düzköy ve Maçka, güneyde Kürtün, batıda ve kuzeyde Şalpazarı ve Vakfikebir ilçeleriyle çevrili, şehir merkezine 95 km uzaklıkta olan Trabzon'a bağlı bir ilçedir (<https://www.tonya.bel.tr/>).

15 Ağustos 1461 tarihinde Trabzon'un fethi ile birlikte Tonya, Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlılardan önce Ağasar Deresi, Tonya ve çevre köylerinin yer aldığı Fol Deresi vadileri, Çepni ve diğer Türkmen gruplarının bir geçit yeri halindeydi (Bostan, 2018: 32).

Tonya ve yakın çevresine yerleşen nüfusun büyük bir çoğunluğunu Müslüman Türklerin oluşturduğunu, şahıs ve baba adlarından da yola çıkarak bu nüfusun büyük çoğunluğunun Çepni ve diğer Türkmen boylarından meydana geldiğini söyleyen Bostan (2018: 56). gibi Demir (2012: 102). de başta Melikşah köyü olmak üzere Tonya'nın pek çok köyünün Çepni ağzı ve kültürü özelliği gösterdiğini belirtir.

Tahrir kayıtlarında Melikşah köyünde daha ağırlıklı bir nüfusun Çepnilerden oluştuğu belirtilmektedir (Bostan, 1993: 312). Ancak bugün Melikşah köyü başta olmak üzere Tonya ve köylerinde Çepnilerin izlerine rastlanılamamıştır. Saha çalışması için seçili yerlerden biri olan Melikşah köyünde ikamet eden kişilerle derlemeler yapılmıştır. Derlemeler sonucunda kaynak kişiler, Çepnilerin bu köyde yaşamadıklarını, Çepnilerin Şalpazarı ve Beşikdüzünde yaşadıklarını, Tonya'da Çepnilerin bulunmadığını söylemişlerdir. Aynı zamanda Çepniler ve Çepni varlığına ilişkin hiçbir bilgiye de bu ilçede rastlanılmamıştır.

1.5.1.11. Vakfikebir İlçesi

Vakfikebir, Trabzon'un batısında ve merkeze 40 km uzaklıkta olan bir ilçedir. İlçe, batıda Beşikdüzü, doğuda Çarşıbaşı, güneyde Tonya ve köyleri, kuzeyde ise Karadeniz ile çevrili bir alanı kapsamaktadır (<https://www.vakfikebir.bel.tr/>).

Vakfikebir, tarihi süreçte Çepni Türklerinin yoğun bir şekilde yaşadıkları bölgedir. 1860'lı yıllara kadar Akçaabat'ın birçok köyünü de kapsayan Vakfikebir'in (Aygün, 2008: 79), bugün Akçaabat, Şalpazarı ve Beşikdüzü'nün ilçe olup ayrılması ile bu anlamda çehresinin değiştiğini söylemek uygun olacaktır.

İnan, XX. yüzyılın çeyreğinde Vakfikebir'de bulunan köylerin 29'unun Çepni ismi taşıdığını söylemiştir (İnan 1930'dan aktaran: Sümer, 1992:94). Vakfikebir ilçesinde de Çepni/Çebi soyadlı aileler bulunmaktadır. Bugün bu 29 köyün aslında Şalpazarı ve kısmen de Beşikdüzü ilçesinde olması sebebiyle bu bilgi idari bakımdan güncellenmeye muhtaçtır.

1.5.1.12. Yomra İlçesi

Günümüzde Yomra, Trabzon'un doğusunda merkeze 15 km uzaklıktaki bir koyda yer alır. İlçe, batıda Yalıncağ, doğuda Arsin, batıda Yalıncağ, güneyde Maçka, kuzeyde ise Karadeniz ile çevrilidir (<https://www.yomra.bel.tr/>). Faruk Sümer (1992: 243), Oğuzlar adlı çalışmasında Yomra ve dolaylarının Çepnilerin elinde olduğunu belirtmiştir.

Hazar Denizi'nin güneyinden gelen ve Anadolu'ya yerleşen Türk boylarından birisi de Doğu Karadeniz dağlık yöresine yerleşen Çepni boyudur. Özdil'in 1958 yılından önceki adı Uzmesohor'dur. Türkçede bu ad, Oğuzların orta/merkez köyü anlamına gelir. Burada oturanların ise Oğuz Türkleri olduğu belirtilir. Bölgede Uz veya Oğuz adıyla bilinen başka yerleşmelerin de bulunması bu görüşü destekler. Tüm bu gelişmeler, Özdil'in Trabzon'dan yaklaşık 436 yıl önce Türklerin yerleşim merkezi olduğunun delili sayılır (Doğanay, 2007: 306).

Derlemeler sırasında tarihte olduğu gibi günümüzde de Yomra/Özdil köyünde Çepnilerin yoğun olduğu görülmüştür.

1.6. Çepnilerin Dili/Ağız Özellikleri

Dilin görünümünü etkileyen sosyal çevre, “argo, jargon ve gizli dil” gibi dil türlerini belirler. Doğan Aksan, bireyin içinde bulunduğu sınıfa, yaşa mesleğe göre belirlenen dili özel dil olarak tanımlamıştır (Aksan, 1995:8). Çepnilerin de yabancılar ya da yabancı saydıkları kişiler tarafından anlaşılacak için konuştukları özel bir dilleri olduğu bilinmektedir. Bir tür şifre özelliği taşıyan bu özel dile; “dilce, Çepni dilcesi, erniş dili, boz dili, gizli dil, bilmece dili” gibi adlar verilmiştir (Caferoğlu, 1954: 49).

Kadıoğlu, Çepni dilinin daha çok Ege bölgesinde yaşayan Çepniler tarafından kullanıldığını, Doğu Karadeniz bölgesinde yaşayan Çepnilerin ise bu gizli dili konuştuklarına dair bir kayıt bulunmadığını belirtmiştir (Kadıoğlu 1935'ten aktaran: Bostan, 1993: 322). İsmail Hakkı Akay¹² da, “Çepnilerin Başka Lisanları Var mı?” adlı çalışmasında Çepnilerin kendilerine özgü ağızlarından başka ayrıca başka lisanları da olduğunu ancak bu lisanı gerekli olmadıkça kullanmadıklarını belirterek bu gizli dilin varlığını işaret etmiştir (Akay 1935'den aktaran: Umacı, 2011: 17).

Caferoğlu (1954: 43-44), “Pallacı, Tahtacı ve Çepni Dillerine Dair” adlı çalışmasında Turgutlu'nun Çepnidere, Sarıçalı, Bektaş mahallesi ile Soma'nın Ularca, Karaçam, Arpaseki ve Taştepe köylerine yerleşmiş olan Çepnilerin çalışmasının malzemesini oluşturduğunu belirterek

¹² Sevinçli (2009,1926) yazarın soyadını Akbay şeklinde Umacı (2011) Akay şeklinde vermektedir. Yazarın soyadının “Akay” olduğu bilgisi doğrudur (Coşar,2017:419).

metinden elde ettiği 58 kelimedenden hareketle bu dilin Abdal dilinden faydalandığını ortaya koymuştur. Nurettin Demir (2002:426) ise Caferoğlu'nun çalışmasından hareketle verilen metinde Çepni dilinin kelime ve dilbilgisi özellikleri bakımından Türkçe unsurlarla benzerlik gösterdiğini belirtmiştir.

Gürer Gülsevin, Çepni dilinin özelliklerini bütün bölgelerdeki Çepnilerde ortak olan ve sadece bir bölgedeki Çepnilerde görülen özellikler olmak üzere iki başlıkta değerlendirmiştir. Buna göre; hem Batı'da hem de Karadeniz bölgesinde şimdiki zaman çekimi "dar" ünlü (-IyI) ile yapılmaktadır. Karadeniz bölgesindeki Çepnilerin komşularında da bu tür konuşanlar olsa da Batı bölgesinde yaşayan Çepnilerin komşuları geniş ünlü (-Iyo) kullanmışlardır. Bundan hareketle Batı bölgesindeki Çepnilerin dar ünlülü şekli komşularından öğrenmeyecekleri öngörülerek bu özelliğin Çepnilere özgü olduğu düşünülmüştür. İlerleyici benzeşme nl > nn olması hem Karadeniz hem de Batı'daki Çepnilerin komşularında görülmüştür. Anadolu'nun diğer bölgelerinde de bu benzeşmeler görülmüştür. Bu sebeple bu ses özelliği, Çepnilere özgü ya da komşuları ile etkileşimi sonucunda Çepnilerin kazandığı bir özellik de olabilir. Sadece bir bölgedeki Çepnilerde görülen özelliklerden ö > o; ü > u ses değişimi için iki görüş belirtilmiştir. Bunlardan ilki, bu ses değişiminin Çepni ses özelliklerinden olduğudur. Bu ses değişimi, Batı'da korunmuş; Karadeniz bölgesinde ise kalınlaşma eğiliminin kaybolduğu düşünülmüştür. İkincisi ise bu ses değişiminin Çepni özelliği olmaması, Batı'dakilerin bu ses değişimini komşularından aldığı görüşüdür (Gülsevin, 2009: 1075-1076).

Zeynep Umaç, Gürer Gülsevin danışmanlığında hazırlamış olduğu, "Çepni Ağız (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)" adlı doktora tezinde Çepnilerin ağız özelliklerinin tasnifi için dört dilbilgisi özelliğine yer vermiştir.

Bu özellikler şu şekildedir:

1. η sesinin korunması veya η > n / η > g değişiminin görülmesi.
2. k > h değişiminin görülmesi.
3. ö > ó ve ü > ù değişimi.
4. Şimdiki zaman ekinin dar-düz / dar-yuvarlak veya geniş-yuvarlak ünlülü olması.

Umaç, bu özelliklerden yola çıkarak beş ağız bölgesi tespit etmiştir. Buna göre:

Birinci ağız bölgesi, Balıkesir, İzmir, Manisa, Aydın illerinde bulunan Çepni köyleridir. Bu Çepni köylerinin ağız özelliklerinin komşularıyla farklılıklar gösterdiğini belirtmiştir. Birinci ağız bölgesinde ö > o; ü > u ses değişimlerinden ó- ù ses değişimi ve n / η, η sesinin korunmuş, şimdiki zaman eki dar-düz, dar yuvarlak ve k > h değişimi karakteristik olarak tespit edilmiştir.

İkinci ağız bölgesi, Trabzon, Ordu, Rize, Giresun, Gümüşhane illerinde bulunan Çepni köyleridir. Bu Çepni köylerinin ağız özelliklerinin komşularıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. İkinci ağız bölgesinde ö > o; ü > u ses değişimlerinden ö-ü değişimi, n / ŋ, n sesi şimdiki zaman eki dar-düz, dar-yuvarlak k > ħ değişimi seyrek olarak tespit edilmiştir.

Üçüncü ağız bölgesi, Gaziantep ilinde bulunan Çepni köyleridir. Bu Çepni köylerinin ağız özelliklerinin komşularıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. Üçüncü ağız bölgesinde ö > o; ü > u ses değişimlerinden ó- ù ses değişimi, ve n / ŋ, ŋ sesinin korunmuş, şimdiki zaman eki dar-düz, dar-yuvarlak k > ħ değişimi karakteristik olarak tespit edilmiştir.

Dördüncü ağız bölgesi, Kastamonu, Çorum, Konya, Kırşehir, Sivas illerinde bulunan Çepni köyleridir. Bu Çepni köylerinin ağız özelliklerinin komşularıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. Dördüncü ağız bölgesinde ö > o; ü > u ses değişimlerinden ó-ù ses değişimi, n / ŋ, ŋ sesi korunmuş şimdiki zaman eki geniş yuvarlak, k > ħ değişimi sadece Kırşehir’de yaygın olarak tespit edilmiştir.

Beşinci ağız bölgesi Afyon ilinde bulunan Çepni köyleridir. Bu Çepni köylerinin ağız özelliklerinin komşularıyla uyumlu olduğu belirtilmiştir. Beşinci ağız bölgesinde ö > o; ü > u ses değişimlerinden ö-ü ses değişimi, n / ŋ, ŋ sesi korunmuş, şimdiki zaman eki geniş yuvarlak, k > ħ değişimi çok seyrek olarak tespit edilmiştir (Umaç, 2015: 171-173).

Bu tespitlerden hareketle birinci ve üçüncü ağız bölgesinin ses özellikleri bakımından birbirleriyle büyük ölçüde örtüştüğü dördüncü ağız bölgesinin de kısmen örtüştüğünün görüldüğü ileri sürülmektedir. Umaç, Çepni ağzının özelliklerinin tümüyle görüldüğü için Çepni ağzının günümüzdeki temsilcisinin birinci bölge Çepni ağzı olduğunu belirtmiştir. Umaç’ın birinci bölgedeki ağız özelliklerinin komşu bölgelerden farklı olması sebebiyle bu yaklaşımı benimsediği düşünülebilir. Ancak bu çalışmada ise inceleme alanı olan ikinci bölge ağzı içerisinde yer alan Trabzon Çepni ağzının bazı kesimlerinin yöre ağzıyla benzeştiği görülmekle birlikte bazı kesimlerinin yöre ağzının özelliklerinden farklı özellikler gösterdiği de metin örneklerinde açık bir şekilde görülecektir. Dolayısıyla Çepni ağzının günümüzdeki temsilini bölgelere ayırmak yerine bu bölgelerdeki ses özelliklerinin en çok korunduğu yerlere göre değerlendirmek ve bu ses özelliklerinin korunduğu bölgeleri temsil saymak bu çalışmanın yaklaşımı olmuştur.

1.7. Çepnilerin Dilleri ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

İlgili literatürde Çepnilerin dilinin genelde gizli dil niteliği bakımından değerlendirildiği, özelde ise ağız çalışmalarına ağırlık verildiği görülür. Bu çalışmalar, makale, kitap ve tez düzeyinde olup Çepni diline gösterilen ilgiyi ortaya koymaktadır.

1.7.1. Kitap

İsmail Hakkı Akay, “Çepniler Balıkesir’de” adlı kitabında Çepnilerin ayrı bir dili olduğunu belirtmiş ve bu Çepni dilinin sözcüklerini örneklendirmiştir (Akay, 1935).

Bernt Brendemoen, “The Turkish Dialects of Trabzon I-II” adlı kitabında Çepni ağızını Trabzon ağızından ayrı tutmak koşulu ile Trabzon ağızını sınıflandırmış, Çepnilerin yaşadıkları coğrafya hakkında bilgi vermiş, Çepnilerin arkaik dil özelliklerini değerlendirmiştir (Brendemoen, 2002).

1.7.2. Makale

Brent Brendemoen, “Trabzon Çepni Ağızı ve Tepegöz Hikayesinin Bir Çepni Varyantı” adlı çalışmasında Şalpazarı merkezli bir saha çalışması sonucunda Tepegöz hikayesine yer vermiş ve Trabzon Çepni ağızlarına dair tespitlerde bulunmuştur (Brendeomen, 1988).

Zeki Kaymaz (2003), “Türkiye’deki Gizli Diller Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında Çepnilerin gizli dillerini incelemiştir.

Efdal Sevinçli (2009), “Özel/Gizli Bir Dil: Çepni Dili” adlı çalışmasında Çepniler hakkında bilgi vermiştir, Çepni dilcesi dediği gizli dile değinmiş ve derlediği Çepni dili /Çepni dilcesi adlı sözlüğünden örnekler vererek bu sözlük içerisindeki bazı kelimelerin gizli bir dilin sözcüğü olmaktan çok yöresel sözcüklere daha yakın olduğu görüşünü ortaya koymuştur.

Gürer Gülsevin (2009), “Anadolu Ağızlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağızları Üzerine” adlı çalışmasında Anadolu ağızlarının boylar açısından etnik özelliklerinin belirlenmesinde ağız araştırmalarına katkıda bulunacak ölçütlere yer vermiştir.

Hüseyin Kahraman Mutlu (2010), “Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağızının Fonetik Özellikleri”, adlı çalışmasında Balıkesir yöresindeki Çepni ağızlarının ses özellikleri ile Tahtacı Türkmenlerinin ses özelliklerini değerlendirmiş ve Çepni ağızlarıyla benzeşen ses özelliklerine yer vermiştir.

Zeynep Şimşek Umaç (2010), “Gaziantep Çepni Ağızının Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, Gaziantep Çepni ağızını Leyla Karahan tarafından ortaya konulan Anadolu ağızlarının sınıflandırılması ölçütlerinden hareketle Doğu Grubu, Batı Grubu ve Kuzeydoğu Grubu ağızları şeklinde sınıflandırmış ve ayırt edici özelliklerini belirtmiştir.

Zeynep Şimşek Umaç (2015), “Çepniler ve Çepni Ağızı” adlı çalışmasında da Çepnilerin etnik yapıya bağlı tarihi ağız özelliklerini incelemiştir. Bu ağız özelliklerinin ses özelliklerine yer vererek korunmuş ve korunmayan ses değişimlerini ortaya koymuştur.

1.7.3. Tez

Osman Esin (1972), Ahmet Caferoğlu danışmanlığında “Balıkesir epni ve Yörük Ağızları” adlı bir lisans tezi hazırlamıştır.¹³

Fuat Öründü (2001), Bilgehan Atsız Gökdağ danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezi “Trabzon ve Yöresi Ağızları” adlı çalışmasında Şalpazarı ve Beşikdüzü ilçelerindeki ses özelliklerini incelemiş ve bu ilçelerden derlediği metinlerden hareketle bu metinlerin ses özelliklerini epni ağızı ile ilişkilendirmiştir.

Hüseyin Kahraman Mutlu (2008), Leyla Karahan danışmanlığında hazırladığı doktora tezi “Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)” adlı çalışmasında epni ağızlarına yer vermiştir.

Zeynep Şimşek Umaç’ın (2011) Gürer Gülsevin danışmanlığında hazırlamış olduğu, “Çepni Ağızı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)” adlı doktora tezinde Türkiye genelinde yaşayan Çepniler yaşadıkları belli bölgeler dahilinde sınırlandırılmış ve bu bölgeler dahilinde derlenen metinlerden hareketle epni ağızlarına yer verilmiştir.

Sinan Koca (2015), Feridun Tekin danışmanlığında hazırlamış olduğu, “Görele ve Yöresi Ağızları” adlı yüksek lisans tezinde, Görele ağızının ses özelliklerinin yanı sıra Hüseyin Kahraman Mutlu’nun hazırlamış olduğu Balıkesir ili Ağızları adlı tezden yararlanarak Balıkesir epnilerinin ağız özellikleri ile Görele ağızını karşılaştırmış ve birçok ortaklık tespit etmiştir.

¹³ Bu çalışmaya erişilememiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TRABZON ÇEPNİ AĞZI

Doğu Karadeniz bölgesinde, özellikle Trabzon'un Vakfikebir ve Şalpazarı ilçelerinde bulunan Çepnilerin hem ağız hem de folklor bakımından komşularından farklı özelliklere sahip olduğuna dikkat çeken Brendemoen (1988: 211), "Batı Anadolu'nun bazı yörelerinde az sayıda ve dağılmış halde bulunan Çepniler, ağız özellikleri ve folklor bakımından diğer yöre halkları ile kaynaşmıştır." demektedir. Çepni ağzının tarihçi ve seyyahların da dikkatini çektiğini; Katip Çelebi'nin Cihannüması'nda, Çepni dilinin Türkçe-Farsça karışık bir dil olduğunu yazdığını; Alman coğrafyacı Kiepert'in ise Çepnilerin dini inanışlarının çok eskiye dayandığını, ağız özelliklerinin bilimsel olarak araştırılması halinde çok eski bir dilin unsurlarının ortaya çıkacağını aktarmıştır (Brendemoen, 1988: 212).

Trabzon Çepni ağzının komşularıyla farklı özellikler taşıdığını belirten Brendemoen'un görüşünden hareketle Trabzon ağzı ve Trabzon Çepni ağzının benzeşen ve farklılaşan özelliklerini belirlemek, bu özellikleri saptamak için Trabzon ağzı ve Trabzon Çepni ağzının özellikleri ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

2.1. Trabzon Ağzı

Caferoğlu, Trabzon merkez ağzı ile Erzurum ağzının yakın olduğunu, Akçaabat ve Vakfikebir ağızlarının birbirine yakın ayrı bir ağız alanı oluşturduğunu söylemiştir (Caferoğlu, 1946: 568).

Karahan, Anadolu ağızlarını Doğu, Kuzeydoğu ve Batı olmak üzere üç grupta değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre Rize, Artvin (Hopa, Borçka, Arhavi) ve Trabzon ağzı Kuzeydoğu grubunda yer almaktadır.

Kuzeydoğu grubunda yer alan ağızların belirleyici özellikleri şu şekilde verilmiştir:

- Alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler kısalmıştır.
- Tek heceli kelimelerin ünlüsü bazı ünsüzlerin etkisi ile incelik.
- Bu ağızlarda kelime sonundaki "i" ünlüsü korunur. *buni, sutçi.
- İlk hecede bulunan yuvarlak ünlüler düzeleşme eğilimindedir. *epmek, ebir.

- İçinde “k, g, l, t, d, n ünsüzleri bulunan kelimelerde genellikle ünlü/ünsüz uyumu yoktur. *geliykan.
- ñ ünsüzü korunamamıştır.
- ñ>ğ değişimi Trabzon ağzında yoğun olarak görülür. *soğra, bağa, yalağuz.
- ħ ünsüzü sadece ön ve iç seste bulunur. * heyirli.
- Şimdiki zaman eki, dar, düz veya yuvarlak dar ünlülüdür. *alıyu.
- Duyulan geçmiş zaman eki tek şekillidir (Karahan, 2017: 8-97).

Karahan, Trabzon ağzını iki grupta değerlendirir. Birinci grup: Vakfikebir, Akçaabat, Tonya, Maçka, Of, Çaykara ağzı; ikinci grup: Trabzon merkez, Yomra, Sürmene, Araklı ağzından oluşur. Birinci gruptaki belirleyici ses özellikleri şu şekildedir: Bu grupta ön ses ötümsüz ünsüzler korunur, ötümsüzleşme yaygın olarak görülür. Ötümlüleşme ise iç seste görülür. İkinci grupta yer alan ağızlarda ise ön seste ötümsüzleşme, ötümsüz ünsüzlerin korunması ve iç seste ötümlüleşme diğer ağızlara göre daha azdır. Bu ağızlarda kelime vurgusunun sondan bir önceki heceye kaydırıldığı görülür (Karahan, 2017: 104-106).

Brendemoen, Trabzon ağzında açık e (ä) ile kapalı e (e) arasında fonemik farklılıkların korunmadığını belirtir. Trabzon ağzında ö>o, ü>u, ı>i değişimi söz konusudur yani ince yuvarlak ünlülerin kalınlaştığı ve dar kalın düz ünlülerin incelendiği görülür. Bunun sonucunda yarı kalın ünlüler yoğun olarak kullanılır. Tonya’da olduğu gibi diğer yörelerde de ı>u gibi bir gelişme görülebilir. Özellikle r ve l gibi ünsüzlerden önce ö>e gibi bir gelişme gözlenebilir. Bunlardan hareketle Brendemoen, ”ö,u,ı” seslerini Trabzon ağzında istenmeyen, yabancı sesler olarak göstermiştir (1988: 212-214).

Brendemoen’a (1988: 212-214) göre, Trabzon ağızlarını komşu ağızlardan ayıran en belirgin özellik, yarı ötümlü patlayıcı ünsüzlerin varlığıdır. Yani Trabzon ağzında patlayıcı ünsüzlerde görülen ötümlülük ayırt edici bir özellik taşımaz. Trabzon ağzında bomba ile pomba kelimelerinin telaffuzlarının aynı olması bu görüşü destekleyici niteliktedir.

Coşar, ilk hecede kapalı e sesinin korunması, kelime başında g>k, d>t değişimi, Eski Türkçe bol-/ol- kullanımının “bol-” olarak korunması, ikili fiil kullanımı (yürüme yürüdüm) gibi örneklerle Trabzon ağzının belirleyici özelliklerine yer vermiştir (Coşar, 2015: 243-248).

Çolakoğlu (2013: 210), Trabzon ağzında görülen yuvarlak ünlülü eklerin varlığını Eski Türkiye Türkçesinin fonetik özelliklerinin devamı olarak görmüş; geniş ünlülerin daralması, patlayıcı ünsüzlerin ön ses ve iç seste sızıcılaşması gibi özelliklerden hareketle bölge ağzı Kıpçakça ile ilişkilendirilmiştir (Günşen, 2000’den aktaran: Çolakoğlu, 2013: 212-214).

Karahan, Anadolu ağızlarının sınıflandırılmasında en çok kullanılan ölçütlerden birinin şimdiki zaman ekinde görülen ses değişimleri olduğunu belirtir (Karahan, 2017: 2). Brent Brendemoen da şimdiki zaman bağlantı ünlüsünde görülen değişimlerden hareketle Trabzon yöresi ağızını üç gruba ayırmıştır. Birinci grup: Vakfikebir, Akçaabat, Trabzon merkez ve Maçka, ikinci grup: Yomra, Arsin, Araklı, Sürmene, üçüncü grup: Of, Çaykara ve Tonya'dan oluşmaktadır (Brendemoen, 1992: 19-32). Trabzon ilinde en yaygın kullanılan şimdiki zaman ekinin “-y, -yr”, olduğunu; Maçka ve Çaykara ağızında “-y1, -yi, -yır, -yir, -yer”, Trabzon merkez, Sürmene ve Tonya ağızında da “-yur, -yür, -yu, -yü” şekillerinin kullanıldığını belirtir (Brendemoen, 1987'den aktaran: Karahan, 2017: 45).

Buradan hareketle Trabzon ağızının karakteristik özellikleri de görülmüş olur.

2.2. Trabzon Çepni Ağızı

Karahan, Trabzon'un Giresun sınırına yakın bazı küçük yerleşimleri ile Şalpazarı ağızını Kuzeydoğu grubu yerine Batı Grubu/ V. ağız içerisinde değerlendirir. Bunun sebebi olarak bu belirtilen yerlerde Batı ağızının özelliklerinin taşınması gösterilir. Karahan, bu bölgelerin Çepnilerden oluştuğunu da belirtmiştir (Karahan, 2017:103).

Batı grubu/ V. ağız grubunda, Sinop, Samsun, Ordu, Giresun ve Trabzon/Şalpazarı ağızı¹⁴ yer almaktadır. Bu grubun ses özellikleri şu şekildedir:

1. Ünlü yuvarlaklaşması ve “r” düşmesi en belirgin özellik olarak görülür.
2. Yuvarlak ünlüler korunur.
3. “o” zamirinin ünlüsü daralmıştır.
4. “ñ” ünsüzü korunmuştur.
5. Şimdiki zaman eki, “-y1, -yi, -yu, -yü” şeklindedir.
6. 1. teklik ve çokluk şahıs ekleri “-1m, -1m, -1k, -1k” şeklindedir (Karahan, 2017:164-166).

Brendemoen, Vakfikebir/Şalpazarı'nda¹⁵ yaşayan Çepnilerin Trabzon'un diğer yörelerinde konuşulan ağızdan çok farklı özellikler taşıdığını ve buradaki Çepnilerin dillerinin daha çok Batı ve Orta Anadolu ağızlarına benzer özellikler gösterdiğini belirtir (1992: 31-32). Öte yandan Brendemoen (2002:145), “The Turkish Dialects of Trabzon“ adlı kitabında Şalpazarı ve Beşikdüzü haricinde, Maçka ve Yomra ilçelerinde de Çepni kültürünün izleri olduğunu belirtmiş; bu bölgelerin ağız özelliklerinin de tespit edilmesinin ağız araştırmaları için faydalı olacağı görüşünü dile getirmiştir.

¹⁴ Leyla Karahan, Şalpazarı ağızını Orta Karadeniz kıyısındaki diğer alanlarla birlikte “Batı Grubu Ağızları” alt grubunu oluşturan ağızlar içerisinde değerlendirir. Brendemoen ise Karahan'ın söz ettiği Şalpazarı ağızlarının aslında Çepni lehçeleri olduğu görüşündedir. Brendemoen, Karahan'ın Trabzon ağızlarıyla ilgili tespit ettiği bazı ölçütlerin kendi sınıflandırmasıyla uyummadığını da belirtir (Brendemoen, 2002: 226).

¹⁵ Şalpazarı 07.12.1987 tarihinde ilçe olmadan önce Vakfikebir'e bağlıydı.

Brendemoen'un, Trabzon Çepni ağızı için tespit ettiği ses özellikleri şu şekildedir:

- Çepni ağızlarında açık e ile kapalı e arasında fonemik farklılık vardır ancak bu farklılık kaybolmak üzeredir.
- Çepni ağızında Standart Türkçede yer alan “ö, ü ve ı” ünlüleri korunmuştur. Bu ünlülerin benzeşme yoluyla yarı kalınlaşmış biçimleri de görülebilir.
- Çepni ağızında soluksuz ötümsüz patlayıcı ünsüzler yoktur. Bu ünsüzlere seyrek olarak rastlanılmasında Trabzon ağızlarının etkisi söz konusudur.
- ñ korunmuştur.
- ç/c yarı kapantılı ötümlüleşmiş diş eti ünsüzünün kullanımı daha çok Trabzon ağızında görülen bir özellik olmasına rağmen Çepni köylerinde de bu ünsüz seyrek olarak kullanılır.
- Üçüncü şahıs zamiri “u” şeklindedir.
- Şimdiki zaman eki “-yu, -yo” şeklindedir.”-yur” biçimine nadir olarak rastlanılır. Çünkü Çepni ağızında “r” sesi düşmüştür.
- Zarf fiil eki –KA olarak kullanılır (1988: 212-218).

Brendemoen'un Trabzon ağızları ve Çepni ağızı ile ilgili vermiş olduğu ölçütler yukarıda belirtilmiştir. Bu ölçütlerden hareketle Brendemoen, Trabzon Çepni ağızı ile Trabzon ağızları arasındaki farklılıkların benzerliklerden çok olduğu sonucuna ulaşmıştır. Karahan da Trabzon ağızını Kuzeydoğu grubuna, Trabzon Şalpazarı ağızını da Batı grubuna dahil ederek Çepni ağızı ile Trabzon ağızını ayrı olarak değerlendirmiştir.

Brendemoen ve Karahan'ın Çepni ağızı için belirttikleri ses özellikleri bazı farklılıklar içermesine rağmen genel olarak örtüşmektedir. Brendemoen'in çalışması 1988 yılında, Karahan'ın çalışması ise kitabının ilk baskısına bakıldığında 1996 yılında yapılmıştır. Bu çalışmada derlenen metinler 2018-2019 yıllarında kaydedilmiştir. Dilin canlı bir varlık olması ve diğer dillerden ya da kendi içerisindeki ağızlardan zaman geçtikçe etkilenmesi kaçınılmaz bir durumdur. Yukarıda belirtilen ses özellikleri ile mevcut çalışmadan çıkan ses özellikleri örtüşmekle birlikte farklılıklar da mevcuttur. Belirlenen ses özellikleri, inceleme bölümünde ayrıntılı olarak verilmektedir.

Sahada derlenen metinlerden elde edilen ses özelliklerinin bir kısmı verilerek araştırmacıların verileriyle kıyaslanmıştır. Yukarıda verilen özelliklerden de anlaşılacağı üzere bu karşılaştırmada örtüşen /örtüşmeyen özellikler açıkça belirtilmiştir. Trabzon ağızları ve Trabzon Çepni ağızının farklılıkları ve benzerlikleri çalışmanın inceleme bölümünde değerlendirilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. SES BİLGİSİ

3.1. Ünlüler

Ünlüler, ciğerlerden gelen havanın ağız ya da burun boşluğunda bir engele rastlamadan dışarı çıkmasıyla oluşan özgür ve gürültüsüz seslerdir (Selen, 1979: 21). Türkçede; ölçünlü dilde 8 ünlü yer almaktadır. Ölçünlü dil farklılıkları azaltmaya çalışıldığından ölçünlü dildeki ünlülerin sayısı farklılıkları ortaya çıkarmaya çalışan yerel değişkelerde belirlenen ünlülerin sayısına oranla daha azdır (Eker, 2010: 306). Bu duruma örnek olarak Brendemoen'un, Trabzon yöresi için 18 ünlüden söz etmesi gösterilebilir (Brendemoen, 2002'den aktaran: Eker, 2010: 306).

Trabzon Çepni ağzında yer alan ünlülere ve bu ünlülerin kullanımlarına elde edilen metinlerden hareketle yer verilmiştir. Seslerin tanımlarında ise Figen Güner Dilek ve Çetin Pekacar'ın (2008) makalesinden yararlanılmıştır. Seslerin dağılımı, yerleşim yerlerine göre tablollaştırılmış, tabloların yorumu ise sonuç bölümünde verilmiştir.

3.1.1. Ünlü Türleri

[a] Derlemelerde tespit edilen üç farklı a ünlüsü mevcuttur. [a] ,[a], [a:]. Tespit edilen ünlülerin belirli ses olaylarına maruz kalması sonucunda uzun ve kısa süreli örnekleri de vardır.

3.1.1.1. [a/a]

Geniş (açık), düz, arka dil ünlüsüdür. Kalın a ünlüsü.

gara “gara” [kara] (ŞG/KK-1/14).

jalañuzudum “yalañuzudum” [yalnızdım] (ŞG/KK-2/15).

dayları “dağları” (AE/KK-14/8)

3.1.1.1.1. [a:/ ā]

Geniş, uzun süreli arka dil ünlüsüdür.

jalakla.rdan “yalaqlār.dan” [kaplardan] (ŞG/KK-2/1).

va: ja: “vā yā” [var ya] (ŞSt/KK-11/3/-10/21).

ga:ba “ġāba” [kaba] (ŞG/KK-3/18).

a:zuklu “āzuġlu” [cömert] (YÖ/KK-18/10).

ħa:studum “ħāsıdım” [iyidim] , *guva:”guvā” [elek] (AE/KK-14-8/10)

3.1.1.1.2. [ǎ/ǎ]

Geniş (açık), düz çok kısa süreli dil ünlüsüdür.

gadurgāda “ġadırġāda” [kadırgada] (ŞSm/KK-12/10).

ħartamalārūun “ħartamalārūın”[dam örtülerinin] (ŞG/KK-1/41).

zāman “zāman” [zaman] (ŞÇ/KK-7/26).

3.1.1.2. [a/á]

Geniş (açık), düz, kısa süreli ön dil ünlüsüdür.

japijlar̄ “yapiylar̄” [yapıyorlar] (ŞG/KK-1/18).

ħabar “ħabár” [haber] (ŞG/KK-2/3).

tġalujja “çalıyá” [çalıya] (ŞG/KK-3/15).

alectric “áelektrik” [elektirik] (ŞG/KK-4/5).

jqjlada “yayláda” [yaylada] (ŞSM/KK-12/4)

tġiraniġ “çirániġ” [çıranın] (ŞSM/KK-13/17)

3.1.1.3. [a: /A:]

Geniş (açık) kısa süreli dil ünlüsüdür. Genellikle ince l öncesinde kullanılır. İnce a ile kalın a arasında ince a’ya yakın a ünlüsü.

japarlar:rdıu “yaParlA:r dı”[yaparlardı] (ŞST/KK-11/21).

tarla:dan “tarlA:dan” [tarladan] (ŞG/KK-3/8).

sakalla:da “saġallA:da” [daġlarda] (ŞG/KK-6/2).

mesela: “meselA:” [mesela] (ŞÇ/KK-7/36).

[ɛ/e] Elde edilen metinlerde üç farklı e ünlüsü mevcuttur.

3.1.1.4. [ɛ/e]

Açık, düz, kısa süreli ön dil ünlüsüdür. Açık e ünlüsü.

eşçer̄de “esKer.de” [askerde] (ŞG/KK-2/3).

ezyr cezyr “ezür cezür” [laf kalabalığı] (BD/KK-25/37).

yzmesobak “üzmesobak” [köy adı] (YÖ/KK-18/1).

tʃɛpni “çepni” [çepni] (ŞST/KK-10/2).

3.1.1.4.1. [ɛ:/ē]

Geniş (açık),düz, uzun süreli ön dil ünlüsüdür.

bīʃüredʒe:m “bişürecēm” [pişireceğim] (ŞG/KK-1/23).

d̄ʒe:sur “cēsür” [cesur] (ŞÇ/KK-7/8).

jeme:ye “yēmēge” [yemege] (ŞÇ/KK-8/21).

e:yl̄erdi “ēğlerdi” [işlerdi] (ŞST/KK-11/21).

nebe:t “nebēt” [sıra] (AE/KK-14/26).

3.1.1.4.2. [ǣ/ĕ]

Yarı açık, düz, çok kısa süreli ön dil ünlüsüdür.

j̄eml̄ec “göml̄ek” [göml̄ek] (ŞG/KK-1/17).

zem̄eri “zēm̄eri” [aralık ayı] (ŞG/KK-2/24).

iʃl̄erd̄uk “iʃl̄erd̄uk”[işlerdik] (AO/KK-20/1).

ja:jlej̄e “yA:yleȳe” [yaylaya] (ŞSM./KK-12/2).

3.1.1.5. [e/ è]

Yarı kapalı, düz, kısa süreli ön dil ünlüsüdür. Kapalı è ünlüsü.

jeɣni “yèğni” [çepni] (ŞG/KK-3/20).

jere “yère” [yere] (ŞG/KK-2/11).

ederduk “èderdúk”[ederdik] (ŞG/KK-6/1).

jedi “yèdi”[yedi] (ŞÇ/KK-7/14).

jedi “yèdi” [yedi] (BD/KK-26/11).

benym evym “bènüm évüm” [benim evim] (ŞÇ/KK-8/15).

evijiyi “èviyiği”[evini] (AE/KK-14/43).

ne “nè” [ne] (MH/KK-22/3).

Kapalı “è” sesine ilk olarak Orhun yazıtlarında rastlanmıştır. Eski Türkçe Dönemi’nde görülen kapalı è sesinin Karahanlı, Harezmi, Çağatay Türkçesinde de korunduğu görüşünü savunan araştırmacılar vardır.(Atalay:1998) , (Arat:1992).

Erdem ve Gül (2006) Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde kapalı “è” sesinin tespit edilmesindeki güçlüğü sebebi olarak o dönemde kullanılan alfabenin -Arap alfabesinin- Türkçe sesleri karşılımda yetersizliğini öne sürmüşlerdir. Aynı zamanda Eski Anadolu Türkçesi

varūdūr “varīdır”[vardır] (AO/KK-20/8).

3.1.1.7.2. [w:ī]

Kapalı (dar), düz, uzun süreli dil ünlüsüdür.

ħajvandžwulur: “ħayvancılı” [hayvancılık] (ŞG/KK-3/18).

w:şwuk “īřık” [ışık] (ŞG/KK-1/1).

almw:şladu “almīřladı” [almışlardı] (ŞST/KK-9/2).

juw:kar “yīkar” [yıkar] (MH/KK-21/2).

3.1.1.8 [ı/ı]

“ı” ile “i” sesi arasındadır.

đcanlarını “canlarını” [canlarını] (YÖ/KK-18/15).

elmīji “elmīyi” [elmayı] (BD/KK-25/2).

ħızadžuklarum “ħızacuklarım” [çocuklarım] (ŞG/KK-2/7).

çændiři “Kändiři” [kendini] (ŞG/KK-1/15).

juwujsın “yığıysın” [yıkıyorsun] (ŞÇ/KK-8/6).

3.1.1.9. [u/ı]

“ı” ile “u” sesi arasındadır.

swıwıwıwın “sığırını” [sığırın] (ŞG/KK-1/13).

jaıwıwıwıdu “yayılıdu” [yayılırdı] (ŞSM/KK-12/7).

tarawıwı “tarağı” [tarafı] (AE/KK-14/18).

[i]

3.1.1.10. [i]

Kapalı (dar), düz, ön dil ünlüsüdür.

jiynesı “yiğnesi” [iğnesi] (ŞST/KK-11/21).

bizic “bizik” [biziz] (ŞÇ/KK-7/1).

3.1.1.10.1 [i]

Kapalı (dar), düz, çok kısa süreli bir ön dil ünlüsüdür.

çiřilərijdyc “Kiřiləriydük” [kişilerdik] (ŞG/KK-1/13).

ejı “eyı” [iyi] (ŞG/KK-2/11).

zifiric “zifirik”[çiçek] (ŞÇ/KK-7).

3.1.1.10.2. [i:ī]

Kapalı (dar), düz, uzun süreli dil ünlüsüdür.

bi: i:ci “bī īki” [bir iki] (ŞG/KK-1/39).

ţĕpni: “ĕepnī” [ĕepni] (ŞÇ/KK-7/8).

bi: “bī” [bir] (ŞG/KK-4/8).

i:nec “īnek” [inek] (ŞG/KK-3/3).

[ɔ/o]

Metinlerde üç farklı o ünlüsü tespit edilmiştir.

3.1.1.11. [ɔ/o]

Açık (geniş), yuvarlak, arka dil ünlüsüdür.

bɔχtĭa bɔχtĭala:sun. “boħça boħçalāsın” [bohçalarsın] (AE/KK-14/15).

oluɣundan “oluğundan”[su borusundan] (ŞÇ/KK-7/28).

3.1.1.12. [o/ò]

“o” ile “u” sesi arasındadır.

joyudu “yòğudu”[yoktu] (ŞSM/ KK-13/11).

ordan “òrdan” [oradan] (AE/KK-14/2).

ona “òna” [ona] (YÖ/KK-18/10).

bakujom “bakıyòm” [bakıyorum] (ŞG/KK-1/35).

Akçaabat bölgesi ağızında işaret zamirlerinde o ile u arası ses “ò” kullanılır. Bu sesin o ile u arasında u sesine daha yakın bir ses olduğundan yola çıkarak Akçaabat bölgesinde üçüncü teklik ve üçüncü çokluk kişi zamirlerinde kullanılan “u” sesinin zaman içerisinde işaret zamirlerinin kullanımında ò’ya dönüştüğü söylenebilir. İşaret zamirlerinin “u”lu örneklerine rastlanılsa da ò’lu kullanımların daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda Maçka, Yomra, Arsin bölge ağızlarında da kişi zamirlerinde ò’lu kullanımların olduğunu belirtmek gerekir.

Brendemoen (2002: 36), ò sesinin Trabzon ağızında yaygın olduğunu ancak Çepni ağızındaki örneklerinin sayılı olduğunu belirtmektedir.

Trabzon Çepni ağzının en belirgin özelliklerini taşıyan Şalpazarı bölge ağzında kelime başında ö'lu örneklere rastlamak mümkündür ancak 3. teklik ve çokluk zamirlerinin “u”lu biçimlerini koruduğunu belirtmek gerekir.

3.1.1.13. [œ/ö]

“o” ile “ö” sesi arasındadır.

ƒœcelec “çökölék” [çökelek] (ŞG/KK-2/12).

ebyrler “öbürler” [öbürleri] (AE/KK-14/11).

ejle “öyle” [öyle] (AE/KK-15/3).

ƒœyrydy “çögürüdü”[çevirirdi] (ÇT/KK-16/4).

ƒœcelic “çókelik” [çökelek] (ŞST/KK-11/12).

[œ/ö]

Metinlerde iki farklı ö ünlüsü tespit edilmiştir.

3.1.1.14. [œ/ö]

Açık (geniş), yuvarlak ön dil ünlüsüdür.

œetyry “götürü”[götürür] (YÖ/KK-18/11).

bœjydyc “böyüdük” [büyüdük] (ŞSM./KK-13/13).

3.1.1.14.1. [œ:/ȫ]

Açık(geniş), yuvarlak, uzun süreli ön dil ünlüsüdür.

œ:lœ “ȫle” [öyle] (ŞG/KK-2/23).

bœ:lœ “bȫle” [böyle] (ŞG/KK-7/49).

œ:œly “gȫğlü” [olgunlaşmış] (ŞST/KK-11/1).

3.1.1.15. [ø/ö*]

“ö” ile “ü” sesi arasındadır.

bø]le “bö*yle” [böyle] (ŞG/KK-1/30).

øyle: “ö*y.lœ” [öyle] (ŞG/KK-2/11).

bø]le “b ö*yle” [böyle] (AE/KK-14/1).

bøjydym “bö*yüdüm” [büyüdüm] (AK/KK-17/3).

[u]

Metinlerde iki farklı “u” ünlüsü tespit edilmiştir.

3.1.1.16. [u]

Kapalı(dar), yuvarlak, arka dil ünlüsüdür.

u zaman [o zaman] (ŞG/KK-5/1).

urayı [orayı] (ŞG/KK-6/5).

unu [onu] (ŞÇ/KK-7/3).

junuñ “yunuñ” [yünün] (AO/KK-20/4).

Trabzon Çepni ağzında üçüncü teklik şahıs “o” ve üçüncü çokluk şahıs zamiri “onlar” yerine “u” ve “unlar” kullanılır. Kelime başında o’lu kullanımların “u”lu örnekleri sadece zamirlerle sınırlıdır. Trabzon’un doğusuna doğru gidildikçe “u”lu kullanımlar azalır. Trabzon’un doğusunda zamirlerin “o”lu kullanımı yaygındır.

3.1.1.16.1. [u:/ū]

Kapalı (dar), yuvarlak, uzun süreli arka dil ünlüsüdür.

u:ruḅ “ürub̄”[vurup] (ŞG/KK-1/22).

bu:da “būda” [buğday] (ŞG/KK-2/13).

gu:rududuk “ğūrududuk” [kuruturduk] (ŞG/KK-3/11).

3.1.1.16.2. [ü]

Kapalı (dar), yuvarlak, çok kısa süreli arka dil ünlüsüdür.

Göjunü “goyunü” [koyunu] (ŞG/KK-3/1).

ḥabüle “ḥabüle”[ha böyle] (ŞG/KK-5/1).

jajudük “yayudük” [yayardık] (ŞG/KK-1/9).

juukujudun “yıkıyüdüdü” [yıkıyordun] (ŞÇ/KK-7/55).

3.1.1.17. [e/ú]

“u” ile “ü” sesi arasındadır.

ystybyssu “üstübüsü” [pamuk ipliği] (ŞG/KK-3/25).

ḡuñ “gúñ” [gün] (ŞG/KK-1/31).

gatijum “ğatiyüm” [katıyorum] (ŞÇ/KK-8/21).

jyñunu “yüñünü” [yününü] (ŞSM/KK-12/10).

tevelludunu “tevellúduńú” [doğumunu] (ŞG/KK-4/38).

[y/ü]

3.1.1.18. [y/ü]

Kapalı (dar), yuvarlak, ön dil ünlüsüdür.

sylaläjyc “süláleyük” [sülaleyiz] (ŞG/KK7/6).

dyđec “düdek”[fasulye] (ŞST./KK-11/22).

dyt[ıf]yje “düççüye” [komşuya] (AE/KK-14/43).

3.1.1.18.1. [y:/ü̇]

Kapalı (dar), yuvarlak, uzun süreli ön dil ünlüsüdür.

dylyjdy:c “dülüydük” [ayırıyorduk] (ŞG/KK-1/13).

y:ts “üç” [üç] (ŞG/KK-2/2).

bitdy:c “bitdük” [büydük] (ŞSM./KK-13/13).

3.1.2. Uzun Ünlüler

3.1.2.1. Birincil Uzun Ünlüler

Türkçe kelimelerde Ana Türkçe devrinden beri var olduğu kabul edilen ünlü uzunluğudur (Korkmaz, 1992: 15). Yakut ve Türkmen lehçeleri haricinde diğer Türk lehçelerinde belli sebepler yüzünden (alfabe-ımla) asli uzunluklar kısalarak normal süreli ünlülere dönüşmüştür (Başdaş, 2007: 98-99).

Çepni ağzının özelliklerini tespit etmek amacıyla derlenen metinlerde birincil uzun ünlülere rastlanılmamıştır.

3.1.2.2. İkincil Uzun Ünlüler

İlk bilinen örnekleri uzun olmayan -normal süreli olan- zaman içerisinde belli ses olaylarına (ünsüz düşmesi, ünsüz erimesi, hece kaynaşması), vurgu ve tonlamaya bağlı olarak süresi uzamış ünlülerdir (Tekin,1975: 49).

3.1.2.2.1. [ɑ: / ā] Ünlüsü

mıšta:γ “místāğ” [mustafa] (ŞG/KK-2/2).

ga:ba “ğāba” [kaba] (ŞG/KK-3/18).
jarunda:sun “yarındāsın”[yarından sonra] (ŞG/KK-4/12).
boχt̪ala:sun “bohçalāsın” [bohçalarsın] (AE/KK-14/15).
t̪ayurula:du “çağırılādı” [çağırıldı] (ŞST/KK-9/2)

3.1.2.2.2. [ɛ: / ē] Ünlüsü

χedijle: “hediylē” [kar botuyla] [ŞG/KK-2/8].
œrē:dile: “örēdilē” [örendiler] (AE/KK-14/10).
erē:d̪ɛc “erēcek” [yün kırpan araç] (ÇT/KK-16/5).

3.1.2.2.3. [u:/ ī]

u:fuk “ışık”[ışık] (ŞG/KK-1/1).
su:kuj̄i “sıkıyı” [sıkıyor] (ŞG/KK-1/15).

3.1.2.2.4. [i:/ ī]

bi:fesijle “bīşesiyle” [bir şeyiyle] (ŞG/KK-3/6).
ij “ıy”[iyi] (ŞG/KK-4/1).
i:ci “iki” [iki] (AE/KK-14/2).
ji:nd̪ɛsinde “yīncesinde” [incesinde] (ŞST/KK-11/25)

3.1.2.2.5. [ɔ: / ō]

bō:nd̪ɛk “bōncuk” [boncuk] (ŞG/KK-2/23).
sō:ra “sōra” [sonra] (ŞG/KK-3/16).
tuluj̄o: “tuluyō” [doluyor] (ŞG/KK-1/13).
j̄ɔ:lij̄o: “geliyō” [geliyor] (AE/KK-14/21).

3.1.2.2.6. [œ:/ ō]

œ:le “ōle”[öyle] (ŞG/KK-3/18).
bœ:le “bōle”[böyle] (AE/KK-14/51).

3.1.2.2.7. [u:/ ū]

bu:da “būda” [buğday] (ŞG/KK-2/13).
gu:rududuk “ğūrududuk” [kuruturduk] (ŞG/KK-3/11).

unu: gurdaduɣu:n “unū ğurdaduğun” [onu kavurduğun] (ŞG/KK-1/19).

3.1.2.2.8. [y:/ū]

bifɣy:p “bişirūP” [pişirip] (ŞÇ/KK-8/12).

ɣylly:c dylyjdy:c “güllūk dülüydūk [eğrelti otu kırpmak] (ŞG/KK-1/13).

jijedzy:ɣyc “yiyecüğūk” [yiyeceğiz] (ŞST/KK-10/5).

[ɔɔ]

sɔɔra [sonra]

[œœ]

bœœle [böyle]

Derlemelerde tespit edilen ünlü alofonlarının ağız bölgelerindeki kullanımları tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6: Ünlü Alofonları

Ünlüler	ɑ	a	a:	ɛ	e	æ/ä	u	ɪ	uɪ	i	ɔ/o	o/ö	ɛ/ó	œ/ö	ø/ö*	u	ɛ/ú	ü
Bölgeler																		
AE	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	Y	V
AK	V	V	V	V	V	Y	V	Y	Y	V	V	V	Y	V	V	V	Y	V
AO	V	K	V	V	V	V	V	Y	Y	V	V	Y	Y	V	Y	V	K	V
ÇT	V	V	K	V	V	Y	V	K	K	V	V	V	V	V	K	V	Y	V
BT	V	V	V	V	V	Y	V	V	K	V	V	V	K	V	K	V	K	V
MH	V	K	K	V	V	V	V	Y	Y	V	V	V	Y	V	Y	V	Y	V
ŞÇ	V	V	V	V	V	Y	V	V	K	V	V	V	K	V	K	V	V	V
ŞG	V	V	V	V	V	K	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V
ŞS	V	V	K	V	V	Y	V	K	K	V	V	V	K	V	K	V	K	V
ŞSM	V	V	V	V	V	Y	V	K	V	V	V	V	K	V	K	V	V	V
ŞST	V	V	K	V	V	Y	V	K	K	V	V	V	V	V	K	V	K	V
YÖ	V	K	V	V	V	K	V	V	V	V	V	V	Y	V	Y	V	K	V

V: Var Y:Yok K:Kısmen (Az)

3.2. Ünsüzler

Ünsüzler, konuşma organlarının herhangi bir yerinde bir engele rastlaması sonucu oluşan gürültülü seslerdir (Selen, 1979: 74).Ünsüzler; ton, boğumlanma, ses yolu ve hava yolu olmak üzere dört başlıkta sınıflandırılır.

Buna göre ünsüzler;

Ton bakımından ünsüzler, ötümlü ve ötümsüz ünsüzler olmak üzere iki başlıkta değerlendirilir. Ötümlü ünsüzler ses tellerinin titreşmesinden oluşurken ötümsüz ünsüzler seslerini çarpma ve sürtünmeden alır. Boğumlanma noktası bakımından ünsüzler, dudak, dış-dudak, dış eti, dış eti ardı, ön damak, orta damak, art damak ve gırtlak ünsüzü olmak üzere sekiz başlıkta değerlendirilir. Ses yolu bakımından ünsüzler, patlayıcı (kapantılı), sızıcı (açık-dar), akıcı (açık-geniş) olmak üzere üç başlıkta değerlendirilir. Hava yolu bakımından ünsüzler, ağız ve geniz ünsüzü olmak üzere iki başlıkta değerlendirilir (Coşkun, 2000: 46-50).

Tablo 7: Ünsüzler

	Dudak		Dış		Damak		Gırtlak
	Çift dudak	Dış dudak	Asıl dış	Dış eti	Ön damak	Art damak	
Patlayıcı	p b m		t d n	ç c	k g		
Sızıcı		f v	s r z	ş l j	ğ y		h

3.2.1. Ünsüz Türleri

Mukim Sağır, Anadolu ağızlarında yer alan ünsüzleri tanımlamıştır. Ünsüz türlerinin tanıtılmasında Sağır'ın(1997) çalışmasından yararlanılmıştır.

3.2.1.1. [b/b]

Patlamalı, ötümlü, çift dudak ünsüzüdür.

bifrysyn “bişürüsün” [pişirirsin] (MH/KK-21/1).

gabān “ğaban” [dik yokuş] (YÖ/KK-18/5).

3.2.1.2. [dʒ/c]

Ötümlü, yarı kapantılı ön damak-dış eti ünsüzüdür.

d̄ʒangaza “cangaza” [geveze] (ŞG/KK-4/39).

ere:d̄ʒec “erēcek” [yünü kırpan araç] (ÇT/KK-16/5).

[tʃ/ç]

Derlemelerde tespit edilen üç farklı “ç” ünsüzü vardır.

3.2.1.3. [tʃ/ç]

Ötümsüz, yarı kapantılı, ön damak-diş eti ünsüzüdür.

tʃireʃga “çireşga” [ot] (ŞG/KK-4/19).

gatʃuklujdu “gaçukluydı” [evden kaçmak] (ŞG/KK-3/21).

3.2.1.4. [tʃ/ç]

“c” ile “ç” arası yarı ötümlü bir ünsüzdür.

tʃuy “Çığ” [kar kütlesi] (ŞG/KK-2/4).

tʃungullu “Çıngıllu” [süslü] (ŞG/KK-5/1).

3.2.1.5. [ts/ç]

Yarı kapantılı ötümsüz dil ucu ünsüzüdür.

tʃatandan “çatandan” [ketenden] (AO/KK-20/7).

tʃamaʃur “çamaşır” [çamaşır] (ŞÇ/KK-7/53).

uts dulda: “uçdulda.” [klisede] (YÖ/KK-18/15).

3.2.1.6. [d/d]

Patlamalı, ötümlü, diş eti ünsüzüdür.

dytʃtʃyε “düççüye” [komşuya] (AE/KK-14./43).

korduk “korduk” [koyardık] (AO/KK-20/2).

3.2.1.7. [f/f]

Ötümsüz, sızıcı, diş-dudak ünsüzüdür. Genel Türkçede olduğu gibi kelime başında “f” kullanımı oldukça azdır. Kelime başında kullanılan “f” ler alıntı kelimelerden oluşmaktadır.

afguru “afguru” [bağırmaq] (ŞST/KK-10/2).

fistan “fistan”[elbise] (ŞÇ/KK-7/57).

finnuri “finnuri” [gaz lambası] (ŞS/KK-26/15).

[J/g]

Derlemelerde tespit edilen üç farklı “g” ünsüzü vardır.

3.2.1.8. [J/g]

Patlamalı, ötümlü, ön damak ünsüzüdür.

jedʒe “gêce”[gece] (ŞSM/KK-13/6).

jyllyɣe “güllüğe” [eğrelti otuna] (ŞST/KK-11/16).

Trabzon Çepni ağzında yalnızca ince ünlülü örnekleri mevcuttur.

3.2.1.9. [g/ğ]

Patlamalı, ötümlü bir art damak ünsüzüdür.

guurkuulmuɣ “ğırkılmış” [kesilmiş] (ŞÇ/KK-7/34).

garav “ğarav” [ağaç] (ŞÇ./KK-7/64).

guvratuɗu “ğıvratıdu” [eğerdi] (ÇT/KK-16/4).

gu:ɣ “ğğ”[iri] (ŞÇ/KK-1/47).

gɔpli “göpli” [kalın yün] (AO/KK-20/5).

gorsun “ğorsun” [koyarsın] (MH/KK-21/3).

Trabzon Çepni ağzını tespit etmek için derlenen metinlerin tamamında görülen bir sestir.

3.2.1.10. [G /g]

Patlamalı, ötümlü, boğaz g’si, küçük dil ünsüzüdür.

gɔju:n “goyün” [koyun] (ŞG/KK-1/8).

guvat “guvat” [elek] (AE/KK-14/9).

guranun “gıranın”[mezarın] (AK/KK-17/4).

gabak “gabak” [kabak] (ŞST/KK-9/1).

Metinlerde yalnızca kalın ünlülü örnekleri mevcuttur.

3.2.1.11. [y/ğ]

Ötümlü, sızıcı, arka damak ünsüzüdür.

aɣu “ağu” [zehir] (ŞÇ/KK-8/19).

eɣiridyɣ “ëğiridük” [bükmek] (ŞSM./KK-13/6).

[h]

Derlemelerde tespit edilen iki farklı “h” ünsüzü vardır.

3.2.1.12. [h/h̄]

Art damak ünsüzüdür. Metinlerde genellikle kalın ünlülerle kullanıldığı görülecektir.

h̄ızad̄zuklarum “h̄ızacuklarım” [çocuklarım] (ŞG/KK-2/7).

h̄artamalār̄un “h̄artamalār̄ın” [dam örtülerinin] (ŞG/KK-1/41).

muḥad̄zyrd̄en “muḥacürden”[muhacirden] (AE/KK-15/5).

haḫlijysun “haḫliysún” [haşlıyorsun] (ŞÇ/KK-8/11).

3.2.1.13. [χ/h̄]

Sızıcı, ötümsüz bir ünsüzdür. Metinlerde ince ünlülü kullanıldığı görülecektir.

χ̄edijle: “h̄ediylē” [kar botuyla] (ŞG/KK-2/8).

χ̄erōin “h̄eroin” [eroin] (ŞG/KK-3/24).

χ̄elle “h̄elle” [un çorbası] (ŞST/KK-11/8).

coχ̄ly coχ̄ly “köhlü köhlü” [sıcak sıcak] (AE/KK-14/46).

χ̄oran “h̄oran” [horon] (AO/KK-19/1)

χ̄ælbæt “h̄ælbät” [elbet] (MH/KK-21/9).

[c/k]

Standart dildeki “k” ünsüzü de dâhil olmak üzere derlemelerde tespit edilen üç farklı “k” ünsüzü vardır.

3.2.1.14. [k/k̄]

Patlamalı, ötümsüz art damak ünsüzüdür. Metinlerde çoğunlukla kalın ünlülerle kullanıldığı görülecektir.

gu:ruklu “ḡüyrüklu” [kuyruklu] (ŞG/KK-1/49).

suka “suḫa” [içine basarak] (ŞG/KK-3/3).

guurcarduk “ḡırkardık” [keserdik] (ŞSM/KK-13/10).

pelika “pelika” [örümcek ağı] (ŞST/KK-11/22).

elluk “ellük” [eldiven] (AO/KK-20/1).

3.2.1.15. [ç/ K]

“k” ile “g” arası ünsüzdür.

baḫça “başKa” [başka] (AE/KK-14/30).

esçiden “esKiden” [eskiden] (ŞÇ/KK-7/27).
æteçi “öteKi” [öteki] (ŞG/KK-6/6).
æteği “öteKi”[öteki] (BD/KK-25/45).
fisçin “fisKin”[ince dal] (ŞG/KK-2/23).

Bu ses, derlemelerdeki ağız bölgelerinin neredeyse tamamında görülür.

3.2.1.16. [l/l]

Ötümlü, diş eti ünsüzüdür.
çersil “hersil” [hasat] (AO/KK-24/2).
bilyj “bilüy” [biliyor] (MH/KK-23/4).

3.2.1.17. [m/m]

Genizsi, ötümlü, çift dudak ünsüzüdür.
meræuid̄çen “mereuicen” [diken] (ŞST/KK-11/17).
cirman “kirman”[yünü eğiren araç] (ÇT/KK-16/3).

[n]

Derlemelerde üç farklı “n” ünsüzü tespit edilmiştir.

3.2.1.18. [n/n]

Genizsi, ötümlü, diş eti ünsüzüdür.
t̄f̄a:çu:nunda “çağünunda”[atın izinde] (ŞG/KK-1/29).
jiyidin “yiğidin” [ot] (ŞST/KK-11/11).
cændirisi “kendirisi”[keneviri] (ŞG/KK-3/25).

3.2.1.19. [ŋ]

Genizsi, dil-art damak ve ötümlü bir ünsüzdür. Damak n’si. Sonar, inek, gönül, deniz
ju:ŋdan “yünđan”[yünden] (ŞG/KK-1/25).
t̄f̄æpnin̄ “çepnin̄”[çepninin] (ŞÇ/KK-7/9).
deçemenin̄ “değemenin̄” [değirmenin] (ŞÇ/KK-8/2).
jæt̄jin̄in̄ “geçinin̄”[keçinin] (ŞST/KK-11/20).
cytyyyŋ “kütüğüŋ” [odunun] (YÖ/KK-18/2).
göŋŋularun̄ “ğöŋŋuların [komşuların] (ŞG/KK-2/10).

3.2.1.22 [r̄ / r]

Düşmek üzere olan “r” sesidir.

japijlar̄ “yapiylar̄” [yapıyorlar] (ŞG/KK-1/18).

ǰæt̄yrd̄ym “götürdüm” [götürdüm] (ŞG/KK-2/16).

derler̄di “dêrler̄di” [derlerdi] (ŞG/KK-7/57).

eler̄di “eler̄di” [ayıklamak] (AE/KK-14/9).

3.2.1.23. [r̄ / r]

Ötümlü, tek vuruşlu peltek r ünsüzüdür.

vuɽujrim “vuɽuyrim” [vuruyorum] (ŞG/KK-1/19).

ʃalkar̄sun “çalkarsın” [çalkalarsın] (MH./KK-21/2).

aɽagu “ar̄agu” [arası] (ŞG/KK-2/18).

3.2.1.24. [r̄/6]

Ötümlü, tek vuruşlu titreklîği uzatılan r ünsüzüdür. Trabzon Çepni ağzı için karakteristik bir ses değildir, örnekleri sınırlıdır.

ʃavlar̄ “çavla6” [yün] (ŞG/KK-1/26).

garuk “ğabık” [kaymak] (ŞG/KK-6/6).

muḥad̄zyɽden “muḥacü6den” [muhacirden] (AE/KK-15/5).

[s]

Standart dildeki “s” ünsüzü de dahil olmak üzere derlemelerde tespit edilen üç farklı “s” ünsüzü vardır.

3.2.1.25. [θ/5]

Ötümsüz, sızıcı, peltek s ünsüzüdür. Trabzon Çepni ağzı için karakteristik bir ses değildir, örnekleri sınırlıdır.

piθli:yi:ndæn “pi5liğindän” [pisliğinden] (ŞG/KK-1/28).

caθærdiler “kä5ärdiler” [keserdiler] (AO/KK-20/4).

3.2.1.26. [s/S]

“s” ile “z” arası ünsüzdür.

şəjujduk “Soyuyduq” [soyuyorduk] (ŞG/KK-3/26).

şurgan “Sırğan” [ısrırgan otu] (ŞÇ/KK-8/21).

şaybu “Sağbı” [sahibi] (ŞSM/KK-13/16).

raş jelduyunu “raS gelduğunu” [rast gelmek] (YÖ/KK-18/13).

ğerçes “herKeS” [herkes] (AE/KK-14/50).

şurtuundan “Sırtından” [sırtından] (ŞS/KK-26/46).

3.2.1.27. [f/ş]

Sızıcı, ötümsüz, diş eti-ön damak ünsüzüdür.

fanja “şanya” [şalpazarı] (ŞG/KK-3/5).

ğşgurran “hoşgıran” [ot] (ŞST/KK-11/5).

şindi “şindi” [şimdi] (MH/KK-21/4).

[t]

Standart dildeki “t” ünsüzü de dahil olmak üzere derlemelerde tespit edilen iki farklı “t” ünsüzü vardır.

3.2.1.28. [t/T]

“t” ile “d” arası yarı ötümsüz bir ünsüzdür.

ışte “işTe” [işte] (ŞSM/KK-13/5).

ţoktu “çokTu” [çoktu] (ŞÇ/KK-7/54).

takmuşlar “Takmışlar” [takmışlar] (ŞÇ/KK-8/19).

ystybysu “üsTübüsü” [ipliği] (ŞG/KK-3/25).

jajukta “yayukTa” [kapta] (MH/KK-21/2).

[v]

Derlemelerde tespit edilen iki farklı “v” ünsüzü vardır.

3.2.1.29. [v/v]

Ötümlü, sızıcı, diş dudak ünsüzüdür.

eviyi “éviyiği” [evini] (AE/KK-14/43).

guvratudu “gıvratıdı” [eğerdi] (ÇT/KK-16/4).
sarav “sarav” [orman gülü] (ŞÇ/KK-7/63).
va: “vā” [var] (ŞG/KK-3/25).

3.2.1.30. [β/w]

Ötümlü, sızıcı, çift dudak v’si.
ħaβasını “ħawasını” [havasını] (ŞG/KK-1/31).
taβanlı “tawanlı” [karışık] (ŞG/KK-3/5).
jaβfu “yawşu” [bitki] (ŞÇ/KK-8/21).
juβarlujola “yuvarlıyola” [yuvarlıyolar] (ŞG/KK-6/5).
ħaβurlarumuf “ħawırlarımış” [öğütürmüş] (ŞG/KK-2/13).

3.2.1.31. [j, y]

Ötümlü, akıcı, ön damak yarı ünlüsüdür.
jumurtalası “yumurtalası” [yumurtalısı] (ŞST/KK-11/18).
jajdum “yaydım” [yaydım] (ŞSM/KK-13/2).
jalluk “yalluk” [ot] (MH/KK-22/3).

[z]

Derlemelerde tespit edilen üç farklı “z” ünsüzü vardır.

3.2.1.32. [z/z]

Ötümlü, sızıcı, diş eti ünsüzüdür.
zaχmæt “zaħmät” [zahmet] (AE/KK-14/23).
guzwul “gızıl” [kızıl] (ŞST/KK-11/16).

3.2.1.33. [ð/ z]

Ötümlü, sızıcı peltek z ünsüzüdür. Trabzon Çepni ağzında yalnızca merkez ağızda örneğine rastlanılan bir sestir.

syðme “süzme” [süzme] (ŞG/KK-2/12).

3.2.1.34. [z/z']

Genellikle kelime sonunda kullanılan vurgulu z ünsüzüdür.

bæz “bâz” [bez] (ŞG/KK-1/32).

biziz “biziz” [biziz] (ŞÇ/KK-7/5).

bejaz “beyaz” [beyaz] (YÖ/KK-18/3).

zamanumuz “zamanımız” [zamanımız] (AO/KK-20/7).

[j]

“j” ünsüzü, Trabzon Çepni ağzı metinlerinde tespit edilememiştir. Normalde “j” sesiyle telaffuz edilmesi gereken kelimeler metinlerde “c” sesine dönüşmüştür.

đzillet “cillet” [jilet] (ŞG/KK-1/50).

đzile “cile” [jile] (ŞSM/KK12/13).

Derlemelerde tespit edilen ünsüz alofonlarının ağız bölgelerindeki kullanımları tabloda belirtilmiştir.

Tablo 8: Ünsüz Alofonları

Ünsüzler	ʃ/ç	ts/ç	g/ğ	ç/g	h/ħ	ç/ħ	k/k	ç/K	ŋ	ñ/n	p/p	ɾ/ɾ	ɾ/r	ɾ/6	θ/5	ş/S	t/T	β/w	ð/z	z/z'
Bölgeler																				
AE	Y	Y	V	V	V	V	V	V	V	Y	V	V	Y	K	Y	V	V	Y	Y	V
AK	Y	Y	V	V	V	V	V	V	V	Y	V	K	Y	Y	Y	Y	V	Y	Y	Y
AO	Y	V	V	Y	V	V	V	Y	K	Y	K	Y	Y	Y	K	Y	Y	Y	Y	V
ÇT	Y	Y	V	V	V	V	V	K	V	Y	V	K	Y	Y	Y	K	V	Y	Y	K
BD	K	Y	V	V	V	V	V	K	V	K	V	V	Y	Y	Y	V	V	K	Y	K
MH	Y	K	V	K	V	V	V	K	K	Y	K	Y	K	Y	Y	Y	K	Y	Y	K
ŞÇ	K	V	V	K	V	V	V	V	V	V	V	V	Y	Y	Y	V	V	V	Y	V
ŞG	K	K	V	K	V	V	V	V	V	V	V	V	K	K	K	V	V	V	K	V
ŞS	Y	Y	V	V	V	V	V	V	V	V	V	V	Y	Y	Y	V	V	Y	Y	Y
ŞSM	Y	K	V	V	V	V	V	K	V	V	V	V	Y	Y	Y	V	V	K	Y	V
ŞST	Y	K	V	K	V	V	V	K	V	V	V	V	Y	Y	Y	K	V	K	Y	V
YÖ	Y	V	V	Y	V	V	V	K	K	Y	Y	Y	Y	Y	Y	K	Y	Y	Y	V

3.3. Ünlülerle İlgili Ses Olayları

3.3.1. Ünlü Uyumları

3.3.1.1. Kalınlık-İncelik Uyumu

Trabzon Çepni ağzının kalınlık-incecik uyumunu büyük ölçüde sağladığını söylemek mümkündür ancak kalınlık –incecik uyumuna uymayan örnekler de mevcuttur. Genel Türkçede uyuma girmeyen kelimelerin metinlerde rastlanan örneklerinde ilerleyici ve gerileyici benzeşmeler aracılığıyla kalınlık-incecik uyumuna girdiği örnekler mevcuttur.

3.3.1.1.1. Kalınlaşma

İlerleyici benzeşme yoluyla kalınlaşan ve uyuma giren örnekler şu şekildedir:

akt[̂]aġala'nun “akçagala'nın” [Akçakale'nin] (AE/KK-14/12).

akrap “akrap” [akrep] (ŞG/KK-1/49).

ata[̂]f “ataş” [ateş] (ŞG/KK-3/6).

tsanakġalanı[̂]n “çanakġalanı[̂]n” [Çanakkale'nin] (ŞÇ/KK-7/10).

fasulja “fasulya” [fasulye] (ŞG/KK-3/11).

hakçatan “hakKatan” [hakikaten] (ŞG/KK-4/34).

ha:sudum “hāsıdım” [has idim] (AE/KK-14/8).

jo[̂]y[̂]:du “yòġūdu” [yok idi] (ŞG/KK-1/3).

zamanku “zamankı” [zamanki] (ŞST/KK-10/1).

Gerileyici benzeşme yoluyla kalınlaşan ve uyuma giren örnekler şu şekildedir:

asas “asas” [esas] (ŞÇ/KK-7/5).

g[̂]ja “goya”[güya] (AE/KK-14/34).

napad̂zuyuk “nāPacuġuk” [ne yapacaġız] (ŞSM./KK-12/4).

uts[̂]dul “uçdul” [üçdul] (YÖ/KK-18/15).¹⁶

3.3.1.1.2. İncelme

İlerleyici benzeşme yoluyla incelen ve uyuma giren örnekler şu şekildedir:

bilmijysynyz “bilmiysünüz” [bilmiyorsunuz] (ŞST/KK-11/5).

¹⁶ Yaratıcı, oġul (İsa) ve haç bunlar sayı olarak üçü temsil etmektedir. Dul; tek ve yalnız anlamında düşünölmüş ve bu nedenle yörede klise yerine üçdul kelimesi kullanılmaktadır.

dylyjdy:c “dülüydük” [dülüyorduk] (ŞG/KK-1/13).
jelyjy “gelüyü” [geliyor] (ŞÇ./KK-7/55).
ælyjym “ölüyüm” [ölüyorum] (ŞG/KK-2/15).
veryjysij “vèrüyüsiy” [veriyorsun] (AE/KK-14/32).

Gerileyici benzeşme yoluyla incelen ve uyuma giren örnekler şu şekildedir:

Alıntı Kelimeler:

iltiħebli “iltiħebli” [iltihaplı] (ŞG/KK-4/22).
peştemel “peştemel” [peştamal] (ŞSM./KK-13/12).
reħmetli “reħmetli” [rahmetli] (YÖ/KK-18/10).
sylelejyc “süleleyük”(ŞÇ/KK-7/6).
tenælærin “tenälærin” [tanelerin] (ŞG/KK-1/28).
zæbene “zæbene” [zebani] (ŞG/KK-3/27).

Türkçe Kelimeler:

bigediş “bigediş” [Bigadiç] (ŞÇ/KK-7/10).
böyæn “böğön” [bugün] (ŞÇ/KK-8/1).
ħeřlijysyn “ħeřliyüsün” [haşlıyorsun] (ŞST/KK-11/18).

3.3.1.2. Kalınlık-İncelik Uyumunun Bozulduğu Durumlar

Trabzon Çepni ağzında bazı seslerin etkisi ile kalınlık-incecik uyumunun bozulduğu durumlar mevcuttur. Standart dilde uyumun olduğu ancak Trabzon Çepni ağzında uyumun bozulduğu örnekler şu şekildedir:

julanlarle “yılanlarle” [yılanlarla] (ŞG/KK-1/47).
tanijedžecsin “Taniyeceksin” [taniyacaksın] (ŞG/KK-3/24).
töplijip “topliyip” [toplayıp] (ŞST./KK-11/7).
gaduıręeje “ğadırgeye” [kadırgaya] (ŞSM./KK-12/9).
lastiyuuna “lastiğına” [lastiğine] (MH./KK-23/5).
jerlidu “yèrlidu” [yerlidir] (YÖ/KK-18/3).
sarij “sariy” [sarıyor] (ŞÇ/KK-8/22).
gurudujler “ğuruduyler” [kurutuyorlar] (ŞG/KK-2/13).

Örneklerden hareketle, “l” ve “y” ünsüzlerinin inceltici etkisinin bazı kelimelerde ünlü uyumunu bozduğu söylenebilir. Türkçede, yabancı kelimelerde ünlü uyumu aranmaz ancak yabancı kökenli bazı kelimelerin metinlerde uyuma girdiğini söylemek mümkündür. Örneğin; rahmet kelimesinin reħmet [rehmet], iltihap kelimesinin iltiħeb [iltiheb], zebani kelimesinin zæbene

[zebene] şeklinde kullanılarak uyuma girdiği görülür. Bu türden örnekler metinlerde bulunmaktadır. Alıntı kelimelerin evvelijatu [evveliyatı], ajrujettæn [ayrıyeten] vb. gibi uyuma sokulmayan örneklerinin de, metinlerde mevcut olduğunu belirtmek gerekir. Alıntı bir kelime olan “mesela” kelimesinin uyuma girdiği ve “mesele” şeklinde kullanıldığı örnekler Şalpazarı bölgesi metinlerinde tespit edilmiştir. Diğer bölge ağızlarında bu kelime uyuma girmemiştir.

3.3.1.3. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Düz ünlülerle (a,e,ı,i) düz, yuvarlak ünlülerle (o,ö,u,ü) düz-geniş (a,e) ya da dar yuvarlak (u,ü) ünlülerin kullanımı esasına dayalı bu uyumun Trabzon Çepni ağızında genellikle korunduğunu söylemek mümkündür.

Düzlük yuvarlaklık uyumunun korunduğu örnekler şu şekildedir:

đzungurda “cınğırda” (ŞÇ/KK-7/61).

göñfularun “ğöñşuların” [komşuların] (ŞG/KK-2/10).

gaçruk “ğa6ık” (ŞG/KK-6/6).

kongusu “kõngusu” (ŞG/KK-1/48).

jumuşaldıj “yumuşaldıy” [yumuşaklaştırıyor] (ŞG/KK-3/24).

joğudu “yõğudu” [yok idi] (ŞSM/KK-13)

Şalpazarı’ndaki Çetrik, Geyikli, Sütınar köylerinde ve Akçaabat ilçesindeki Eskiköy’de “yoğudu” kelimesi aynı şekilde kullanılır. Burada –i ek fiilinin yuvarlaklaşması sonucunda uyuma girdiği görülür.

Düz ünlülü kelimelerden sonra gelen şimdiki zaman –yor eki, daralarak düzlük-yuvarlaklık uyumuna girer.

bilmijim “bilmiyim” [bilmiyorum] (ŞST/KK-11/4).

dişler “dişler” [diyorlar] (ŞST/KK-11/3).

edemijim “edemiyim” [edemiyorum](ŞG/KK-2/15).

Trabzon Çepni ağızında kelimeler genellikle yuvarlaklaşma eğilimindedir. Bu sebepten dolayı düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu durumlar söz konusudur. Ölçünlü dilde düzlük-yuvarlaklık uyumunun korunduğu ancak Trabzon Çepni ağızında yuvarlaklaşmanın etkisiyle bu uyumun bozulduğunu gösteren bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

buragudük “bırağuduğ” [bırakırdık] (ŞG/KK-3/9).

a:çurun “āhurun” [ahırın] (ŞG/KK-1/37).

sanduyunu “sanduğını” [sandığını] (ŞÇ/KK-7/59).
jijed̄zy:yyc “yiyecüğük” [yiyeceğiz] (ŞST/KK-10/5).
tuzaıy “Tuzağı” [tuzağı] (ŞST/KK-11/4).
pyskylle:duc “püsküllēdük” [püsküllerdik] (ŞSM/KK-12/3).
gomajuk “gomayuk” [koymayız] (AE/KK-14/36).
dictiriduk. “diktiridük” [diktirirdik] (AO/KK-20/11).
biıfırysın “bişürüsün” [pişirirsın] (MH/KK-21/1).

3.3.2. Ünlü Değişimleri

Trabzon Çepni ağzından derlenen metinlerde tespit edilen ünlü değişimleri; kalınlaşma, incelme, yuvarlaklaşma, düzleşme, genişleme ve daralma başlıkları altında değerlendirilmiştir.

3.3.2.1. İncelme

Metinlerden alınan örneklerde genel olarak “y, ş, c, l, n” ünsüzlerinin kendisinden sonra gelen kalın ünlüleri incelediği görülmektedir.

Kalın ünlülerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkan örnekler şu şekildedir:

a > e

eşçer̄de “esker̄de” [askerde] (ŞG/KK-2/3).
ema “emá” [ama] (ŞST/KK-9/1).
gurdejemedu “ğurdéyemedu” [kıpırdatamadı] (ŞG/KK-1/15).
zēbēne “zebene” [zebane] (ŞG/KK-3/27).
emid̄zē “emice”[amca] (ŞG/KK-4/38).
zēbēne “zebene” [zebane] (ŞG/KK-3/27).
tejjare “teyyare” [tayyare] (AE/KK-14/42).
gadur̄reje “ğadırgeye” [kadırgaya] (ŞSM./KK-12/9).
tanijed̄zecsın “Taniyeceksın” [taniyacaksın] (ŞG/KK-.3/24).
ıēflıjysın “ıeşliıysün” [ıaşılıyorsun] (ŞST/KK-11/18).
ja:jlējē “yA:yleyē” [yaylaya] (ŞSM/KK-12/1).

a > i

arabijle “arabiyle” [arabayla] (ŞG/KK-4/4).
orije “oriye” [oraya] (AE/KK-14/39).
buriji “buriyi” [buraya] (ŞG/KK-2/4).

töplijip “topliyip” [toplayıp] (ŞST/KK-11/7).

i > i

basiji “basiyi” [basıyor] (ŞÇ/KK-7/21).

puruldic “pırıldık” [pırıldık] (ŞST/KK-11/24).

siyir “siğir” [sığır] (ŞG/KK-2/10).

almij “almış” [almış] (YÖ/KK-18/1).

onlari “onlari” [onları] (AO/KK-19/4).

o > i

patlamuji “patlamıy” [patlamıyor] (ŞÇ/KK-8/24).

dejim “dèyim” [diyorum] (ŞG/KK-2/16).

gavurijsin “ğavuriysin” [kavuruyorsun] (ŞÇ/KK-8/10).

o > ü

syryjy “sürüyü” [sürüyor] (ŞG/KK-4/20).

atuverijy “atıveriyü” [atıveriyor] (ŞG/KK-3/6).

verijyc “vèriyök” [veriyoruz] (ŞG/KK-2/24).

jelijy “geliyü” [geliyor] (ŞÇ/KK-2/62).

bulamijyz “bulámiyüz” [bulamıyoruz] (ŞST/KK-11/8).

tampynly “tampünlü” [tamponlu] (ŞG/KK-1/48).

u > i

olij “oliy” [oluyor] (ŞST/KK-11/7).

gavurijsin “ğavuriysin” [kavuruyorsun] (ŞÇ/KK-8/10).

guziji “guziyi” [kuzuyu] (ŞSM./KK-12/7)

udži “uci” (ŞÇ/KK-8/20).

u > ü

guurijsyn “ğuriysün” [kıriyorsun] (ŞST/KK-11/18).

jijisyn “yiyisün” [yiyorsun] (ŞÇ/KK-8/12).

jetryjysyn “getürüyüsün” [getiriyorsun] (AE/KK-14/20).

ezijsyn “eziyüsün” [eziyorsun] (ŞÇ/KK-8/23).

3.3.2.2. Kalınlaşma

Örneklere “k, g, ğ” gibi ünsüzlerin kalınlaştırıcı etkisinin yanı sıra ek fiilin de kalınlık incelik uyumuna bağlı olarak kalın ünlülü şekli “ı” olarak görülür. İnce ünlülerin kalınlaşmasında gerileyici veya ilerleyici benzeşme ve ünsüz-ünlü etkileşimi sonucunda ortaya çıkan örnekler şu şekildedir:

e > a

akrap “akrap” [akrep] (ŞG/KK-1/49).

alectric “alektrik” [elektrik] (ŞG/KK-4/5).

tsanakgalanıñ “çanağalanıñ” [Çanakkale’nin] (ŞÇ/KK-7/10).

geđža “geca” [gece] (ŞG/KK-4/5).

nõrmalda “normalda” [normalde] (ŞST/KK-11/25).

lastiyuna “lastiğına” [lastiğine] (MH/KK-23/5).

i > ı

tʃanujmuʃ “çanıymış” [çan imiş] (ŞG/KK-4/31).

varudu “varıdı” [var idi] (ŞÇ/KK-8/13).

i > u

jiderduk “giderduk” [giderdik] (ŞSM/KK-12/10).

iderduc “iderduk” [ederdik] (ŞSM/KK-13/6).

ü > u

juž “yuz” [yüz] (ŞG/KK-3/14).

bujuy “buyuğ” [büyüğü] (ŞG/KK-2/7).

juñ “yuñ” [yün] (AO/KK-20/1).

alectric “alektrik” [elektrik] (ŞG/KK-4/5) ve nõrmalda “normalda” [normalde] (ŞST/KK-11/25) gibi örnekler, l’nin inceltici etkisine rağmen kalınlaşma ile dikkat çeker. Alıntı kelimelerde meydana gelen bu kullanım kayda değer görülmüştür.

3.3.2.3. Genişleme

Metinlerde genişleme, ilerleyici benzeşme yoluyla *aşağa “aşağa” yumurtalasunu “yumurtalasını”, deşemeniñ “değemenin” örneklerinde olduğu gibi y sesinin daraltıcı etkisine rağmen geniş ünlülü kullanılan *jejim “gëyim, arkaik biçimini koruyan *bæjyc “büyük” gibi örneklerde de görülmektedir.

Dar ünlülerin genişlemesi sonucunda ortaya çıkan örnekler şu şekildedir:

i > e

d̄zame “came” [cami] (ŞG/KK-4/8).

deşemeniñ “değemenin” [değirmenin] (ŞÇ/KK-7/28).

eşelmiş “eğelmış” [eğilmiş] (BD/KK-25/38).

çet̄ “heç” [hiç] (ŞG/KK-3/15).

jejim “gëyim” [giyim] (ŞSM/KK-13/11)

ı > a

aşağa “aşağa” [aşağı] (ŞG/KK-4/36).

tf̄ukajmuşlar “çıkaymışlar”[çıkıyormuşlar] (YÖ/KK-18/7).

jumurtalasunu “yumurtalasını” [yumurtalısını] (ŞST/KK-11/18).

ı > e

jejişyn “yegişün” [yıkıyorsun] (ŞÇ/KK-8/4).

u > e

eşec “efek” [ufak] (ŞG/KK-4/24).

u > o

oşanujdun “oyanuydun” [uyanıyordun] (ŞG/KK-2/22).

so “so” [su] (ŞG/KK-4/22).

ü > ö

bæyœn “böğön” [bugün] (ŞÇ/KK-8/1).

bøjydym “bö*yüdüm” (AK/KK-17/3).

bøjyc “büyük” [büyük] (AE/KK-14/10)

3.3.2.4. Daralma

Trabzon Çepni ağzında, a> ı, e> i, o> u daralma örnekleri görülür. Daralma örnekleri genellikle y'nin daraltıcı etkisiyle ortaya çıkar. * almuja “almıya”, basmuja “basmıya” iyniji “iğniyi” gibi. Bunun haricinde daha önce de belirtildiği üzere Trabzon Çepni ağzında 3.teklik ve 3.çokluk zamirlerinin ağırlıklı olarak “u”lu biçimde kullanımı yaygındır. Bunun yanı sıra iç seste de o> u değişiminin yaygın olduğunu söylemek mümkündür.

Geniş ünlülerin daralması sonucunda ortaya çıkan örnekler şu şekildedir:

a> ı

almuja “almıya” [almaya] (ŞÇ/KK-7/62).

aıujum “ATıyım” [atayım] (ŞG/KK-4/36).

buruja “burıya” [buraya] (ŞG/KK-2/4).

basmuja “basmıya” [basmaya] (ŞÇ/KK-7/14).

guğzu:yi “gıcīği” [kızcağızı] (AE/KK-14/49).

jaımujuık “yaıpmıyuk” [yapmayız] (AE/KK-14/4).

e> i

biıj “bişiy” [bir şey] (ŞG/KK-2/15).

diıil “diğil” [değil] (ŞST/KK-11/22).

patadis “patadis” [patates] (AE/KK-14/44).

iyniji “iğniyi” [iğneyi] (ŞSM/KK-13/9)

søjlijim “söyliyim” [söyleyim] (AE/KK-14/30).

o> u

unu “unu” [onu] (ŞSM./KK-13/12)

uraja “uraya” [oraya] (ŞG/KK-1/35)

ıaturlujun mu “ıatırılıyun mu” [ıatırılıyor musun?] (ŞG/KK-4/38).

saruıusun “sarıyusun” [sarıyorsun] (ŞÇ/KK-8/12).

fi:fi:ju “şışııyu” [şışıyor] (ŞG/KK-1/50).

suyın “suğın” [soğan] (ŞS/KK-26/7).

judulmuju “yudulmuyu” [yutulmuyor] (ŞST/KK-9/1).

juukujudun “yıkıyudun”[yıkıyordun] (ŞÇ/KK-7/58).

3.3.2.5. Yuvarlaklaşma

Trabzon Çepni ağzında yuvarlaklaşma olayı karakteristiktir. Dudak ünsüzleri “b,m,v,f” yanlarında bulunan ünlüleri yuvarlaklaştırır. * bubaja “bubaya” Aynı zamanda kelimenin arkaik şeklinin korunduğu.* a:zuklu “āzuḡlu” gibi örnekler de mevcuttur.

Düz ünlülerin yuvarlaklaşması sonucunda ortaya çıkan örnekler şu şekildedir:

a> u

bubaja “bubaya” [babaya] (AE/KK-14/2)

e> ü

dœcyjler “döküylər” [dökerler] (MH/KK-22/4).

jijedžy:ȳyc “yiyécüḡük” [yiyeceḡiz] (ŞST/KK-10/5).

ı> u

a:çur “āḡur” [ahır] (ŞG/KK-1/36).

anlaḡu:du “anlatūdu” [anlatırdı] (ŞG/KK-1/29).

a:zuklu “āzuḡlu” [azıklı] (YÖ/KK-18/10).

sararuk “sararuk.” [sararız] (ŞÇ/KK-8/9)

sanduyunur “sanduḡını” [sandıḡını](ŞÇ/KK-7/59).

caruḡuyuz “garuḡuḡuz’ “ [karıḡıḡız] (AE/KK-7/4).

jajukḡa “yayukḡa” [yayıḡta] (MH/KK-21/2).

Metinlerden elde edilen veriler sonucunda ı> u yuvarlaklaşma örneklerinin oldukça çok olduğu tespit edilmiştir.

ı> o

gaḡoda “ḡaḡoda” [karşıda] (ŞG/KK-1/19).

i> u

bilmezsunuz “bilmezsunuz” [bilmezsınız] (YÖ/KK-18/10).

ederduk “èderduk” [ederdik] (ŞG/KK-2/17).
ermenu “ermenu” [Ermeni] (YÖ/KK-18/11).
jiderduk “giderduk” [giderdik] (ŞG/KK-6/1).
jɔɣusa “yoğusa” [yok ise] (AE/KK-14/32).

i> ü

beŋiɣyn “bêşiğün” [beşiğin] (ŞG/KK-2/24).
biŋüredzɛ:m “bişürecēm” [pişireceğim] (ŞG/KK-1/23).
derdyc “derdük” [derdik] (ŞST/KK-11/10).
evym “évüm” [evim] (ŞÇ/KK-8/15).
it̪erdyç “içerdük” [içerdik] (ŞSM/KK-13/4).
jetyrjysyn “getürüyüsün” [getiriyorsun] (AE/KK-14/20).
jerdyc “yerdük” [yerdik] (ŞG/KK-3/11).

Metinlerden elde edilen veriler sonucunda i> ü yuvarlaklaşma örneklerinin diğer yuvarlaklaşma örneklerine nazaran daha çok olduğu tespit edilmiştir.

3.3.2.6. Düzleşme

Trabzon Çepni ağzında düzleşme ses olayının örnekleri sınırlıdır. Örneklerde genellikle şimdiki zaman “-yor” ekinin “ya, ye, yı, yi,” biçimleri görülür. Yuvarlak ünlülerin düzleşmesi sonucunda ortaya çıkan örneklere aşağıda yer verilmiştir.

o> a

ŋjukuja “çıkıya” [çıkıyor] (AE/KK-14/8).
ŋiŋja “şişiya” [şişiyor] (AE/KK-14/45).
japuja “yapıya” [yapıyor] (AE /KK-14/34).

o> e

jidijem “gidiyem” [gidiyorum] (AE/KK-14/39).

o> i

diji “diyi”[diyor] (YÖ/KK-18/2).
istijiler “istiyiler” [istiyorlar] (AE/KK-14/29).
patlamuji “patlamıyı” [patlamıyor] (ŞÇ/KK-8/24).

u> i

gurbet “gırbet” [gurbet] (ŞG/KK-2/3).
oynuja “oynıya” [oynuyor] (AE/KK-14/26).
juugujsin “yığıysın” [yıkıyorsun] (ŞÇ/KK-8/6)

u> i

gavurijsin “ğavuriysin” [kavuruyorsun] (ŞÇ/KK-8/10).
guziji “ğuziyi” [kuzuyu] (ŞSM./KK-12/7)
ud̂zi “uci” (ŞÇ/KK-8/20).

ü> i

tyrli “Türli” [türlü] (MH/KK-21/2).
coejin “köyin” [köyün] (ŞÇ/KK-7/7).

3.3.3.1. Ünlü Türemesi

Trabzon Çepni ağzında tespit edilen ünlü türemeleri ön ses, iç ses ve son seste türeme olmak üzere üç başlıkta incelenmiştir. Ön seste çoğunlukla Türkçede kelime başında bulunmayan “c, l, m, n, r, z” gibi seslerden önce türemeler görülmektedir. İç seste alıntı kelimelerde, iki ünsüz arasında türemeler görülmekte bunun yanı sıra Ölçünlü dilde dağınık olarak düşme görülen kelimelerde düşme olayının gerçekleşmemesi ve kelimenin aslını koruması dolayısıyla arkaik ünlünün korunduğu “hepisi”, “yalanuz” gibi örneklere de rastlanmaktadır. Son seste ise “l” ve “n” ünsüzünden sonra söyleyişi kolaylaştırmak amacıyla fonetik bir sebebe dayalı olmaksızın okutma ünlüsünün türediği görülmektedir.

Trabzon Çepni ağzından derlenen metinlerde tespit edilen ünlü türemesi örnekleri sınırlı sayıdadır.

3.3.3.1.1. Ön Seste Türeme

ed̂zynly “ecünlü” [cin] (ŞÇ/KK-7/54).
ümidi “ımidi” [miydi] (ŞG/KK-2/3).
urus “urus” [urus] (YÖ/KK-18/5).

3.3.3.1.2. İç Seste Türeme

kurem “kırem” [krem] (ŞG/KK-4/19).
forus “forıs” [fors] (AE/KK-14/26).
hercesimizin “herkesimizin” [hepimizin] (ŞG/KK-1/51).
hepisi “hepisi” [hepsi] (ŞÇ/KK-7/62).
œylejinde “œgleyinde” [œglerde] (ŞSM/KK-12/6).
jajayucen “yayağiken” [yayarken] (ŞG/KK-3/4).
jalañuzudum “yalañuzudum” [yalnızdım] (ŞG/KK-2/15).

3.3.3.1.3. Son Seste Türeme

jelijœene “geliyokene” [geliyorken] (AE/KK-14/19).
jelircene “gelirkene” [gelirken] (ŞÇ/KK-7/39).
peftemeli “peftemeli” [peftemal] (ŞSM/KK-13/12).

3.3.3.2. Ünlü Düşmesi

Trabzon Çepni ağızında iç ve son seste ünlü düşmesi görülmektedir. Metinlerde tespit edilen ünlü düşmelerinin sebepleri: Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi, ünlü ile biten bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek getirildiğinde meydana gelen düşmeler, ile edatının ekleşmesi sonucunda ortaya çıkan düşme ve dilde en az emek yasası gereği meydana gelen düşmeler şeklindedir. Trabzon Çepni ağızında ek eylemin (i) düştüğü/ekleştiği örneklere neredeyse hiç rastlanılmamaktadır.

Trabzon Çepni ağızından derlenen metinlerde görülen ünlü düşmesi örnekleri şu şekildedir:

beñyñi “beñiğni” [beñiğini] (ŞSM/KK-13/9).
bilij “bilij” [biliyor] (ŞG/KK-2/17).
bilmijsynyz “bilmiysünüz” [bilmiyorsunuz] (ŞST/KK-11/5).
bunlan “bunlan” [bununla] (AE/KK-14/12).
deymende “değmende” [değirmende] (ŞG/KK-2/13).
hatruna “hatrına” [hatırına] (ŞÇ/KK-8/22).
i:j “iy” [iyi] (ŞG/KK-4/1).
söldñanları “solcanları” [solucanları] (ŞG/KK-1/29).
urda “urda” [orada] (ŞG/KK-4/31).
jenij “yeni” [yeni] (MH/KK-21/6).
jukarda “yukarda” [yukarıda] (ŞÇ/KK-7/36).
zannedij “zannediy” [zannediyor] (YÖ/KK-18/1).

3.4. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları

3.4.1. Ünsüz Düşmesi

Trabzon Çepni ağzında ön seste, iç seste ve son seste ünsüz düşmesinin örneklerine rastlanmaktadır. Ön seste görülen ünsüz düşmesi örnekleri sınırlıdır. İç seste “l, h, n, r, y” seslerinin ağırlıklı olarak düştüğünü söylemek mümkündür. Son seste ise ağırlıklı olarak r sesi olmak üzere k sesinin düştüğü örnekler de görülmektedir.

3.4.1.1. Ön Seste Ünsüz Düşmesi

ukarci “uƣarki [yukarki] (AE/KK-14/8).

ukardan “uƣardan” [yukarıdan] (YÖ/KK-18/5).

3.4.1.2. İç Seste Ünsüz Düşmesi

asultudu “asılıdı” [asılırdı] (ŞÇ/KK-7/22).

ba:judu:γüm “bāyudūğüm” [bayıldığım] (ŞG/KK-1/5).

bɔχtʃala:sun “boħçalāsın” [bohçalarsın] (AE/KK-14/15).

tʃayuru:du “çağırılādı” [çağırıldı] (ŞST/KK-9/2).

deγemeniη “değemeniη” [değirmenin] (ŞÇ/KK-8/2).

ɟelydyc “gelüdük” [gelirdik] (ŞSM/KK-13/6).

gɔmɔjɔk “gomayuk” [koymayız] (AE/KK-14/36).

mæmet “māmet”[Mehmet] (ŞG/KK-2/2).

sɔ:ra “sōra” [sonra] (ŞG/KK-6/6).

ʃæ:le “şöle” [şöyle] (ŞG/KK-4/2).

3.4.1.3. Son Seste Ünsüz Düşmesi

almuʃla: “almuşlā,” [almışlar] (ŞG/KK-2/19).

gada “ğada” [kadar] (ŞG/KK-1/23).

Galanda “galanda” [Kalandar] (ŞG/KK-2/25).

ɟijemezdile “giyemēzdile” [giyemez diler] (ŞSM/KK-13/11).

ɟatyryly “götürülü” [götürülür] (ŞG/KK-2/15).

ħajvandʒulu: “ħayvancılı” [hayvancılık] (ŞG/KK-3/18).

ʃiʃjo “şişiyō” [şişiyor] (AE/KK-14/44).

va: “vā” [var] (ŞST/KK-11/10).

vuzladula “vızladula” [kaçtılar] (YÖ/KK-18/9).

ɟapardu: “yaPardū” [yapardık] (ŞS/KK-26/29).

ıaparla: “yapar1A:” [yaparlar] (ŞG/KK-4/13).

3.4.2. Ünsüz Türemesi

Trabzon Çepni ağızında ünsüz türemesinin örnekleri ön ve son seste meydana gelmektedir. Ön ses ünlülerinin önünde genellikle “h” ve “y” gibi boğumlanması düşük ünsüzlerin türediğı görölmektedir. Son seste ise genellikle ile edatının sözcüğe eklenmesi sırasında kelime sonunda “n” ünsüzünün türediğı görölr.

3.4.2.1. Ön Seste Türeme

ıælbat “hãlbãt” [elbet] (MH/KK-21/1).

ıeroin “heroin” [eroın] (ŞG/KK-3/24).

ııynesı “yığnesı” [ığnesı] (ŞST/KK-11/20).

ıındıesinde “yincesinde [incesinde] (ŞST/KK-11/25).

ıudıundan “yucundan” [ucundan] (YÖ/KK-18/11).

3.4.2.2. Son Seste Türeme

daııan “daııan” [daha] (AE/KK-14/44).

ıaxmãtlic “raıımãtlik” [rahmetli] (ŞG/KK-1/2).

ıalõndaı “salondağ” [salonda] (AE/KK-14/20).

ıazlaıı “sazlaıı” [saz ile] (AE/KK-14/18).

ııytleıı “sütlen” [süt ile] (ŞST/KK-11/11).

3.4.3. Ünsüz İkizleşmesi

İç seste iki ünlü arasında kalan ünsüzlerin boğumlanma noktalarında tekrarlanması sonucu meydana gelen ses olayıdır (Küçük, 2013:68).

Trabzon Çepni ağızında iç seste “c, k, l, m” ünsüzlerinin ikizleştiğı örnekler mevcuttur. Bu örnekler şu şekildedir:

adıđđıuk “accuk” [azcık] (ŞS/KK-26/26).

amma “amma” [ama] (ŞÇ/KK-8/15).

ajlukıca “aylukıca” [göge] (ŞG/KK-2/16).

đıillet “cillet” [jilet] (ŞG/KK-1/51).

ıyđıđıyc “güccük” [küçük] (ŞÇ/KK-8/11).

ıyllaıı “küllaıı” [külah] (MH/KK-21/3).

secciz “sekkiz” [sekiz] (AE/KK-14/13).

3.4.4. Ötümlüleşme

Ötümlüleşme, ünsüzlerin boğumlanması esnasında ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi, ünsüzlerin tonluluk niteliği kazanması olayıdır (Korkmaz,1992:151).

Trabzon Çepni ağzında ötümlüleşme karakteristik bir ses olayıdır. Kelime başında ötümlüleşmeler sıkça görülmektedir. Kelime içinde ve sonunda görülen ötümlüleşme örnekleri de metinlerde yer almaktadır. Buna rağmen ön seste görülen ötümlüleşme örnekleri iç ve son seste görülen ötümlüleşmelere oranla daha çoktur.

3.4.4.1. Ön Seste Ötümlüleşme

p- > b-

bezyc “büzük” [pezük/pancar] (ŞÇ/KK-8/8).

bişrysın “bişirüsün” [pişirirsın] (AE/KK-14/46).

bişydyler “bişidüler” [pişirdiler] (MH/KK-22/2).

ç- > c-

đzalıuja “çalıya” [çalıya] (ŞG/KK-3/15).

đzıgarsıun “cığarsın” [çıkarsın] (ŞS/KK-26/28).

đzıungur đzıungur “cıngır cıngır” [çingır çingır] (ŞÇ/KK-7/60).

đzorabu “corabı” [çorabı] (ŞST/KK-11/21).

đzêkujudy “cókúyúdü” [çöküyordu] (ŞG/KK-1/14).

k- > g-

je:ŋi “gēçi” [keçi] (ŞÇ/KK-7/2)

jeđiŋi “gendiŋi”[kendini] (ŞÇ/KK-8/6).

jej “göy” [köy] (AE/KK-14/7).

ķ- > ğ-

gabile “ğabile” [kabile] (YÖ/KK-18/10).

galk “ğalk” [kalk] (YÖ/KK-18/2).

gatiri “ğatiri” [katır] (YÖ/KK-18/10).

gazanlarla “ğazanlarla” [kazanlarla] (MH/KK-22/2).
guurk “ğırk” [kırk] (ŞÇ/KK-8/3).
gujuularunu “ğıyılarını” [kıyıları] (MH/KK-21/9).

ğ- > g

Gabak “ğabak” [kabak] (ŞST/KK-9/1).
gara “ğara” [kara] (ŞG/KK-1/1).
gajun “ğoyun” [koyun] (MH/KK-23/3).

t- > d-

daçujja “dağıya” [takıyor] (AE/KK-14/52).
dana “dana” [tane] (YÖ/KK-18/7).
dane “dane” [tane] (AE/KK-14/2).
danesini “danesini” [tanisini] (AO/KK20/12).
darak “darak” [tarak] [ÇT/KK-16/3).
dağ “dağ” [taş] (ŞST/KK-11/1).
daze “daze” [taze] (ŞST/KK-11/7).
debijuk “debiyuk” [tepiyoruz] (ŞG/KK-4/4).
dene “dene” [tane] (ŞG/KK-3/18).
durnayyu “dırnağı” [tırnağı] (ŞÇ/KK-8/25).

s- > z-

zabağ “zabağ” [sabah] (ŞSM/KK-13/4).
zabağdan “zabağdan” [sabahtan] (ŞS/KK-26/16)
zes “zes” [ses] (ŞG/KK-4/34).
zes “zes” [ses] (ŞÇ/KK-7/61).

3.4.4.2. İç Seste Ötümlüleşme

-p- > -b-

iltihebli “iltihebli” [iltihaplı] (ŞG/KK-3/22).
jabijysyn “yabiyüsün” [yapıyorsun] (ŞST/KK-11/18).

-ç- > -c-

յըճյը “güçük” [küçük] (ŞG/KK-2/25).

յըճճյը “güccük” [küçük] (ŞÇ/KK-8/11).

-ղ- > -ğ-

տա:յտասու “tāğtası” [tahtası] (ŞG/KK-1/37).

-k- > -g-

աէցի:սի “ätgīsi” [etkisi] (ŞG/KK-1/5).

բիտի “bitgi” [bitki] (ŞST/KK-11/6).

եսյիճն “esgiden” [eskiden] (ŞST/KK-10/3)

ճչաբաէ “cägät” [ceket] (ŞG/KK-1/25).

ղաբաբէտլը “haregetler” [hareketler] (ŞÇ/KK-7/13).

քաբյեք “keşgek” [keşkek] (ŞG/KK-4/8).

-k- > -ğ-

բեբիյյն “bēşigün” [beşiğün] (ŞG/KK-2/24).

յեմեյն “yemēgin” [yemeğün] (ŞST/KK-10/4).

-կ- > -ğ-

աբգուրու “afğuru” [afkurur] (ŞST/KK-10/2).

աբակցաբունի “ayakğabını” [ayakkabını] (AO/KK-20/12).

բաբգա “başğa” [başka] (ŞÇ/KK-7/24).

ղոբղուրան “hoşğiran” [hoşkiran] (ŞST/KK-11/5).

-s- > -z-

բիլմեսսեն “bilmessen” [bilmezsen] (ŞS/KK-26/34).

սաբրեճմեսսեն “sabredemessen” [sabredemezsen] (BD/KK-25/35).¹⁷

¹⁷ Aynı zamanda ünsüz ikizleşmesine de örnek teşkil etmektedir.

-t- > -d-

bɑʃdan “başdan” [baştan] (AE/KK-14/2).

biʃdim “biçdim” [biştım] (AO/KK-24/2).

aldu “aldu” [altı] (ŞG/KK-3/18).

ʒetdin “getdin” [gittin] (ŞG/KK-2/11).

ʒetdiʒymyz “geçtiğümüz” [geçtiğimiz] (ŞÇ/KK-8/17).

gurudujler “guruduyler” [kurutuyorlar] (ŞG/KK-2/13).

usudujosun “ısıdıyosun” [ısıtıyorsun] (ŞG/KK-4/23).

işde “işde” [işte] (MH/KK-23/1).

tytde “tütde” (ŞG/KK-1/22).

ytjde “üçde” [üçte] (ŞG/KK-3/14).

3.4.4.3. Son Seste Ötümlüleşme

Trabzon Çepni ağzında sözcüğün herhangi bir etkileşime maruz kalmaksızın olduğu gibi ulamalar sonucunda da ötümlüleşme örnekleri görülmektedir. Bunun yanı sıra alıntı kelimelerin aslına döndüğü örnekler de mevcuttur. * jaɣud “yahud” Ancak elde edilen metinlerde son seste ötümlüleşme olayının sınırlı sayıda olduğunu belirtmek gerekir.

cesib “kesib” [kesip] (AO/KK-19/1).

gurudub “gurudub” [kurutup] (ŞG/KK-2/13).

gıuludɣ “gılıc” [kılıç] (ŞG/KK-2/22).

olub “olub” [olup] (ŞÇ/KK-7/9).

jaɣud “yahud” [yahut] (ŞÇ/KK-7/3).

3.4.4.3.1. Ulamaların Etkisiyle Son Seste Ötümlüleşme Olayı

derdyɣ una “dêrdüg una” (ŞST/KK-11/10).

ib edijuk “ib ediyuk” (ŞG/KK-2/22).

gajüb olma “ğayīb olma” (ŞG/KK-3/23).

kaɣud asuludur “kağıd asılıdı” (ŞÇ/KK-7/22).

sag ederdiler “sağ ederdiler” (AO/KK-20/12).

səɣbed ederlermiş “sohbed ederlermiş” (ŞÇ/KK-7/38).

jöɣ idi “yoğ idi” (MH/KK-22/1).

3.4.5. Ötümsüzleşme

Korkmaz (1992: 151), ötümsüzleşme ses olayını p/ç/t/k gibi ünsüzlerin boğumlanma esnasında titreşimlerini kaybetmesi sonucunda tonsuzluk niteliği kazanması olarak tanımlar

Trabzon Çepni ağzından derlenen metinlerde ötümsüzleşme örnekleri seyrek görülmektedir.

b- > p- : pakla: “paḳlA:” [bakla] (ŞÇ/KK-8/8).

-c- > -ç- : aḳat[ʃu “ağacı” [ağacı] (ŞG/KK-4/30).

d- > t- : tulujo: “tuluyō” [doluyor] (ŞG/KK-1/13).

g- > k- : cœzy “közü” [gözü] (ŞÇ/KK-7/8).

3.4.6. Süreksizleşme

Sızıcı ünsüzlerin patlayıcılaşması olayıdır. Çepni ağzında yalnızca merkez ağızda -j- > -c- süreksizleşme örneği mevcuttur.

-j- > -c-

ḳillet “cillet” [jilet] (ŞG/KK1/50).

ḳandarmalar “candarmalar” [jandarmalar] (ŞG/KK6/7)

ḳile “cile” [jile] (ŞSM/KK12/13).

3.4.7. Ünsüz Uzamaları

3.4.7.1. Erime

/ğ/ ünsüzünün erimesiyle

a:sar “āsar” [Ağasar] (AE/KK-14/1).

biḳüredze:m “biḳürecēm” [pişireceğim] (ŞG/KK-1/23).

bu:da “būda” [buğday] (ŞG/KK-2/13).

/h/ ünsüzünün erimesiyle

da:a “dāa”[daha] (ŞÇ/KK-7/3).

ga:vēde “ğāvede” [kahvede] (ŞG/KK-4/32).

mæmet “mâmet” [Mehmet] (ŞG/KK-2/2).

/k/ ünsüzünün erimesiyle

- ɑ:ʃɑm “āşam” [akşam] (ŞG/KK5/11).
ba: “bā”[bak] (ŞÇ/KK-7/21).
ħajvandʒwlu: “ħayvancılı” (ŞG/KK-3/18).
muslu: “muslū” [musluk] (ŞG/KK-2/1).
jajladʒwlu: “yaylacılı” [yaylacılık] (ÇT/KK16/7).

/l/ ünsüzünün erimesiyle

- biðoyu “bizoğu” [piçoğlu] [ŞG/KK-3/4].
urganu:k “urğānūḳ” [organlık] (ŞG/KK-3/26).

/n/ ünsüzünün erimesiyle

- bili:mijidy “bilimiyidü” [bilinmiyordu] (ŞG/KK-1/12).
eli:den “eliden” [elinden] (ŞSM./KK-13/16).
sɑ:ra “sōra” [sonra] (ŞS/KK-26/34).

/r/ sesinin erimesi

- ɑlmuʃla: “almuʃlā” [almışlar] (ŞG/KK-2/19):
bi: “bī” (ŞG/KK-4/8).
bişyryle:di “bişürülēdi” [pişirirlerdi] (ŞS/KK-26/38).
bu:dan [buradan] (ŞG/KK-2/4).
dɑkunu:du “doḳunūdu” [dokunurdu] (ŞG/KK-2/20).
gɑtʃuue:dʒem “ḡaçıvēcem” (BD/KK-25/34).
va: “vā” [var] (ŞST/KK-11/10).

/y/ ünsüzünün erimesiyle

- ɑ: “ā” [ya] (ŞG/KK-2/26).
œ:le “ōle” [öyle] (ŞÇ/KK-7/4).
bœ:le “bōle” [böyle] (MH/KK-23/3).
napadʒuyuk “nāPacuḡuk” [ne yapacağız] (ŞSM/KK-12/4).
y:rec “ūrek” [yürek] (AE/KK-14/45).

3.4.7.2. Hece Kaybolması

fanja “şanya” [Şalpazarı] (ŞG/KK3/5).

napad̂zuyuk “nápacuğuk” [ne yapacağız] (ŞSM/KK12/4).

neda: “nedā” [ne kadar] (BD/KK25/16).

3.4.8. Ünsüz Benzeşmeleri

Yan yana bulunan iki ünsüzün veya komşu kelimelerin son ve ön sesleri arasında olan iki ünsüzden birinin diğerini kendi boğumlanma noktasına yaklaştırması sonucu tamamen ya da kısmen benzeştirmesi olayıdır (Korkmaz,1992:162).

Metinlerden hareketle gerileyici benzeşme örneklerinin ilerleyici benzeşme örneklerinden daha çok olduğunu söylemek mümkündür. Bir kısmı ünsüz ikizleşmesi şeklinde tezahür eden her iki benzeşme başlığındaki örneklerde yakın benzeşmeler uzak benzeşmelere oranla daha fazladır.

3.4.8.1. İlerleyici Ünsüz Benzeşmesi

3.4.8.1.1. Yakın Benzeşme

-ly- > -ll-

millon “millon” [milyon] (AE/KK-14/13).

-nl- > -nn-

urgannu:k “urgannük” [organlık] (ŞG/KK-3/26).

annadun “annadın” [anladın] (ŞS/KK-26/42).

-sl- > -ss-

tessim “tessim” [teslim] (ŞSM/KK-13/16).

-st- > -ss-

cessane “kessane” [kestane] (ŞG/KK-3/10).

-vb->-vv-

tœvvε “tœvve” [tœvbe] (BD/KK25/35).

3.4.8.1.2. Uzak Benzeşme

ş- -s- > ş.-ş- : fεmsijenin “şεmsiyenin” [şεmsiyenin] (ŞST/KK-11/21).

ç.-.ş- > ç.-.ç- : t̄jart̄aflaru “çarçafları” [çarşafları] (ŞÇ/KK-7/55).

g- -v-> g-ğ- : gayuru “ğaguru” [gavuru] (ŞG/KK-3/9).

3.4.8.2. Gerileyici Ünsüz Benzeşmesi

3.4.8.2.1. Yakın Benzeşme

-ht- > -tt- : ittjarun “ittiyarın” [ihtiyarın] (YÖ/KK-18/2).

-ls- > -ss- : ossun “ossun” [olsun] [ŞÇ/KK-7/28].

-nş- > -şş- : iŋŋallaç “iŋŋallah” [inŋallah] [AK/KK-17/7].

-rl- > -ll- : gajnatuɫɫadu “ğaynatıɫɫadı” [kaynatırlardı] (ŞST/KK-11/11).

gatuɫɫar̄ “ğatıɫɫar̄” [katırlar] (ŞG/KK-1/44).

reŋŋvɛɫɫic “reçvellik” [rençberlik] (ŞG/KK-6/3).

-tç- > -çç- : dyt̄t̄jyε “düççüye” [dutçuya] (AE/KK-14/43).

-zs- > -ss- : bilmæşsin “bilmäSsin” [bilmezsın] (ŞG/KK-1/37).

3.4.9. Göçüşme

Zeynep Korkmaz (1992: 74), kelime içindeki komşu veya uzak seslerin yer değiştirmesi olayını göçüşme olarak adlandırır.

Göçüşme örnekleri yakın ve uzak olmak üzere iki başlıkta değerlendirilir. Metinlerde tespit edilen yakın göçüşme örnekleri uzak göçüşme örneklerine oranla daha çoktur.

3.4.9.1. Yakın Göçüşme

Alıntı Kelimeler:

-br- > -rb- : d̄zerben “cerben” [cebren] (ŞÇ/KK-7/9), cirbit “kirbit” [kibrit] (ŞG/KK-3/6).

-cr- > -rc- : terciybe “tercübe” [tecrübe] (AO/KK-24/4).

-vr- > -rv- : arvatluç “arvatlık” [avratlık] (MH/K-.23/7).

-yl- > -ly- : naljon “nalyon” [naylon] (ŞSM/KK-12/12).

Türkçe Kelimeler:

- ml- > -lm-** : tǰölmec “çölmek” [çömlək] (ŞST/KK-10/6).
-pr- > -rp- : torpak “torpak” [toprak] (AO/KK-19/5).
-sk->-ks- : pycsyl “püksül” [püskül] (MH/KK-21/9).

3.4.9.2. Uzak Göçüşme

- l.-r- > -r.-l-** : narbulluk “narbulluk” [nalburluk] (ŞST/KK10/9).
karbul “karbul” [kalbur] (ŞST/KK9/5).
p.-s- > s.-p- : sypyrden “süpürden” [püsürden] (ŞG/KK-1/36).
t.-k>k.-t : cevetini “kevétini” [tevek] (ŞG/KK-2/19).
-y.-r- > -r.-y- : ziyaret>zirayet [ziyaret] (ŞG/KK-5/5).
z-c > c-c : adǰuǰuǰuk “acıcık” [azıcık] (ÇT/KK16/7).

3.4.10. Örneksme

Standart Türkçede diş ünsüzü olan “n” ile telaffuz edilen kelimelerin metinlerde damak ünsüzü “ŋ” ile kullanıldığı örnekler mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şu şekildedir:

- tǰepniŋ “çepniŋ” [çepninin] (ŞÇ/KK-7/9).
evini “eviniŋ” [evini] (BD/KK-25/41).
ǰeliniŋ “geliniŋ” [gelinin] (ŞSM/KK-13/16).
ǰoŋǰula: “goŋǰulā” [komşular] (ŞST/KK-9/4).
ǰœlynyŋ “gölünüŋ” [gölünün] (ŞÇ/KK-7/6).
keŋdi kendiŋe “keŋdi kendiŋe” [kendi kendine] (ŞS/KK-26/19).
jalaŋuzudum “yalaŋuzudum” (ŞG/KK-2/15).
jyŋunu “yüŋünü” [yününü] (ŞSM/KK-12/10).

SONUÇ

Trabzon, Çepni nüfusunun yoğun olduğu bir ildir. Karadeniz bölgesindeki Çepnilerle ilgili yapılmış çalışmalar incelendiğinde Çepnilerin ağırlıklı olarak Şalpazarı'nda yaşadıkları düşünülmüş ve çalışmalara yalnızca Şalpazarı bölgesinin dâhil edildiği görülmüştür. Bu çalışmada Çepniler yalnızca Şalpazarı bölgesi ile sınırlandırılmamıştır. Çepnilerin güncel yerleşimleri tespit edilmiş ve Trabzon'un farklı ilçelerinde yaşayan Çepniler de ağız özelliklerine bağlı olarak çalışmaya dâhil edilmiştir.

Trabzon'da Çepni nüfusunun yoğun olduğu yerler tespit edilirken belli ölçütlerden faydalanılmıştır. Örneğin, güncel Çepni yerleşimleri belirlenirken tarihî süreçlerdeki Çepni yerleşimlerinden yola çıkılmıştır. Çepnilerin tarihi süreçte Vakfikebir ilçesinde yer tuttıkları bilinmektedir. Bu Vakfikebir ilçesi ile kastedilen alan elbette günümüzdeki Vakfikebir ilçesi ile sınırlı değildir. Tarihi süreçteki Vakfikebir ya da Büyük Liman adıyla anılan Çepnilerin yoğun olarak buldukları bu yer, bugün Şalpazarı, Beşikdüzü ve Tonya ilçesinin bir kısmını oluşturan geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu bilgiden hareketle Trabzon Çepni yerleşimlerini belirlemek için çalışmalar yapılmıştır. İlk olarak Şalpazarı, Beşikdüzü ve Tonya'da Çepni varlığı araştırılmıştır. Şalpazarı'ndaki tüm köylerde Çepni nüfusunun yoğun olduğu tespit edilmiştir. Şalpazarı'nda görüülen kaynak kişilerden alınan bilgiler doğrultusunda buradan farklı yerlere göç eden ailelere ulaşılmıştır. Bu ailelerden hareketle Trabzon'daki güncel Çepni yerleşimlerini belirtmeden önce eskiden Büyük Limana bağlı olan Beşikdüzü ve Tonya ilçelerinde de Çepni varlığı sorgulanmıştır. Beşikdüzü ilçesinde yalnızca Dolanlı köyünde aktif olarak yoğun bir Çepni nüfusu tespit edilmiştir. Tonya'da ise Çepni varlığına dair bir bilgiye erişilememiştir. Şalpazarı'ndan göç eden ailelerin Akçaabat-Eskiköy/Karpınar Çarşıbaşı-Taşlıtepe, Araklı-Kestanelik, Dul köyleri, Arsin-Oğuz köyü, Maçka-Hamsiköy, Of- Kavran-Hayrat, Ortahisar-Gürbulak, Sürmene-Aksu, Yeşilköy, Yomra-Özdil gibi Trabzon'un farklı ilçelerinde yaşadığı bilgisine ulaşılmıştır. Elde edilen bilgilerin doğruluğunun teyidi için bu bölgelerde derleme çalışması yapılmıştır.

Bu bölgelerin tespit edilmesinde yalnızca Şalpazarı'ndaki kaynak kişilerden yola çıkılmamıştır. Soyadları Çepni/Çebi olan aileler ve Trabzon'da Çepni, Oğuz adıyla anılan köy ve mahalleler de belirlenerek güncel Çepni yerleşimlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Şalpazarı haricinde Akçaabat, Araklı, Arsin, Maçka, Sürmene, Of ve Yomra ilçelerinde Çepnilerin yaşadıkları tespit edilmiştir.

Bu bölgelerde görüşülen kaynak kişilerin bir kısmı, Trabzon'un farklı ilçelerine Şalpaazarı'dan göç ettiklerini söylerken bir kısmı da Fatih Sultan Mehmet'in Trabzon'u fethetmesiyle bu ilçelere geldiklerini söylemişlerdir. Şalpaazarı'nda yaşayan Çepnilerin büyük çoğunluğu Orta Asya'dan geldiklerini iddia etmektedir. Beşikdüzü'nde yaşayan Çepniler ise çoğunlukla Şalpaazarı'ndan göç ettiklerini söylemişlerdir. Bu yerleşimlerde yer alan kişilerin ağız özelliklerinin merkez ağızla (Şalpaazarı) uyuşup uyuşmadığı tespit edilmiş ve çıkan sonuçta Trabzon Çepni ağzının yalnızca Şalpaazarı ile sınırlandırılmaması gerekliliği düşünülmüştür.

Trabzon Çepni ağzının özelliklerini tespit etmek için Akçaabat, Arsin, Beşikdüzü, Maçka, Şalpaazarı ve Yomra ilçelerinden ses kayıtları alınmıştır. Bu ses kayıtları İPA ile yazıya aktarılmıştır. Yazıya aktarılan metinler üzerinde ses bilgisi incelemesi yapılmıştır. Bu ses incelemesinin sonucunda Şalpaazarı merkez ağızla ses özellikleri bakımından örtüşen ağızların Çepni ağzı özelliklerini koruduğu değerlendirilmiştir. Bu düşünceden hareketle Trabzon Çepni ağzını iki farklı ağız alanı temelinde değerlendirmek uygun görülmüştür. İlk ağız alanı, merkez ağız (Şalpaazarı) ve merkez ağıza en yakın özellikler taşıyan ağız bölgelerinden oluşmaktadır. İkinci ağız alanı, merkez ağızla ortak özellikler taşımasına rağmen Trabzon ağzının karakteristik özelliklerini içinde barındıran ağız bölgelerinden oluşmaktadır.

Birinci Ağız Alanı

Şalpaazarı, Akçaabat ve Beşikdüzü ve Çarşıbaşı birinci ağız alanı dâhilinde değerlendirilmiştir. Şalpaazarı merkez ağızını temsil etmektedir. Merkez ağızla en yakın özellikleri taşıyan bölgeler Akçaabat Eskiköy, Karpınar köyleri Çarşıbaşı-Taşlıtepe köyü ile Beşikdüzü ise Dolanlı köyü ile bu alanda yer almaktadır.

Merkez ağız kendi içerisinde değerlendirildiğinde Şalpaazarı'nın Çetrik, Geyikli, Simenli, Sütüpnar ve Sayvançatak köyleri inceleme alanına dâhil edilmiştir. Bu bölgeler seçilirken Şalpaazarı'nın her bir bölgesini temsil edecek köyler olmasına dikkat edilmiştir. Örneğin Şalpaazarı'nın kuzey tarafını temsilen Geyikli köyü, Şalpaazarı'nın batısında kalan alanı temsil eden Simenli, Sütüpnar, Sayvançatak köyleri ve Şalpaazarı'nın batı-doğu sınırında kalan doğusuna yakın Çetrik köyü tercih edilmiştir.

Şalpaazarı'nın köylerinden derlenen metinler incelendiğinde ortaya çıkan ağız özelliklerinin tutarlı derecede örtüştüğü görülmektedir. Ancak bölgeler arasında adlandırmada farklılıklar görülmektedir. Örneğin Geyikli ve Çetrik'te altın çileğe "panga düdeği" denilirken Simenli, Sütüpnar ve Sayvançatak'ta "panga düdeği" kelimesi kullanılmamaktadır. Kelime farklılıklarının yanı sıra ünlü ve ünsüz seslerde de bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar şu şekildedir:

Ünlülerde:

1. æ/ä çok açık e ünlüsü Çetrik, Simenli, Sütþınar köylerinden derlenen metinlerde neredeyse hiç görülmemişken Geyikli köyünde kısmen de olsa kullanılmıştır.
2. “ı” ile “i” arasında bir ses olan [ɨ] ünlüsü Çetrik ve Geyikli köylerinden elde edilen metinlerde daha sık görülürken Simenli Sütþınar ve Sayvançatak’tan elde edilen metinlerde daha nadir görülen bir ünlüdür.
3. ø/ö* Geyikli köyünden elde edilen metinlerde daha sık Çetrik, Simenli, Sayvançatak ve Sütþınar metinlerinde ise kısmen görülen bir ünlüdür.

Ünsüzlerde:

1. ʃ/ç Çetrik, Geyikli metinlerinde çok nadir de olsa görülen bir ünsüzdür. Diğer bölgelerdeki metinlerde ise bu ünsüzün örnekleri yer almaz.
2. ɾ/ɽ peltek r , ɾ/6 titreklığı uzun olan r ve θ/5 peltek s ünsüzleri Geyikli’den derlenen metinlerde kısmen yer almaktadır. ɾ/6 titreklığı uzun olan r sesi Geyikli haricinde diğer ağız bölgelerinden yalnızca Akçaabat /Eskiköy’den derlenen metinlerde nadir olarak bulunmaktadır. θ/5 peltek s ünsüzünün örneklerine ise Geyikli haricinde diğer ağız bölgelerinden yalnızca Arsin/Oğuz köyünden derlenen metinlerde rastlanmaktadır.
3. ð/z peltek z ünsüzü ise Çepni ağızı için karakteristik bir özellik taşımaz yalnızca Geyikli köyünden derlenen metinlerde örneği mevcuttur.

Merkez ağızla ortak özellikler gösteren birinci ağız alanı dâhilinde aşağıda verilecek özellikler aynı zamanda Trabzon Çepni ağızının özelliklerini taşımaktadır. Buradaki ses özelliklerinin bir kısmı ikinci ağız alanında da görülmektedir. Ancak ikinci ağız alanı farklı özellikler de gösterdiği için bu alandan ayrı ele alınmıştır.

Trabzon Çepni ağızının özellikleri genel itibariyle şu şekildedir:

1. Üçüncü şahıs zamiri “u” şeklindedir ancak bu zamirin “u”u kullanımlarının yanında çok nadir olarak o/u arası ses olan [ö] kullanıldığını söylemek mümkündür.
unun (K.K.7/44),
u zamanlar (K.K.14/6),
orda “örda” (ŞÇ-KK7-41).
2. ú ünlüsü tüm metinlerde sıkça görülen bir ünlüdür. ø/ó ünlüsü de genel olarak tüm metinlerde görülür ancak görülme sıklığı ú’ya nazaran daha azdır.
3. ñ sesi korunmuştur.
ɟælyŋ gölüŋ (ŞG/KK-1/47),
tʃepniŋ çepniŋ (ŞÇ/KK-7/9).
4. Akçaabat ve Beşikdüzü bölgelerinde de merkez ağızda olduğu gibi ñ sesi korunmuş ancak 1. teklik ve 3. teklik zamirlerinde ñ > ğ sızıcılaşmasının örnekleri de metinlerde görülmektedir.

- baya “bağa” (AE/KK-14/13),
 saya “sağa” (BD/KK-25/19).
5. “Şimdiki zaman eki” –y1, -yi, -yu, -yü” şeklindedir. Ekin ya/ye biçimli kullanımları da mevcuttur.
- bilijym biliyüm (K.K.11/22),
 juukuju yıkıyu (ŞÇ/KK-7/53),
 sajuuluja sayılıya (AE/KK-14/34).
 japuaja yapıya (AE/KK-14/36).
6. “r” ünsüzünün düştüğü durumlar yanında işitimsi z(diakritik) r̄/ṛ sesi kullanımı yaygındır. Seyrek de olsa iç seste ötümlü diş eti ünsüzü tirekliği uzatılan ɾ/6 ve peltek ɽ/ ɽ kullanımı görülür. Son seste bulunan r düşmüştür ya da düşme eğilimindedir. * aldular⁷ / aldılar. (ŞG/KK-2/9),
- evlenisin evlenisin (ŞG/KK-2/11),
 varıudu varıdı (ŞG/KK-3/20),
 cændir kändir (ŞG/KK-1/17).
7. Yuvarlak ünlüler korunmuştur.
- cœɣly köhlü (AE/KK-14/46).
8. k >g, k,> ğ / t>d/ p>b gibi ötümlüleşmelerin yanında k-g/ t-d/ p-b arası “K, T, P” sesleri de görülür.
- alıup alıP (AO/KK-20/12),
 esçijœj esKigöy (AE/KK-14/22),
 pelika pelika, (ŞST/KK-11/20),
 ʃœpyr d̄zorabu çöPür cörabı (ŞST/KK-11/22),
 daçuuja daKıya (AE/KK-14/52),
 œteki öteKi (BD/KK-25/45),
 judulmuju yudulmuyu (ŞST/KK-9/1).
9. Zarf fiil eki “ken “yerine ka/ke kullanımı mevcut olmasına karşın “ken” kullanımı daha ağırlıklıdır.
- jæly:cæ gälükä (ŞG/KK-1/14).
 Aynı kaynak kişinin ke/ken ikili kullanımı mevcuttur.
- ʃjœcærcen çókärken (ŞG/KK-1/14).
10. ts̄ (İPA), ç yarı kapantılı ötümsüz ünsüzlerin yanında ʃ̄ (İPA), Ç yarı kapantılı ötümlüleşmiş diş eti ünsüzü kullanımları da mevcuttur. Metinlerde görülecektir ki bu sesleri kullanan kaynak kişi sayısı oldukça azdır.
- y:ts̄ j̄en üç gún (ŞG/KK-2/6),
 ʃ̄uɣ Çığ (ŞG/KK-2/4).

11. Trabzon Çepni ağzında kalınlık-incelik uyumunun genel olarak sağlandığını söylemek mümkündür ancak uyumu bozan kelimeler de metinlerde yer almaktadır. Özellikle “l” ve “y” seslerinin inceltici etkisi ile uyuma girmeyen kelimelerin örneklerine sıkça rastlanır.
12. Trabzon Çepni ağzında yuvarlaklaşma olayı karakteristiktir. Bu sebepten ötürü düzlük-yuvarlaklık uyumunun bozulduğu örnekler metinlerde mevcuttur. Ancak genel olarak düzlük-yuvarlaklık uyumunun sağlandığı örneklere de sıkça rastlamak mümkündür.
13. Düzleşme olayı Trabzon Çepni ağzı için karakteristik bir özellik taşımaz. Örnekleri sınırlıdır.
14. Ötümlüleşme olayı Trabzon Çepni ağzının karakteristik bir özelliğidir. Kelime başında ötümlüleşmeler sıkça görülür.

ɟɛ:ʈʃi	“gēçi” [keçi]	(ŞÇ/KK-7/2),
gara	“gara” [kara]	(ŞG/KK-1/1),
darak	“darak” [tarak]	[ÇT/KK-16/3),
gəjun	“goyun” [koyun]	(MH/KK-23/3),
biʈdim	“biçdim” [biçtim]	(AO/KK-24/2),
galk	“ğalk” [kalk]	(YÖ/KK-18/2)
biʃirydy	“bişirüdü” [pişirirdi]	(ŞS/KK-26/3),
gulaɣu	“ğulağı” [kulağı]	(BD/KK-25/14).

15. Zeynep Umaç (2011:32), k > ħ değişimini Çepni ağzı için karakteristik bir özellik olarak göstermektedir ancak Trabzon Çepni ağzında bu değişimin örnekleri tespit edilememiştir. Dolayısıyla Trabzon Çepni ağzı için bu ses değişimi karakteristik değildir.
16. n̄ /n̄ düşmek üzere olan n, l̄ / l̄ düşmek üzere olan l ve ȳ /ȳ düşmek üzere olan y ünsüzünün olduğu örneklere de metinlerde rastlanır. Ancak Bu örnekler düşmek üzere olan r sesi gibi karakteristik özellik taşımaz.

beḷci	“bel ki”	(AE/KK-14/10),
øḷe:	“ö*ȳ.lē”	(ŞG/KK-2/11),
diçesiḷ	“diKesin̄.”	(ŞG/KK-3/27).

17. İncelemeye dâhil edilmeyen, -f- > -ğ- / -z->-h- gibi karakteristik olmayan ses değişimleri de mevcuttur.

tarayɣu	“tarağı” [tarafı]	(AE/KK-14/18),
baxusw	“baḷısı” [bazısı]	(AE/KK-14/24).

İkinci Ağız Alanı

Arsin, Maçka ve Yomra, ikinci ağız alanını oluşturan bölgelerdir. Bu bölgeler de merkez ağızla (Şalpazarı) ortak özellik göstermektedir ancak Trabzon ağzının özellikleri burada diğer ağız bölgesine oranla daha baskın olarak görülmektedir. Trabzon’un batı kısmı doğu kısmına oranla daha yoğun bir Çepni yerleşimine sahiptir. Bu bilgidan hareketle batı kısmında Çepni ağzı özelliklerinin doğu kısmına oranla daha çok görülmesi açıklanabilir. İkinci ağız alanı Arsin/Oğuz

köyü, Maçka/Hamsiköy ve Yomra/Özdil köylerini kapsamaktadır. Bu bölgelerden derlenen metinlerden hareketle merkez ağıza en uzak olan bölgeler sırasıyla Arsin, Yomra ve Maçka'dır.

Birinci ağız bölgesinde Trabzon Çepni ağzının özellikleri verilmiştir. Bu özelliklerden yalnızca ikinci ağız bölgesinde olmayan özelliklerden söz edilecektir. Kalan özellikler merkez ağızla uyuşan özellikler olduğu için burada tekrar edilmeyecektir.

Merkez ağızla farklılık taşıyan özellikler şunlardır:

1. “o” ile “ö” sesi arasında bir ses olan $\text{ə}/\text{ó}$ ünlüsü birinci ağız alanının metinlerinde yer alırken ikinci ağız alanından elde edilen metinlerde tespit edilememiştir.
2. “ö” ile “ü” sesi arasında bir ses olan $\text{ø}/\text{ö}^*$ ünlüsünün örnekleri birinci ağız alanı metinlerinde yer alırken ikinci ağız alanından elde edilen metinlerde tespit edilememiştir.
3. 3. şahıs zamiri olarak o/u arası ses olan “ö” ünlüsü kullanılır. Bu kullanımın yanı sıra diğer bölgelerden farklı olarak Arsin/Oğuz köyünden derlenen metinlerde zamir n'sinin düşmesiyle oluru “oları” (AO/KK-20/1), $\text{ñ} > \text{ğ}$ damak n'sinin sızıcılılaşması ile $\text{ə}\text{ğ}$ “oğa” (AO/KK-20/2) şeklinde kullanımlar da metinlerde yer almaktadır.
4. Düşme eğiliminde olan n sesi $\text{n̄}/\text{n}_\text{e}$ ile düşme eğiliminde olan r sesi $\text{r̄}/\text{r}$ ikinci ağız alanı metinlerinde yer almamaktadır bu özellik ile merkez ağızdan ayrılır ancak ikinci ağız alanı metinlerinde (Arsin hariç) birinci ağız metinlerinde olduğu gibi kelime sonu “-r” sesinin düştüğü örnekler metinlerde yer almaktadır. * vuzladula “vızladılar” (YÖ/KK-18/9), jopardula “yapardıla” (MH/KK-21/9).
5. “s” ile “z” arası bir ses olan $\text{ş}/\text{S}$ birinci ağız alanındaki metinlerde tespit edilen bir ünsüzdür. İkinci ağız alanında Yomra/Özdil köyünden derlenen metin haricinde diğer bölgelerdeki metinlerde kullanılmamaktadır.

Birinci ağız alanı merkez ağız olan Şalpaazarı ve merkez ağızla büyük ölçüde ortak özellik gösteren Akçaabat; Eskiköy, Karpınar, Çarşıbaşı; Taşlıtepe Beşikdüzü; Dolanlı köylerini kapsamaktadır. Beşikdüzü merkez ağıza en yakın olan bölgedir. Beşikdüzü Dolanlı köyünden derlenen metinler ile Şalpaazarı Sayvançatak köyünden derlenen metinlerin ses özellikleri ve kelime dağarcığı bakımından benzeşen özellikler gösterdiği görülmüştür. Beşikdüzü'nden sonra Akçaabat'ın merkez ağızla ortak özellikler gösterdiği tespit edilmiştir. Özellikle Akçaabat Eskiköy'den derlenen metinler merkez ağzla tamamıyla ortaklık göstermektedir. Akçaabat Karpınar ve Çarşıbaşı Taşlıtepe köylerinden derlenen metinler, Eskiköy'den derlenen metinler kadar benzer özellikler taşıyorsa bile merkez ağızla yakın ses özelliklerine sahiptir.

İkinci ağız alanı ise Arsin/Oğuz köyü, Maçka; Hamsiköy ve Yomra; Özdil köylerini kapsamaktadır. Bu bölgelerden derlenen metinlerden hareketle merkez ağıza en uzak olan bölgeler sırasıyla Arsin, Yomra ve Maçka'dır. Bunların haricinde Of, Sürmene, Tonya gibi bölgelerde, Çepni olduğunu iddia eden kişilerden de ses kayıtları alınmıştır ancak bu derlemelerin Trabzon

ağzını yansıtan metinler olduğu görülmüş, Trabzon Çepni ağzı özelliklerini taşımadıkları gerekçesiyle de metinler çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Bu ağız alanlarından elde edilen, ölçünlü dilde yer almayan kelimelere sözlükte yer verilmiştir. Aynı zamanda sözlükte fiilerin istemleri belirtilmiştir. Sözlükte yer alan kelimeler 8 farklı temada incelenebilir. Buna göre tarımla ve eşyalarla ilgili kelimeler * “gelberi, girebi, yalluk, zurnazukçu, zıpçuk, elek, h̄ersil”; hayvancılıkla ilgili kelimeler * “cebiç, çağun, göylük, keme, kantar, pelika, düve, govalu” ;bitki adları ile ilgili kelimeler * “baldıran, bürük, garav, gatıkdırnağı, güllük”; yiyecek ile ilgili kelimeler * “helle, has un, manca, çökellik, sasık”; zaman anlamı taşıyan kelimeler * “zege, alamuk, galandar, gücük ay”; dokumacılıkla ilgili kelimeler * “üstübü, malişen, lipga, küzü, gopli, aşlamak”; duyularla ilgili soyut anlam taşıyan kelimeler * “vezürük, örçin, mıskaç, habur, hengem, gahnak, āzuqlu” ve harekete dayalı kelimeler * “bögemek, buymak, çekme almak, dellemek, dülümek, havırlamak, kile, kırmak” vb. olmak üzere sözlükteki kelimeler konularına göre sınıflandırılabilir.

Trabzon Çepni ağzı üzerine yapılan bu çalışmada Trabzon’u bir Çepni yerleşim alanı olarak gösteren kaynakların verdiği bilgiyi teyit amacı ile yer adı, soyadına bağlı aile hikâyesi takip edilerek bir doğrulama çalışması yapılmıştır. Burada tersi de mümkün olacağı için yer adı ve soyadının mutlak bir gösterge olduğu varsayılmamış sadece sorgulama yapılmıştır. Nihayetinde Trabzon’da Çepni varlığının aile hikâyelerine yansıyacak şekilde karşılık bulunduğu görülmüştür. Öte yandan bu sahipleniş ve aidiyete oranla ağız özellikler bakımından Trabzon’un batısındaki nüfus yoğunluğu ile ilgili olarak kendi içinde kademeli olarak artan Çepni ağzı özelliklerinin doğuya gidildikçe azaldığı ve doğuda merkez ağızla etkileşimin daha çok olduğu görülmüştür.

Trabzon Çepni ağzının iki ağız bölgesi olarak yorumlanması gerektiği, birinci ağız bölgesinde özelliklerin örtüştüğü ama kısmi değişimlerin de izlendiği; doğuda kalan ikinci ağız bölgesinin Trabzon merkez ağızları ile giderek daha çok örtüştüğü ancak benzerlikleri de nispeten koruduğu; batıda Tonya gibi Çepni yerleşimi belirlenen, doğuda kalan bölgelerin ise tamamen Trabzon merkez ağızlarının etkisinde olduğu; Çepni ağızları için genel özellik olarak gösterilen bir veya birkaç özelliğin Trabzon Çepni ağzında karakteristik olmadığı çalışmanın somut verileri olarak değerlendirilebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akat, Abdullah. (2006), **Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepniler ve Çepni Müziği**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksan, Doğan (1995), **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim I**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Alptekin, M. Yavuz (2017), **1835'ten Günümüze Şalpaazarı'nın Etno-Demografisi**, Şalpaazarı tarih-kültür-insan (139-225), Serander Yayınları, Trabzon.
- Atalay, Besim (1998), (Çeviren): **Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi, I**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu, Ankara.
- Ataniyazov, Soltanğa (1999), "Türkmen Boylarının Geçmişi, Yayılışı, Bugünkü Durumu ve Geleceği", **Bilig** (10), 1-32.
- Aygün, Necati (2008), "IX. Yüzyılın Ortalarında Trabzon'da Sosyal ve İktisadi Yapı", **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, (17), 75-111.
- _____ (2010), "Osmanlı Devleti'nde İdarî Taksimat Alanındaki Düzenlemelerin Taşradaki Yansımaları: Vakfikebir, Şarlı Ve Tonya Örneği (1840-1918)", **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, (26), 35-77.
- Başdaş, Cahit (2007), "Türkiye Türkçesinde Aslı Uzunluk Belirtileri", **Turkish Studies**, (2/2), 89-101.
- Bilgin, Mehmet (2000), **Doğu Karadeniz-Tarih, Kültür, İnsan**, Serander Yayınları, Trabzon.
- Bostan, M.Hanefi (1993), **XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi-Türkiyat Araştırma Enstitüsü.
- _____ (2002), "Anadolu'da Çepni İskânı", **Türkler**, C: VI, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, s. 299-311.
- _____ (2015), "Giresun Çevresi Çepnilerinin Dini Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme", **Geçmişten Günümüze Giresun'da Dinî ve Kültürel Hayat-Bildiriler**, I-II İstanbul: Giresun İl Özel İdaresi Yayınları, 42-58.
- _____ (2018), "XVI-XVII. Yüzyıllarda Tonya ve Çevresinde İskân Birimleri ve Nüfus", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, (24), 31-62.

- Brendemoen, Bernt (1988), “Trabzon Çepni Ağzı ve Tepegöz Hikâyesinin Bir Çepni Varyantı”, Uluslararası Türk Dili Kongresi, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları (655), 211-223.
- _____ (1992), “Trabzon Ağızlarında Şimdiki Zaman Bağlantı Ünsüzü”, **Türk Dilleri Araştırmaları**, 19-34.
- _____ (2002), **The Turkish Dialects of Trabzon I-II**, Otto Harrassowitz, Verlag, Wiesbaden.
- Caferoğlu, Ahmet (1946), “Anadolu Dialektolojisine Dair Bir Deneme”, **Türk Dili Belleten**, Türk Dil Kurumu.
- _____ (1954), “Pallacı, Tahtacı ve Çepni Dillerine Dair”, **İstanbul Türkiyat Mecmuası**, İst. Ün. Ed. Fak. Yay., (6), 41-56.
- Celep, Yaşar (2006), “Osmanlı Öncesi Karadeniz Çepnileri”, **Arşiv Dünyası Dergisi**, Baskı Ekim 2006, 29-33.
- Çeker, Sema (2019), “Şamandan Günümüz Hikâye-Masal Anlatıcısına: Kadın”, **Haliç Üniversitesi-Sosyal Bilimler Dergisi**, 2(1), 151-175.
- Çelik, Ali (1999), **Trabzon-Şalpazarı Çepni Kültürü**, Trabzon Valiliği İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Trabzon.
- _____ (2002), “Çepnilerin Anadolu’nun Türkleşmesindeki Yeri ve Önemi”, **Türkler**, (6), 312-323.
- Çolakoğlu, Bülent Kahraman (2013), “Ağız Çalışmalarının Önemi ve Trabzon Ağzı Özelliklerinin Değerlendirilmesi”, **ZfWT**, (5/3), 207-221.
- Coşar, A. Mevhibe (2015), “Bir Kimlik İşaretleyicisi Olarak Dil ve Trabzon Ağızlarında Arkaik Hususiyetler”, **Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, (1), 241-253.
- _____ (2017), “Söz Varlığı Bakımından Çepni Dili Çalışmalarına Bir Yaklaşım”, Veysel Usta (Ed.), **Şalpazarı Tarih-Kültür-İnsan**, 1. Baskı içinde (401-466), Serander Yayınları, Trabzon.
- Coşar, Mevhibe ve Erten, İrem (2018), “Türkiye Türkçesi Ağızları İçin Bir Haritalandırma: Çepni Ağızları Örneği” X.Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı, Eskişehir, 395-429.
- Çolak, Gülcan (2019), **Toplumdilbilimi Toplumsal Cinsiyet ve Dil**, Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul.
- Coşkun, Volkan (2000), “Türkiye Türkçesinde Ünlüler ve Ünsüzler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten**, 47 (1999), 41-50.

Demir, Necati (2006), **Trabzon Ve Yöresi Ağzları, Cilt I (Tarih-Etnik Yapı-Dil İncelemesi) - Cilt II (Metinler) - Cilt III (Sözlük)**, Gazi Kitabevi, Ankara.

_____ (2012), “Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Çepni Türkmenleri ile Güvenç Abdal Ocağı'nın Kuruluşu” **Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, (63), 77-110.

Demir, Nurettin (2002), “Türkiye’de Özel Diller”, **Yeni Türkiye, Türkoloji ve Türk Tarihi Araştırmaları Özel Sayısı-I-**, (43), 422-428.

Dilek, Güner Figen ve Pekacar, Çetin (2009), Uluslararası Fonetik Alfabe ve Türkiye’de Ağız Araştırmaları, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (25-30 Mart 2008 Şanlıurfa), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 575-589.

_____ (2009), Uluslararası Fonetik Alfabe-I, **Dil Araştırmaları** Sayı: 4.

Doğanay, Serkan (2007), “Geçmişteki Önemi Azalan Yerleşmelere Tipik bir Örnek: Özdil (Uzmehosor)”, **KKEFD/JOKKEF**, (15), 298-329.

Dokuyan, Sabit (2016), “Soyadı Kanunu ve Kanunun Uygulanma Süreci”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, XXXI (1), 129-166.

Eker, Süer (2010), “Ünlülerin Temel Özellikleri Üzerine Birkaç Not”, **Turkish Studies**, (5/4), 305-320.

Erdem, Mehmet Dursun ve Gül, Münteha (2006), “Kapalı e sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağzları İlişkisi” **Karadeniz Araştırmaları: Balkan, Kafkas, Doğu Avrupa ve Anadolu İncelemeleri Dergisi**, Karam Yayınları, (11), 111-148.

Esin, Osman (1972), **Balıkesir Çepni ve Yörük Ağzları**, Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

Gömeç, Saadettin Yağmur (2012), **Türk Kültürünün Ana Hatları**, Berikan Yayınevi, Ankara.

Gülsevin, Gürer (2009), “Anadolu Ağzlarında Etnik (Boysal) Özellikler ve Çepni Ağzları Üzerine”, **Turkish Studies**, (4/3), 1067-1080.

Kabak, Turgay (2017), “Trabzon-Arsin İlçesi Düğün Adetleri”, **Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2 (1), 55-70.

Karahan, Leyla (2017), **Anadolu Ağzlarının Sınıflandırılması**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kaymaz, Zeki (2003), **Türkiye’deki Gizli Diller Üzerine Bir Araştırma**, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

Koca, Sinan (2015), **Görel ve Yöresi Ağzları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Giresun Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Korkmaz, Zeynep (1992), **Gramer Terimleri Sözlüğü**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Kökel, Coşkun (2005), “Güvenç Abdal Ocağı Üzerine Bir Değerlendirme”, **Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi**, Güz, (35), 52.
- Küçük, Murat (2013), “Anadolu Ağızlarındaki Doğu Kökenli Sözcüklerin Ses Bilgisi Açısından Görünümleri –Ünsüzler”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi**, 20(2), 39-78.
- Mutlu, Hüseyin Kahraman (2008), **Balıkesir İli Ağızları (İnceleme-Metinler-Sözlük)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- _____ (2010), “Balıkesir Tahtacı Türkmenleri Ağzının Fonetik Özellikleri”, **Diyalektolog Ulusal Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi**, (1), 21-46.
- Sağır, Mukim (1997), “Anadolu Ağızlarında Ünsüzler”, **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten** 1995, 391-409.
- Selen, Nevin (1979), **Söyleyiş Sesbilimi, Akustik Sesbilimi ve Türkiye Türkçesi**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Sevinçli, Efdal (2009), “Özel / Gizli Bir Dil: Çepni Dili” İzmir: **Journal of Yasar University**, 1923-1949.
- Sümer, Faruk (1992a), **Oğuzlar (Türkmenler)**, TDAV Yayınları, İstanbul.
- _____ (1992b), **Çepniler**, TDAV Yayınları, İstanbul.
- _____ (1993). “Çepni Maddesi”, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, (8), 269-270.
- Tekin, Talat (1975), **Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Tellioğlu, İbrahim (2004), **Osmanlı Hakimiyetine Kadar Doğu Karadeniz’de Türkler**, Serander Yayınları, Trabzon.
- _____ (2015), **Tarih Boyunca Karadeniz**, Serander Yayınevi, Trabzon.
- URL, <https://www.of.bel.tr/> (25.08.2020).
- _____ <https://www.vakfikebir.bel.tr/> (25.08.2020).
- _____ <https://www.yomra.bel.tr/> (25.08.2020).
- _____ <https://www.surmene.bel.tr/> (25.08.2020).
- _____ <https://www.tonya.bel.tr/> (24.08.2020).
- _____ <https://sozluk.gov.tr/> (10.05.2020).
- _____ <https://www.macka.bel.tr/> (25.08.2020).

_____ https://www.academia.edu/33122279/TRABZONDA_%C3%87EPN%C4%B0LER_XV_XVI_Y%C3%9CZYILLAR_ (22.08.2020).

_____ <https://www.caykara.bel.tr/> (25.08.2020).

_____ <https://www.besikduzu.bel.tr/besikduzu> (24.08.2020).

_____ <https://arakli.bel.tr/> (24.08.2020).

_____ <https://arsin.bel.tr/#> (24.08.2020).

_____ <https://www.akcaabat.bel.tr/> (23.08.2020).

Öçalan, Muharrem (2006), “Ağız Araştırmalarında Bilişim Teknolojilerinin Kullanılması ve Ağız Tezleri için Yenilik Önerileri”, **Sakarya Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (1), 169-188.

Öründü, Fuat (2001), **Trabzon ve Yöresi Ağzları**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özden, Muharrem (2019), “Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Batı Trakya Türk Ağzları”, **Folklor/Edebiyat** 25 (97), 183-205.

Özmenli, Mehmet (2016),” Ortaçağ’da Doğu Karadeniz’de Oğuz ve Kıpçak Yerleşimi”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Nisan 2016 20 (2), 515-536.

Umaç, Zeynep (2010), “Gaziantep Çepni Ağzının Türkiye Türkçesi Ana Ağız Gruplarını Belirleyen Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi”, **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, 10 (1), 185-206.

_____ (2011), **Çepni Ağızı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

_____ (2015), “Çepniler ve Çepni Ağızı”, **Alevilik Araştırmaları Dergisi** (10), 161-184.

Yalçın, Alemdar ve Uysal, Başak (2005), “Karadeniz Çepnileri 2: Eskiköy”, Hacı Bektaş Veli (35), 37-42.

Yalçın, Alemdar vd. (2005), “Karadeniz Çepnileri 3: Şalpazarı ve Gürgentepe”, Hacı Bektaş Veli (35), 43-46.

EKLER

Ek 1: Kaynak Kişi Listesi

KK-1 Ahmet Bayraktar

KK-2 Ayşe Göluy

KK-3 Hasan Göluy

KK-4 Mustafa Yılmaz

KK-5 Gölizar Öztürk

KK-6 Vahit Öztürk

KK-7 Ömer Aydan

KK-8 Ayşe Aydan

KK-9 Ayşe Kıran

KK-10 Ali Kıran

KK-11 Naime Kıran

KK-12 Bülbul Bayraktar

KK-13 Esmâ Bayraktar

KK-14 Kúpeliye Yılmaz

KK-15 Hüseyin Yılmaz

KK-16 Ahmet Kurt

KK-17 Neriman Çerçin

KK-18 Mustafa Albayrak

KK-19 Mustafa Zeki Çepni

KK-20 Şöhrettin Çepni

KK-21 Ayşe Çoban

KK-22 Emine Alkurt

KK-23 Ramiz Alkurt

KK-24 Furkan Ak

KK-25 Fadime Uslu

KK-26 Ağabey Aksu

Ek 2: Tezde Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

Ünlüler

İPA /TDK

[ɑ / a]	Geniş a
[ɑ:/ ā]	Uzun a
[ă/ă]	Kısa a
[a/á]	İnce a
[a: /A:]	Geniş (açık) ince a
[e:/ē]	Uzun e
[ĕ/ĕ]	Kısa e
[e/ è]	Kapalı e
[æ/ ä]	Çok açık e
[ũ/ĩ]	Kısa ı
[u:/ī]	Uzun ı
[ɨ/ı]	“ı” ile “i” arası ses
[ɨ/ı ^o]	“ı” ile “u” ses
[i:/ī]	Uzun i
[o/ó]	“o” ile “u” arası ses
[ø/ó]	“o” ile “ö” arası ses.
[œ:/ō]	Uzun ö
[ø/ö*]	“ö” ile “ü” arası ses.
[u:/ū]	Uzun u
[ũ/ ũ]	Kısa u
[ɨ/ú]	“u” ile “ü” arası ses
[y:/ū]	Uzun ü

Ünsüzler

İPA/TDK

[tʃ/Ç]	c-ç arası ünsüz (yarı ötümlü)
[ts/ ç]	Hafif sızıcı olan ç
[g/ğ]	Art damak g’si
[c /g]	Bogaz g’si
[h/h]	Nefesli h
[ç/h]	Sızıcı h
[k/k]	Arka damak k’sı
[ç/ K]	k ile g arası ses
[ŋ/ ŋ]	Damak n’si
[ñ /n̄]	Düşmek üzere n
[p/p]	p ile b arası ses

[r̄ / r̄]	Düşmek üzere r
[r̄ / r̄]	Peltek r
[r̄/6]	Titrekligi uzatılan r.
[θ/5]	Peltek s.
[s̄/S]	s ile z arası ses
[t̄/T]	t ile d arası ses
[β/w]	Çift dudak v'si.
[ð/ z]	Peltek z.
[z/z']	Vurgulu z

Ünlülerde Kullanılan Diakritik İmler

-	Uzunluk imi
˘	Kısaltma imi
˙	İnceltme imi
◌◌	Yuvarlaklaştırma imi
◌◌	Diftong (duraksızlık)

Ünsüzlerde Kullanılan Diakritik İmler

'	vurgu imi
◌◌	ulama imi (duraksızlık)
◌̄	düşmek üzere oluş işareti

Ek 3: Metinler

ŞG/KK-1

Adı, Soyadı : Ahmet Bayraktar
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 72
Mesleği : Emekli İşçi
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli
Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.gara u:şuk gaz jayw: atşluk sənəsi: var şu şu jeryon mu 2. şu raxmätlic ana:m bizi dæri:p toplami:je bakujodu 3banjo joyu:du adu bilæ joktu bural'ada 4.beni bir ici jur:ka:muf hau eviñ itş'lerinde de gaz jayw: tæneçəsi var gaz jayw: 5.jani:j ja u biraz ætgi:si olmuş atşluşu:n ben ba:judu:şüm jibi bu gaz jayw: tæneçəsine vu:rmuf 6. udur bu:du ben bu ja:raji çitş u:nutmam 7. çær æwde doert bæş denæ gaju:n olu:judu swyur olu:judu 8. gaju:n tşobanliyi japtum çærcæsin ævindæ gaju:nlar varudu æşçidæn nal'lar varudu 9. habulara para jajudük 10.inæclær varudu inæclær böjlæ ot japrac jayudu fu:ndük var' 11. çam fu:ndük var' ja unu: jider çæsær unu: jider jæly japrayu:n swyura væridük 12.swyurun altında bu aya:dzun japraklaru var' ja æşçidæn bilimijdy s:gradan tşüctw 13. şimdi:c swyurun altuna tuluj: u çiflærijdyç jylly:c dylyjdy:c 14.æşçidæn bağa da çşkujdy da ja şimdic jæly:cæ ayu:rluk tşærcen u:jku itşærisinde jælycæ bælli olij 15.sw:kuji çændiyi şejlæ sw:kuji sw:kuji tşu:çuwu ystænæ şu parmayu:m daçi gur dejemedu16.ama unun dışından bu æpejidæn beri bæn bunü jermædim 17.æşçidæn i:şi dærine dalüşok çætæn jœmlæk der'ler' ja şimdici zamanda ben bilmijdyç u zaman cændir varudu 18. haşhaf japijlar' ja ha şimdi bu çejde çæpimiz cændir æcijoduk cændir bitijudu 19.bœele undan gabu:ynu sojaruk evvela: gararu bœele tşæcerler ha şu gafşda tşæçuyu:n zaman unu: gurdadyu:n zaman ha bur' da gœusü oluj ta: ha:burija vurujrim 20. u zamanda çitş haştaluk jök dæmæc ci u jidærijdi 21. atalarumuz dedelerimiz bilmüj undan sojjiduk gabuyu:nu undan s:gra çcmak var'du 22.bœele tytde tytde tytde u:rub' pamuk halüne jætyrjedu 23.u:j anam babam onu: bişüredze:m bu jzden ilcabağara gada altu aj çyunla uyratşujidi 24.ju:ñ var' ju:ñ undan æyærijdyç 25.ben de tşök æyæri indzæ habu satşun tæli jibi habule gada æyærijdum unu: ben swrtumwza ju:ndan dzæjæt japiju:duk 26. şa:z tşavlaç gazak œfy:ræm 27.çadunlar habudan haburija tşluk derler œfærim 28.babam on i:ci sænæ harp japmuf atuw piðli:yi:ndæn bu arpa tenælærin almuf a:yzu:na atmuf 29. atuw tşa:yu:nunda su itşmif jer söldzanları var' guru:muf babam unu: ji:jo anlaçu:du 30.æşçidæn şal tşavlaç vardu milletde æyædşecten æyæme ju:ndan şal ha böj'le şal dşep jök bi fej jök 31.bi jw şalu:ma şal dictürdüm ha bœle jænæ bi: dşæbæ haşasini dşæbæ dşæp 32. şi:mdic çer jerin dşæp bi: maħalleji dşlaştum ha bu gadaç ha burija gadaç bi: bæz bu:lamadum 33.nejsa bi: gatş jw s:gra bu:ldum

d̄zæbi 34.ħa burīja dicti jaħut ʔa ħa burīja u jæd̄zæ şabaħa gadaç u:juma:di:m 35.ħa bu cœje
 jelemijudum a:ltu aj ħaur`da durūjum ħaurdan ařa:ya bakuwjom bureje ħa bureje jelemijum 36.ħa
 bureje jælæmijum ğuɲɲdan suɣurdan sypyrden ħa bureje jeldyɣym zaman d̄st̄t̄ȳum zaman
 a:ħur ğocij mesela: ʔa: bi senedir` gullanmijæ ħabule ğoculujum a:ħuru 37.a:ħurun ta:ytasw var
 sen bilmæşsin a:ħur ta:ytasw suɣurɲun altuna ħaunun ta:ytanun jærisini ħabu gadasw saylam
 38.ben gurbæte jettim bi:n d̄cuz ælli uʔ senesi 39.unu: bi: i:ci ħabule jænæ ʔʔak̄tum mu:ħ jök
 40.tænæcelerin ũsterinde ħartama varıdu. 41.ħartamalār`un buldum buldum hau:nu ʔʔak̄tum
 gaba jana onunla cœje jettim gurbæte jettim 42. ğad̄za: bi: sej i:t̄jindæ ne var` ħau cændir var` ja
 cændir d̄kuma ystybyden kilim d̄kuma ħaunla jettim 43 nere jettim ajdun`a vardum 44.
 ajdun`da bi: ħan æřæcler` gatullar` ħep u:rada ta:ytanun ũsty ħep ħabule ħa ħabule jærynij`
 45.ben ta:yta ğuşusunju bilmem tævæc cætæn jæmleɣi u zaman ta:yta ğuşusu ħabule jeldyɣi
 zaman ezilyɣ ganiɣy 46.ananju satuwjum ħaburalarum ħep gan 47.julan u da bilij ğusa galun
 ğu:ɣ julan u jælyɲ ysty ħa julan u jælyɲ ysty ħep ħabule ħep baş julanlarle sej jök 48. bi
 k̄ngusu var bi ʔband̄za var daħa tampynly araba jök 49.akrap var ğu:jruklu akrap der`ler` jelij
 jelij ħaburije jæl demede tak dije seni s̄kar 50.s̄k̄tuɣu zaman funduk jibi şi:şi:ju 51. řiřtuɣu
 zaman ħercesimizin d̄zebinde sej var d̄zillet

1. gara ışık ğaz yağı aklık s̄næsi var řuɲu ğörüyon mu 2. şu raħmätlik anäm bizi d̄riP
 t̄oplamiyle baқыodu 3.banyo yögüdu adı bile yök̄tu buralada 4.beni bir iki yik̄amış ħau eviɲ
 içlerinde de ğaz yağı t̄aneKäsi var ğaz yağı 5.yaniy ya u biraz ätgisi ölmüş

açlıġin ben b̄ayudüġüm gibi bu ğaz yağı t̄aneKäsine vürmüş 6. udur b̄udur ben bu ȳarayı hiç
 ũnutmam 7. ħär ävde d̄ört bäs dene goyün ölüyüdü sığır ölüyüdü 8. goyün çobanlıġı yaptım
 ħärkäsın ävindä goyunLA:r varıdı äsKidän näl LA:r varıdı 9. ħabulara para yayudük 10. inäklär
 varıdı inäklär bö*yle ot yaprak̄ yoġudu findik̄ varı 11. ħam findik̄ var ya unü gider käsär unü gider
 gälü yapraġını sığıra v̄rüdük 12.sığırın altında bu ağacın yaprakları varı ya äsKidän bilinmiydü
 s̄nradan çikti 13.şimdik̄ sığırın altına tuluyö u Kişiläriydük güllük d̄lüydük14. äsKidän baġa da
 cöküyüdü da ya şimdik̄ gälüken aġırlık̄ cökärken ũyku içärisinde gälüykä bälli öliy 15.sik̄iyi
 Kändiġi şöylä sik̄iyi sik̄iyi çik̄iyi üstünä şu parmāġımı daġi ğurdëyemedu 16. ama unun d̄şından
 bu äpeyidän beri bän bunü görmädim17. äsKidän işi d̄arine dalıyök̄ kätän gömlëk̄ deşleş ya
 şimdiKi zamanda ben bilmiyüdük u zaman kändir varıdı 18. ħaşħaş yapıylar̄ yä ħa şimdi bu köyde
 ħäpimiz kändir äkiyödük kändir bitiyudu19. bööle undan ġabüġunu söyaruk̄ evvelA: ġararu bööle
 çäkerler ħa şu ġaşoda çäkTuġün zaman unu: ğurdaduɣu:n ğurdaduġün zaman ħa burda ğoKusü
 oluy t̄a ħa b̄urıyá vuruyrim 20. u zamanda hiç ħäsTälük̄ yok̄ d̄ämäk ki u zamanda gide6ıydı 21.
 atalarımız' dedelerimiz'bilmüy undan söyiyduk̄ ġabuġunu undan s̄nra tokmak̄ varıdı 22. bööle
 tütde tütde tütde ũruř pamuk̄ ħälüne gätürüyüdü 23. ũy anam babam önü bişürecem bu ğızden
 ilkbaħara ġada altı ay oġunla uġraşılıyidi 24. yün varı yün undan äġäriydük 25.ben de çok̄ äġäri
 incä ħabu saçın t̄ali gibi ħabule ġada äġäriydum unu ben sırtımıza yünđan cäġät yäpiyüdük 26.
 şaz' çavla6 ġazak̄ ö6üräm 27. Kadınlar ħabudan ħaburıyá tozluġ d̄erler ö6erim 28. babam ön iki
 s̄næ ħarp yapmış atıɲ pişliġindän bu arpa tenälärin almış äġzına atmış 29. atıɲ çäġünunda su
 içmiş yer solcanları varı ğurümüş babam unü yiyo anlatüdu 30. äsKidän şal çavla6 varıdı milleTde
 äġäcekTen äġäme yünđan şal ħa bö*yle şal cöp yok̄ bi şey yok̄ 31. bi ğün řalīma şal diktürdüm ħa
 bö*le ġänä bi cäbä ħawasını cäbä cöp 32. şimdik̄ ħer yerin cöp bi maħalleyi dolaşTım ħa bu ġada6

ھا burıyá gada6 bı báz' bülamadım 33. néysá bı gac yún sönra büldüm cäbi.34. ھا burıyá dikti
 yahutTa ھا burıyá u gece Sabaھا gada6 üyumädım 35. ھا bu köye gelemiyüdüm ältı ay ھاurda
 durüyüm ھاurdan aşāğa baqıyóm buréye ھا buréye gelemiyúm 36. ھا buréye gälämiyüm
 goyundan sıgırdan süpürden ھا bureye gëldüğü zaman düştüğü zaman āhur gokıy mesela: Tā
 bi senediğ ğullanmiyü ھاbule goKuluyum āhurı 37. āhurun tãğtası var sen bilmäSsin āhur tãğtası
 sığırın altına ھاunun tãğtanın ğarisini ھاbu gadası sağlam 38. ben gurbäte gëtTim bin doKuz' älli
 üç sènesi.39. unü bı iki ھاbüle gänä çağTım mih yok 40. tãnakelerin ústerinde ھاartama varıdı 41.
 ھاartamalãğın buldum buldum ھاünü çağTım ğaba yana önunla köye gëtTim ğurbätä gëtTim 42.
 ğocā bı şey içindä ne var ھاau kändir var ya kändir doğuma üstübüden kilim doğuma ھاunla
 getTim 43. nere getTim aydın'a vardım 44. aydın'da bı ھاan aşäkler ğatıllãğ ھاep ürada tãğtanın üstü
 ھاep ھاbule ھا ھاbule görüniy 45. ben tãğta ğubusuñu bilmem tävāk kätän gömleği u zaman tãğta
 ğubusu ھاbule geldüği zaman ezilüp ğaniyü 46. anañu satıyım ھاburalarım ھاep ğan 47. yılan u
 da biliy ğısa ğalın ğığ yılan u gölün üstü ھا yılan u gölün üstü ھاep ھاbule ھاep baş yılanlarle şey
 yok 48. bi koñusu var bi Tabanca var daھا tampünlü araba yok 49. ağrap var ğüyrüklu ağrap
 dërler geliy geliy ھاbíriye gel demede tađ diyè seni soğar 50. soğTuğu zaman fındık gibi şışıyu 51.
 şışTığı zaman ھاerkesimizin cèbinde şey var cillet

ŞG/KK-2

Adı, Soyadı : Ayşe Gülay
 Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 66
 Mesleği : Ev Hanımı
 Cinsiyeti : Kadın
 Doğum Yeri : Trabzon/Şalpaazarı
 İkamet Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Geyikli
 Medeni Hali : Evli
 Öğrenim Düzeyi : İlkokul
 Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Geyikli
 Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1. ھاbule muslu: jöyudu su jöyudu ھاets ھاau jalaklar'ndan alıduuc 2. ھاbule afağüdan afa:ya
 inedze:n de mişta:ı bak Tæmel ile jydæyæn mæmet y:ts jæn galdıu benim janıumda 3. bu jöyudu ja
 eşer`de ümidi gurbetde ümidi ğar jay jay ben da ھاabar vermeye jelmisler` mi 4. jeldiyini burıja
 ğar fııy jeldi mi fııy jeliy burıja ھا ھاbu:dan afa:ı daldumuş buriji 5. jeri doendyle 6. y:ts jæn
 bıırada durdula 7. benim janıumda ھاızadzıuklarım var bujuı var y:ts jæn Tæmel ile Mæmet
 durdü 8. bur`ada da ajam aıfıu da jydæyæn Mæmet jydæyæ Ali iz etdile de ھاedijle: Jeldiler
 9. unlaru aldılar` ajam atsıu da 10. Suıur` jajıw jök jök ھاau ğoñsularım onlar biz sııır
 edemijok jaşlanduk evde damıumuz jök bizim 11. Sen jettin mi bi jere öy`le: mi eji ej eji evlenisin
 bakalım 12. unu majalaruk jöyurt japaruk jayıunu aluruk unu ğajnadu sydme fıöeclec unlardan
 olıju fıöecüju u unu tırbaja sukwjøm asıjum ğurujon fıöeclec 13. bu:da ھاas undan jöyudular
 jöyur`muşlar biber şunu bunu ھاep gatımuşlar unu ğurudıjler` ھاbule ecmeç gibi edip ğurudub
 ğurudub ھاşurıarımıuş ھاble deymëndè 14. yyyden de var unu çıçoljan da va ھاule japijle unu
 15. U:j beni ældyredzedi ھاbu evde jalañuzudum ھاbu ev jætyryly my ھاbu ev benim ystıme bıjij

f̄ukduw h̄abule ælyjym ses edemijim16. daħa ben ſindi ajlukça bakdum açlum baſumda da ana:
 dejim h̄abule ajulduw h̄abu evi j̄ætyr`dym 17.Urgan japuludu bilij m̄s̄un? unun toħumunu da
 æcer iſte h̄abũle biſijler ederduk 18.Xerifler j̄oermyſ my ne olmuſ Bu ſit̄im ar̄agu haſimesine
 dajanmuſlar gurusun deji 19. Garular haunun cev̄etini bile almuſla: jitmiſler j̄æstermiſler
 20.cendirden ol̄ij ja ajnuw h̄abule bejaz bez gibi d̄okunu:du tevec 21. ſ̄u:l dasdar ſ̄entij durmat̄ ne
 d̄okunad̄zak 22.ib edijuk biſijlerden ja eyerijuk ja aralaruna s̄ocujuk j̄ayynden ḡojuğun j̄ayynden
 gwulud̄z̄u oluju gwulud̄z̄ arasuna atad̄zan b̄oel̄e 23.beſiyyn yst̄yne dasdar japarduk b̄o:nd̄zuk
 fiſçin æ:le ſindi var` muw 24. beſiyyn yst̄ynd̄e beſic verijyc iſ̄ine beſiyymyz var 25.Galanda ajw
 h̄abu yzym ajw bi gara gwſ va zem̄eri ajw j̄elij undan j̄ydz̄yc ajw j̄elij

1. h̄abule muslũ yoğudu su yoğudu heç hau yalakl̄ar dan alıduğ 2. h̄abule aſağ̄ıdan aſağ̄a
 inec̄en de M̄iſt̄ağ bak T̄amel ile ğ̄ud̄uğ̄un m̄amet ũç ğ̄un galdı benim yanımda 3. Bu yoğudu ya
 esKer de ĩmidi ğ̄ırbetde ĩmidi gar yağ yağ ben da hab̄ar v̄erm̄eğe ğ̄elmiſler mi 4. ğ̄eldiğ̄ini buriya
 gar Çığ ğ̄eldi mi Çığ ğ̄elily buriya ha h̄abũdan aſağ̄ doldumuſ buriyi 5. ğ̄eri d̄ond̄ule 6. ũç ğ̄un
 bi rada durdula 7. benim yanımda h̄ızacuğlarım var buyuğ var ũç ğ̄un T̄amel ile M̄amet durdu
 8.bur ada da ayam açtı da ğ̄ud̄uğ̄un M̄amet ğ̄ud̄uğ̄u Ali iz' eğdile de h̄ediyl̄e geldiler 9. unları
 aldılar ayam açtı da 10.Sığır yayıyo yok yok hau ğ̄oñsuların onlar biz' siğır edemiyok yaſlanduğ
 evde damımız' yok bizim 11. Sen getdin mi bi yere ö*ȳl̄e mi eȳi eȳi evlenisin baçalım 12.unu
 mayalanıĸ yoğurt yaParuğ yağı nı aluruğ unu ğ̄aynadu s̄üzme ç̄okól̄ek unlardan oluyu ç̄öküyu u
 unu torbaya sıkıyom asiyum ğ̄uruyon ç̄okól̄ek 13.bũda (buğday) has (beyaz) undan yoğudular
 yoğur muſlar biber ſunu bunu heP ğ̄atmuſlar unu ğ̄uruduyler h̄abule ekmek gibi eğiP gurudub
 gurudub h̄awırlarımıſ h̄able deĝm̄ende 14.üğ̄iden de var unu oħoloyan da va haule yapıyle unu
 15. ũy beni öldürecedi h̄abu evde yalañuzudum h̄abu ev ğ̄ötür̄ülü mü h̄abu ev benim ũst̄üme biſiy
 çıkdı h̄abule ölüyüm ses edemiyim 16.daħa ben ſindi ayluğKa bağdım aKlım baſımda da an̄a
 d̄eyim h̄abule ayıldım h̄abu evi ğ̄ötür̄düm17.urgan yaPıludu biliy m̄úsun unun toħumunu da äker
 iſTe h̄abule biſiler ederduk 18. h̄erifler ğ̄örmüſ mü ne olmuſ Bu çit̄im ar̄agu haſimesine
 dayanmıſlar gurusun d̄eyi 19. garular haunun kev̄etini bile almuſl̄a gitmiſler ğ̄östermiſler 20.
 kendirden oliy ya aynı h̄abule beyaz' bez' gibi doħunũdu tevek 21.çũl dasdar ç̄entiy dırmaç ne
 doħunacak 22.ib eğiyuğ biſiylerden ya eğ̄eriyuğ ya aralarına sokuyuğ yúğ̄ünden ğ̄ılıcı oluyu ğ̄ılıc
 arasına atacan b̄ole 23.b̄eſiğ̄ün ũst̄üne dasdar yapardıĸ b̄oncuk fiſKin öle ſindi var mı 24.b̄eſiğ̄ün
 ũst̄ünde b̄eſik v̄eriyuğ için b̄eſiğ̄ümüz' var 25. galanda ayı h̄abu ũzüm ayı bi gara ğ̄ıſ va zem̄eri ayı
 ğ̄elily undan ğ̄ücük ayı ğ̄elily

ſ̄G/KK-3

Adı, Soyadı : Hasan Gülay
 Doğum Tarihi/Yaklaſık Yaşı : 68
 Mesleği : Çoban
 Cinsiyeti : Erkek
 Doğum Yeri : Trabzon/ſalpazarı
 İkamet Yeri : Trabzon/ſalpazarı/Geyikli

Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli
Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.æt̪i de jajdum æt̪i Gəjun Gəjunü səyra jajdum æt̪iji ile:den jajdum 2.unlar da safimi gitdi unlar da gajböldü3. i:nec jajdum u da jək findi yzym ajunun befinde ah`a jene jelij yzym ajunun beşi dedemi suka suka t̪ıwı almıſ 4.Gəjun jajaywecen u zaman gar t̪ök jaydu beſ altu metre gar jaydu 5.bööle xəp t̪ö:yanli taβanlı diyıl t̪ıwra gaz jakarduk gaz jayw bi:jesijle sanja jiderdim 6.bi:jesijle bi cirbit i:le bi ataſ atuverijy iſte e ſimdi: tavan jöyudu bad̪zalar` aſayw jirerdi 7. jine ħabu gapular dölardu bad̪zadan aſayw jirerdi 8. eſçiden üsirgan va ja üsirgan unu suyududuk 9. jaza buiragudük gıſın unu jerdyc turt̪ı gurarduk tarla:dan bi tava gayuru jerdim 10. bi syræt̪ı gartöpu biſyrydyc cessane gibi 11. Söıra gurududuk döyrarduk fasulja unu jerdyc unları jaza hazirlijeduk12. ħau gapu zın zın döcylyj ħauda ħala: olmuſ ħad̪zıw t̪öprayw buirakuldı 13.ben bur`da döydum Vakfucebi`de kajdum var eſçiden Vakfucebidi 14.Bi:n dökuz juz` ötüz y̪ıde a:ħa ħabu ajda döydum iſte yzym ajunda 15. t̪ödzuk döydu xət̪ı alusun alusun sarar`sun jider`sen ħauda ħemen ħalıwja 16.tarla: Mart ajw jeldi mi di jybreyi atar`sun tarla: undan sö:ra baſla:r`sun aſaywdan ukarw demir ile bellemeje 17. a:ħa ſimdi saded̪ze biz eded̪zuk Mart ajunda ici aj jybresini ħazirla:duk 18.Nisan`da: baſla:duk ħajvand̪zulw: ö:le ga:ba ħajvanla dejil evde iħtjats içyn beſ aldu dene

19.jöl ystynde kantarum
ben de var mu tatarum
sensyzlyje saylam ol
ben jöluma bakarum

20.Xe jeyni sevmeleri mi 21. eſçiden xəp gat̪ıkludıw eſçiden baſluk varıdu22. jidip jelijdyn ojanujdun biſejler idi 23.eſçiden galma jək da gajüb olma va eſçiden cendir vadı24. ſimdi xərcin oldu findi cendiri t̪æcersin gurdu söjarsun təkmağ oluj dereler`de eziji jumıſaldıw unu t̪anıjed̪zecsın 25. ystybysu va: cendirisi va: 26.Tarla:da biſijedük unu söjjuduk da ħajvanla:ra: ineclere urgan urganu:k ſimdi var a: japujuduk de ħajvanla:ruw baſlujjuduk 27.Bi taflan mesela: taflanıw bilijun mü çesikbaſ iſte zebene va ħau çesikbaſ çeser`sin` diçesin` biter orada

1.geçi de yaydım geçi goyun goyunü soğra yaydım geçiyi ilēden yaydım 2.unlar da safimi gitdi unlar da gayboldı 3. inek yaydım u da yok ſindi üzüm ayının beşinde aħa gene gēliy üzüm ayının beşi dedemi suka suka çığ almıſ 4. goyun yayağiken u zaman gar çok yağdı beş altı metre gar yağdı 5. bööle ħep çoğānli tawanli diğil cıra gaz' yakarduk gaz' yağı bişesiyle şanya(Şalpazarı çarşısı) giderdim 6. bişesiyle ile bi kirbit ile bi ataş ativeriyü iſte e ſimdi tavan yoğudu bacalar. aſağı girerdi 7.yine ħabu gapılar dolardu bacadan aſağı girerdi 8.esKiden isirgan va ya isirgan unu siğididuk 9.yaza birağuduk gışın unu yerdük turşu gurarduk tarla:dan bi tava gağuru yerdim 10. bi sürgeç gartöpu bişürüdük kessane gibi 11. Söıra gürududuk doğrarduk fasulya unu yerdük unları yaza hazirliyüdük 12. ħau gapı zın zın dökülüy ħauda halA: olmuy ħacı toprağı bırakıldı 13.Ben bur`da doğdum vaqfikebide kaydım var esKiden vaqfikebidi 14.Bin dökuz yuz' otuz' üçde āħa ħabu ayda doğdum iſte üzüm ayında15.çocuk doğdu ħeç alusun alusun sarar`sın gider`sen ħauda ħemen calıyá16.tarla: undan söra baſla:r`sın aſağıdan ukarı demir ile bellemeye 17. āħa

şimdi sadece biz' edecuk Mart ayında iki ay gübresini hazırladuk 18.Nisan'da: başladuk hayvancılı öle gäba hayvanla deyil evde ihtiyaç için bës aldu dene

19. yol üstünde kontarım

ben de var mı tatarın

sensüzlüğe sağlam ol

ben yoluma bakarım

20. hë yëgni sevmeleri mi 21.esKiden hep gaçukluydu esKiden başlık varıdı 22. gidiP geliydün oyanuydun bişeyler idı 23.esKiden galma yok da gayıb olma va esKiden kendir vadı 24.Şimdi heroin oldu Şindi kendiri çökersin gurdu soyarsın tokmağ oluy derelerde ezıyı yumuşaldıy unu Taniyeceksin 25.üsTübüsü vā kendirisi vā 26.Tarla:da bişiyüdük unu Soyuyduk da hayvanlar:ineklere urgan urğannük Şimdi var ā yapıyuduğ de hayvanlar:rı bağılyuduğ 27.Bi taflan mesela: taflanı biliyun mü Kesikbaş işTe zebene va hau Kesikbaş Keser sin diKesin biter orada

ŞG/KK-4

Adı, Soyadı : Mustafa Yılmaz

Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 58

Mesleği : Tesisatçı

Cinsiyeti : Erkek

Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı

İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli

Medeni Hali : Evli

Öğrenim Düzeyi : Ortaokul

Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli

Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.esçiden dağa iij jer itşerdyc 2.esçiden şœ:le aya:tş gajuyı simdiçi gajuklar adamun ayzunu da dojurmıjur 3.simşir aya: tş gajuklar varıdu 4.şindi bu şynmyzde arabijle varijlar dinlenup çoran debijuk sadedze esçiden biğoyı gajdalar:rumuz olıjdu 5. dyğyn jerine şidijudunuz şimdi gedza alectiric janıju u zaman tşırakman janıjdu 6. ha unu anlat şimdi işte 7.diju:du dedemler esçiden atatyrc'yn vilajı jeri serenlicmiş 8.ramazan bajramlarında da dzame janında ceşjec denen bi: jemec vardur 9. Tyrc tarişinin en esçi toplum jemeyi ceşjectir jani 10. eti ceserler akşamdan suja burakular 11.etin canı tşırakar tamamen 12.jarında:sun byjyc kazanlar dizilir altta ateş janar ama ödun ateşi janda dibine eti dizerler 13. yzerine akşamdan haşlanmuş buydaj fasulje unu şej japarlar: 14. belli u etin jayı da vardur tabi una jœere belli sujunu verirler 15. u javaş javaş sabağa gadar gajnar çenjem şej unun şejleri vardur 16.dœymec itşin dœyerler ezerler olur jani peltec halinde u ceşjec dediği işte bajramda u jenir 17.dedem swıwıjejdı asçerden savaş juallarınun gazisi una gœere bişijler jayıjdu 18. tabi dağa bilenler varıdu 19. tşireşgajıw may ve zejtinjayıwla bir kürem elde etdiği 20.byjuc babam birisine verdi janıklara syryjy izi mizi galmıyudu 21. tşireşga may 22.cœer tşıuban denijdu mesela: iltiXebli tşıuban tşıuktıw bi: jerinde bu tez janıwı so jıpmıwı 23. una gatırgulayıw damar otu denen bi: ot

var usudujosun 24.Allaḫ vere cendir guza cendir deyil uzun cendiridi efec cendir urgan japmak içindi u undan kurtardı 25.birden bœœle bi: wŭuk jœeryldy jeŭile bakar ama insanun aklundan bi: syry sej jœtŭju 26.silaḫa daldum jav silaḫum aluŭmaz mermim cœtydyr de ḫœp kœrkarum 27. jœri gatŭsam jœrisi iji deyil ci daḫa zindan gibi birden electiric akluma jeldi 28.cytŭyc bi: alectiric var ḫœr jerde jakmijim tŭuœardum jaktum29.ŭ tŭyryc ayaŭtŭ daḫa mœs derler bizde 30. tŭyryc ayaŭtŭw burakmuŭlar oriye u gedœœe jalduzlanur baktum ci bu.31.bi: ara baœa dediler sizin urmakta tŭan œetuyy ne tŭanujmuŭ dœzin jœtŭi mi jajuyy bizim urda bi: gatŭ œere dediler 32.ga:vœde ba:a ne jœptuyuz baktunuz mu 33.Benim akluma jeldi bi: akŭam saatta gapuœa tŭuktuœm34gedœœe ḫakœatan di:n di:n bi: zes var dœendym electiriœi aldum elime tŭuktuœm35. zœjtinjayy gutusu bœsalmuŭ 36.Sevim'in elinde unu da urmayun aœaœa aœuyum diye atmuŭ uraja dœyru facat u sec serœenderdyœyge unun damlaluyuna dyŭmyŭ 37.damla vuruyœ di:n 38.Vaœit emidœœe dœyumu tevellœdœœ bilijun mu ḫaturlujun mu tevellyt gatŭ 39.emine dœœangaza bi: gadun bebeœin guadœœuna bi: dœzimdœœik œuœo bebek baœyurmaœa baœlujy

1.esKiden daḫa iy yœr içerdœk 2.esKiden œœle aœœa œaœuœu œimdiKi œaœuklA:r adamın aœzını da doyumuyur 3.œimœir aœœa œaœuklA:r varıdı 4.œindi bu gœnœmœzde arabiye varyılA:r dinlenœp ḫoran debiyœk sadece esKiden bizoœu œaydalA:rımız' oluyudı 5.dœœin yœrine gidiyudunuz'œimdi gecœ œlektirik yanıy u zaman œiraœman yanıyudu 6. ḫa unu anlat œimdi iœTe 7.diyœdu dedemler esKiden Atatœrk'œn vilA:yœ yeri sœrenlikmiœ 8.ramazan bayramlarında da camœ yanında keœgek denen bœ yœmek vardır 9.tœrk tariœinin en esKi toplum yœmeœi keœgektir yani.10.eti keserler aœŭamdan suya biraœılar.11.etin canı œıœar tamamen 12. yarındœsın bœyœk œazanlar dizilir altta ateœ yanar ama odun ateœi yanda dibine eti dizerler. 13.œzerine aœŭamdan ḫaœlanmiœ buœday, fasulye unu œey yaparlA: 14.belli u etin yaœı da vardır tabi una gœre belli suyunu vœirler.15.u yavaœ yavaœ sabaha œadar gaynar ḫengem œey unun œeyleri vardır.16.dœœmek iœin dœœerler ezerler olur yani peltek halinde u keœgek dœdiœi iœTe bayramda u yenir 17.Dedem sœıyeydi asKerden savaœ yıllarının gazisi una gœre biœiyler yapıyudu 18.tabi daḫa bilenler varıdı 19.œireœœayœ maœ ve zeytinyaœıyla bir œirem elde œtdiydi 20.bœyœkbabam birisine vœrdi yanıklara sœrœyœ izi mizi œalmıyudu 21. œireœœa, maœ 22. kœr œıban deniyudu meselA: iltiœebli œıban œıœTı bœ yœrinde bu tez' yanıP so yapmıyœ 23 una œatœrgulaœı damar otu denen bœ ot var ısıdıyosun 24.Allaḫ vœre kendir œıza kendir dœœil uzun kendiridi efek kendir urgan yaœmak içindi u undan œurtardı 25.birden bœœle bœ iœik gœrœldœ yeœile baœar ama insanın aœlından bœ sœrœ œey geœiyu 26.silaḫa daldım jav silaḫım alıœmaz' mermim kœtœdœr de ḫœP kœrœarım 27.geri œaœsam gerisi iyi dœœil ki daḫa zindan gibi birden elektirik aœlıma geldi 28. kœœœk bœ œlektirik var ḫœr yœrde yaœmiyim œıKardım, yaœTım 29.œu œœrœk aœœa daḫa mos dœrler bizde 30.œœrœk aœœa biraœmıœlar œriye u gece yaldœlanır baœtım ki bu 31.bœ ara baœa dediler sizin ırmaœTa œan œtœyœ ne œanıymıœ cin geœi mi yayıy u bizim urda bœ œaœ Kere dediler 32. œœvœde bœœa ne yaœTıœız' baœtınız mı 33.benim aœlıma geldi bœ aœŭam saat œapiya œıœTım 34.gece ḫakœatan dœn dœn bœ zes var dœndœm elektiriœi aldım elime œıœTım 35. zeytinyaœı œutusu boœalmıœ 36.Sevim'in elinde unu da ırmaœın aœœa aTıyım diye atmıœ oraya doœru fakat u sek serœenderdœœœge unun damlalœœına dœœmœœ 37.damla vuruyœ dœn 38.Vaœit emice doœumu tevellœdœœœ bœliyœn mu ḫatœrlıyœn mu tevellœT œaœ 39.Emine canœaza bœ œadın bebeœin œıcına bœ cimœik aTıyœ bebeœ baœırmaya baœlıyœ

ŞG/KK-5

Adı, Soyadı : Gülizar Öztürk
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 50
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpaazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Geyikli
Medeni Hali : Bekar
Öğrenim Düzeyi : -
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Geyikli
Kayıt Tarihi : 27.09.2018

1.u zaman habüle jelin tşuunguullu olujudu 2.dağa dasdar onu beşiyin ystyne certyjla de habüle ceryjler 3. jelinler sys pys olu: ben evlenmedim ben jitmmedim 4.bezir galdum ij da evde galdum dijim ben dedim 5. jelinler zirajet ederdı binlic dakup evleri 6.sen de bi sej bilmijun ça binlic altun tşok oludu binlic 7.ben dyşyn severim çjun da çjnaruum anam erşenden jœtşdy babama ben bakujum 8. ceryj ceryrem jemec pişyryrem 9.balduran tş:ba tşok jyzel olu: 10. buralara jelen jitmmez 11 juş gœptşuk al utur sekmene olsun a:şam 12 benim uşayuum jœk neylen uşraşicym 13.sevmec bilmem ben çmadu bi ara edşynlendijdi bu dşyce jœerymys edşyn diji 14.tşarşudan bu:da aluruk beş altu cilo jedi seşiz cilo unu deşemende tşectiryrc15. jiri jiri çrta boj unu ajranlan bi de dyşyryrc 16.ateşde u gapda unu da u gapda bişiryrc 17.unu sereryk temiz palanlaruun ystlerine evin üstlerine jaz ederyc 18. unu undan darhana japaruk işte

1. u zaman habüle gelin Çingıllu oluyudu 2.Dağa onu beşişin üstüne örtüylá de habüle örüyler 3. gelinler süs püs olü ben evlenmedim ben gitmedim4. bezir galdım iy da evde galdım diyim ben dedim 5.gelinler zirayet ederdı binlik dakıp evleri 6.sen de bi şey bilmiyun ça binlik altın çok oludu binlik 7. ben düğün severim oyun da oynarım anam ergenden göçdü babama ben bakıyum8. örgü örürem yemek pişürürem 9.baldıran çöba çok güzel olü 10.buralara gelen gitmez 11.yuş gopçuk al utur sekmene olsun aşam 12.benim uşagım yok neylen uşraşicüm 13.sevmek bilmem ben olmadı bi ara ecünlendiydi bu cüce görümüş ecün diyi 14.çarşidan būda aluruk beş alTu kilo yedi segiz kilo unu deşemende çektirürük 15.yiri yiri orta boy unu ayranlan bi de düşürürük 16.ateşde u gapda unu da u gapda bişirürük 17.unu sererük temiz çarşafkların üstlerine evin üstlerine yaz' ederük18. unu undan darhana yaParuk işTe

ŞG/KK-6

Adı, Soyadı : Vahit Öztürk
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 1926
Mesleği : Çoban
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpaazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Geyikli

Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Geyikli
Kayıt Tarihi : 27.09.2018

1.reŧŧvellıc ederdük ŧŧoban ederdük gurbete jıderduk 2.sakalla:da ayun baŧunda gaŧun diplerinde 3. eŧçiden reŧŧvellıc varıdı guyı budŧzak tarla: oldu ŧimdi 4.ŧimdi guŧun u böeyrtlin denen jerler oluju arazileden kar buraja kadar ellerinde cyrekle jıderlerdı 5.ga:ruk jıpujöz derlerdı garu cesıp juŧarluwjıla bö:le jıdıjolar geŧŧı peŧleri sura urajı izlejıp yanuŧ jelyjüdü 6. undan sora üteçi tarafdı baŧlujudu ve buna gaŧruk edıjoruz gaŧruk jıpujörüz denıjudu ve geŧŧıler u peŧlerinden jıdıjudu. 7.tytyn varıdı dŧandarmalar jelijydy varısa seni alu: jıdıjlerdı 8. tytynden ŧŧok jıŧı aldula: ŧŧok para verıjle 9. ben bılmem ben etmedım 10.dŧezajı fazla benim ħanum celdy ben galdum bydyc guzum va: u bakıju beni

1.reçvellık ederdük çoban ederdük ğurbete gıderduk 2.sağallA:da ağun baŧında ğaŧın diplerinde 3. esKıden reçvellık varıdı ğıyı bucağ tarla: oldu ŧimdi 4.ŧimdi ğıŧın u böğürtlin denen yerler oluyı arazileden kar buraya kadar ellerinde kürekle gıderlerdı 5. ğarığ yaPıyoz' derlerdı ğarı kėsıp yuwarlıyola böle gıdıjolar geçi Peŧleri sıra urayı izleyıP yanıP gelüyüdü 6.undan sora üteKı tarafdı baŧluyudu ve buna ğağık edıjoruz' ğağık yapıyoruz' denıyudu ve geçiler u peŧlerinden gıdıyudu 7. tütün varıdı candarmalar gelıyüdü varısa seni alü gıdılerdı 8.tütünden çok ğıŧı aldılā çok para verıyle 9.ben bılmem ben etmedım 10. cezayı fazla benim ħanıım öldü ben ğaldım büdük ğızım vā u bakıyı beni

ŞÇ/KK-7

Adı, Soyadı : Ömer Aydan
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 58
Mesleği : Emekli İmam
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Çetrik
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Ortaokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Çetrik
Kayıt Tarihi : 03.10.2018

1.ħa aslında Tyrc bizic de evet 2.je:ŧŧı iŧte jıkarıjı atarsa celec sallarsa baŧunda zıllere celec derler`dı bizde büjüyüne celec cyŧŧyŧyŧne ŧŧan derdyc 3.biz iŧte unu sallarsa ħava jıyadŧzak ve jıjıdu biraz da:a guŧ oladŧzak iŧte cetŧınin tecesi aŧayıjı jattıu bu sene guŧ olabılır 4.ö:le derlerdı bize soejlenıdı janı ben cendım ö:le tecrybe edinmedım 5.Bu cœjyn jerlısı bızız esas bız ta: orta Asja'dan buraja jelmıŧız orta Asja'dan tamlı kœjy var sen bilısın 6.eric jœelynyğ ğarŧusunda bız u tamlı cœjynden jelmıjic burıjı esas mekanıımız orası bız ŧimdi yŧŧ döert sylelejyc sečen ħane var bu cœjde ama ıci yŧŧ sylele var 7.bız bu cœjin en eŧçi jerlısıjız babamlar janı dedemler 8. ŧŧepni: cœzy pek bı sejdın jılmajan dŧe:sur anlamında gullanılır 9. ŧŧepniğ daħa evvelıjatıu

hatta buranun çöcenin alevi çlub d̄zerben döendyyy de söjleniç hatta bizim bu jöere diyil da
 daça t̄çök sizin u jöere bu çerf jijim guşam gelenek Tökatta ajnusu mesela alevi jeleneyi ajnu
 elbise u seçilde u etec guşak tam bizim ayasar'un u tarafunun tam jeleneye alevi geleneye çrdaci
 fistan tam t̄şepni elbisesi jani ben çerdym 10. tçakat'ta da ajnusu zile'de t̄sanakgalanin bigediş mi
 ne var urda 11. Bunla:ra biz ne dijim ben sana çurafe dijjc salpazarunda aşayw ukarw jyz
 secsene jakw çurafe var 12. biz bunu bundan çn sene çend̄z3 imamlar arasunda çerçes çejynde
 çurafeji jazdujdu 13. bu çurafe dinde çlmajan ama varmwş jibi çestçerilen çal ve çareçetler
 mesela: 14. bi tanesini dijim şimdi t̄çod̄çuk altu jedi ajluk bebec bu t̄çod̄çuk iştçe basmwja
 başlar 15. bu t̄çod̄çuk jyrısyn dije d̄çuma jyny çelirler 16. d̄çuma namazundan ilk t̄şaçan çisi
 aşıaywuna ip başla:rlar 17. ipi yzer t̄çod̄çuk tez jyrısyn dije mesela: 18 t̄çod̄çuk döyduyu zaman
 kurk gyn it̄çerije su almazlar 19. su alurlar'sa da it̄çine ateş sçkarla:du mesela: 20. yzerinde silaç
 varsa t̄çod̄çuk çurklw ise bebec, u evde it̄çerije çirilmçzdi 21. basiji dirlerdi ççe ajruçjetten çene
 beşiye al kaşudu çazarladu 22. jani yzerinde çabile bi kaşud asuldu 23. u zaman iştçe eşi
 çod̄çalar vardu 24. dijelim başga çejde çider jazdurw çelidi adam al kaşudu asulu durudu
 25. jani t̄çod̄çuk basulmasun dije jani u çaman basukluk derdi 26. çalbuki t̄çod̄çuk basamwjudu
 çeri u çaman derledi 27. eşiçiden bu t̄çod̄çuk basuldu derledi 28. ajruçjetten mesela: t̄çod̄çuk basuk
 çlusa çssun deçemenin çendinden jani deçemenin çluçundan su alunuwu 29. çit̄çimse seni
 çermçzden bi t̄çarşamba sabaçw ajun çenisi aj çenisi derlerdi 30. urdan su alunur çelinir bebec
 çukanudu 31. jedi t̄çşçmenin çezynden su alunuwu bebec çukanurdu 32. mesela: biz taflan
 dijjc çarajemiş çapayw eşiçiden bademçizicler şit̄çiyi zaman böçazumwza sarardu 33. çyt̄çyç
 babalarumwz çabagulak derdiç u zaman. 34. mesela: belin ayarurdu çilli çyn sararduk çjunun
 yzerinden çurkulmwş çyny belinç sarardun 35. sabaçw çatardun çajdasw da çlujudu 36. mesela:
 çabu çerin saçibi bizim babamwzun evi çukarda baba evi 37. adam mesela: çomşu çejden çed̄çç
 maçalle dijjc biz 38. çece çbaja çiderimiş misaçirliye saçbed ederlermiş 39. çelircene tyrcy çejler
 çelimiş 40. adam şu azeride dere var 41. oraja çelind̄ççe içi çane tafecli t̄şukmwş 42. jani u zaman
 eçd̄çynly derlerdi 43 iştçe jani u d̄çin idi eçd̄çynly içi çane çolunu çemiş 44. unun demiş çi una ev
 saçibine bu akçam dyçynymwz var 45. şu altta çaş var byjjc çöçle ut̄çurum var 46. orda
 dyçynymwz var orda bize tyrcy çejlejed̄ççesin sana para vered̄ççez 47. adam çok çok dediye de
 tafeçi t̄çemiş eçynlyler 48. çitmiş adam sabaçw namaza çadar tyrcy çejlemiş dyçyn çapmwş
 49. d̄ççebine çöçle çemyr atmwşlar bildiçymwz çemyr çdunun çemyry 50. adam patiganun oraja
 çelind̄ççç bakmwş ki çemyr 51. çemyry atmwş çere eve çelmış 52. bizim babamun evinin çanunda
 çemen bi su var 53. orda çakwju ki çanumw orda t̄çamaşur çukwju 54. jani eçd̄çynly çanumw
 çuretinde çerynmyş elbisesini çukwju u zaman t̄çoktu bu eçd̄çynly d̄çin t̄çoçtu 55. çanumwuna dijj
 ki çelyjy eve çav çanum dijj sen and̄ça t̄çamaşur çukwjudun t̄çart̄çafclarw çukwjudun orda
 urmakta dijj 56. dijj ki ben çitmedim 57. dijj çav çenin fistanun fistan derler'di çojdan çoja
 elbiseje 58. sen orda fistanunw çukwjudun dijj 59. çadun (besmele t̄ççerçç) sanduçunw at̄çmwş
 bakmwş ki uslak vazijette fistan elbisesi orda çnra adam çatmaja çitmiş 60. d̄çççetini
 t̄çukarduwunda çöçle d̄çwngur d̄çwngur para dyşmyş jani 61. d̄çwngurdamwş çes çapmwş
 çemen adam çenmyş demiş bu çemyr çaradur 62. çenmyş çarajç almwja ama çelijy çakwju ki
 çemyr çemyr çok çepisi çitmiş. 63. biz de çöçle deçil. mesela: siz çifriç t̄çit̄çeyine biz çarav dijjc
 64. bi çane çarav var çomar una biz de çarav derler

1. hâ aslında Türk bizik de evet 2.gēçi işTe yukarıya atarsa kelek sallarsa başında zillere kelek derlerdi bizde büyüğüne kelek küçüğüne çan dērdük 3.biz işTe unu sallarsa hâva yağacak ve yaħud biraz' dâa gış olacak işTe kēçinin tekesi aşıyağa yatTı bu sene gış olabilir 4. öle derledi bize söylenidi yani ben kendim öle tecrûbe edinmedim 5.bu köyün yerlisi biziz'asas biz'tâ orta asya'dan buraya gelmişiz' orta asya'dan tamlı köyü var sen bilisin 6.erik gölünün ğarşısında biz'u tamlı köyünden gelmeyik burıya esas mekanımız' orası biz'şimdi üç dörT süleleyük seksen hane var bu köyde ama iki üç sülele var 7.biz'bu köyin en esKi yerlisiyiz' babamlar yani dedemler 8.çepni közü pek bi şeyden yılmayan cēsür anlamında ğullanılır 9.çepniñ daħa evveliyatı hatta buranıñ kökeniñ alevi olub cērben döndüğü de söyleniyo hatta bizim bu yöre diğil da daħa çok sizin u yöre bu örf giyim ğuşam gelenek tokat'ta aynısı mesela alevi geleneği aynı elbise u şekilde u etek ğuşak tam bizim ağasar'ın u tarafının tam geleneğe alevi geleneğe ordaki fistan tam çepni elbisesi yani ben gördüm 10.tokat'ta da aynısı zile'de çanağalanıñ biğediş mi ne var urda 11.BunLA:râ biz' ne diyim ben sana hūrafe diyük şalpazarı'nda aşıağı uķarı yüz'seksene yakın hūrafe var12.biz'bunu bundan on sene önce imamlar arasında herKes köyündeki hūrafeyi yazdıydı 13.bu hūrafe dinde olmayan ama varmış gibi gösterilen hâl ve haregetler mesela:14.bi tanesini diyim şimdi çocuk altı yēdi aylık bebek bu çocuk işTe basmıya başlar 15.bu çocuk yürüsün diye cuma günü gelirler 16.cuma namazından ilk çıKan Kişi ayağına ip bağLA:rlA:r 17.ipi üzer çocuk tēz' yürüsün diye mesela: 18.çocuk doğduğu zaman kırk gün içeriye su almazlar 19.su alırlar,sa da içine ateş soķarla:dı mesela:20.üzerinde silah varsa çocuk ğırklı ise bebek u evde içeriye girilmezdi 21.basiyi dirlerdi he ayrıyeten gene beşiğe al kağıdı yazarladı 22.yani üzerinde habîle bi kağıd asılıdı 23.u zaman işTe esKi hocalar vardı 24.diyelim başğa köyde gider yazdırı gelidi adam al kağıdı asılı durudu 25.yani çocuk basılmasın diye yani u zâman basıklık dērdi.26. hâlbuki çocuk basamıyudu geri u zâman dērledi 27.esKiden bu çocuk basıldı derledi 28.ayrıyetten mesela: çocuk basık olusa olsun değemenin Pendinden yani değemenin oluşundan su alınıdı 29. hiç kimse seni görmezden bi çarşamba sabaħı ayın yēnisi ay yēnisi derlerdi 30.urdan su alınır gelinir bebek yıkanıdı 31.yēdi çeşmeniñ gözünden su alınıdı bebek yıkanırdı 32. mesela: biz' taflan diyük ğarayemiş yaprağı esKiden bademcikler şiştiği zaman boğazımıza sarardı 33. küçük babalarımız' ğabağulağ derdik u zaman 34. mesela: bēliñ ağarırdı killi yün sarardık goyunun üzerinden ğırkılmış yünü bēliñe sarardın 35.sabaħa yatarđın faydası da oluyudu 36. mesela: habu yerin saħibi, bizim babamızın evi yukarda baba evi 37.adam mesela: ğomşu göyden gece maħalle diyük biz'.38.gece obaya giderimiş misafirliğe soħbedēderlermiş 39.gelirkene türkü söyler gelimiş.40.adam şu azeride dere var 41. oraya gelince iki tane tüfekli çıkmış 42.yani u zaman ecünlü derlerdi 43.işTe yani u cin idi ecünlü iki tane yolunu kesmiş 44. onun dēmiş ki una ev saħibine bu aķşam düğünümüz' var 45.şu altTa ğaş var büyük bōle uçurum var 46. orda düğünümüz' var orda bize türkü söyleyeceksin sana para vērecez' 47.adam yok moķ dēdiyse de tüfeği çekmiş ecünlüler48.gitmiş adam sabaħ namaza ğadar türkü söylemiş düğünü yapmış 49.cēbine bōle kömür atmışlar bildiğümüz kömür odunun kömürü 50.adam patıganın oraya gelince bakmış ki kömür 51. kömürü atmış yere eve gelmiş 52.bizim babamın eviniñ yanında hēmen bi su var 53. orda baқыu ki hanımını orda çamaşır yıkıyu yani 54.yani ecünlü hanımı suretinde görünmüş elbisesini yıkıyu u zaman çokTu bu ecünlü cin çokTu 55.hanımına diyü ki gelüyü eve yav hanım diyü sen anca çamaşır yıkıyudun çarçafları yıkıyudun orda ırmağta diyü 56.diyü ki bēn gitmedim 57.diyü yav senin fistanın fistan dērlerdi

boydan boya elbiseye 58.sen örda fistanını yıkıyudun diyü 59. ğadın (besmele çekerek) sanduĝını açmış baķmış ki ıslak vaziyetTe fistan elbisesi örda sonra adam yatmaya gitmiş 60.cegetini çıkardıĝında böle cıngır cıngır para düşmüş yani.61. cıngırdamış zes yapmış hemen adam dönmüş demiş bu demir paradır 62.dönmüş parayı almıya ama geliyü baķıyü ki kömür mömür yok hepisi gitmiş 63.biz'de öle deĝil mesela: siz' zifirik çiçeĝine biz'sarav diyük 64.bi tane ĝarav var komar una biz de ĝarav derler

ŞÇ/KK-8

Adı, Soyadı : Ayşe Aydan

Doĝum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 56

Mesleĝi : Ev Hanımı

Cinsiyeti : Kadın

Doĝum Yeri : Trabzon/Şalpazarı

İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Çetrik

Medeni Hali : Evli

Öĝrenim Düzeyi : -

Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Çetrik

Kayıt Tarihi : 03.10.2018

1.biz de böyöen jətj galduk ben jətj jeldim aħa jemec memec jok 2.deyemeniñ altundan aladzan tjar, tjarada duran sudan aladza:n 3. tjadzuk gurk jyny bityrдыyy zaman sujun itfine gurk gajuk su banjo sujunuñ itfine tjadzuju jukajsun 4.sujuna gatajsun undan sonra tjadzuju jējijysn buragajsun5. az jycsec jere buragajsun 6.atjtak jere burakmajsun ondan sonra cendyñe gurk gajuk su jendiñi de jwgajsın7. u gurklanma ište 8. pakla: bostan daru bezene gartapu pandzar bezyc 9.pandzardan sarma sararuk 10.itjini bulgur pirindzi gavurijsın11. pandzarw hajslijysn pandzarw jydzdzye jydzdzye ajurijsen` jurtajsun` 12.undan sonra sarajusun tendzere gajup bişyry:p jijisyn ište 13.bunun byjyc anasw varudw habule habule gara gara olujudu olmuştı14. ben bilijym u zaman biribirimize jidip jelmездic 15.benym evym garşwda bunun ki burda amma oendzeden bö:le guz ufaklarw tşok jezmezdi 16bunla:ra jelmemiştym ben da u jollarda inec jemlemeje jidercen jerdym 17.bizim jətjdiyymyz joldan jətjijydy bunun byjyc anasw haburalarw sej etmişti 18. çep gara olmuştı ne oldu çralaruna diji sordum da peri usurdu guzum peri dedi 19.orman jyly takmajsınlar bizim garayu deyil ben ayu dijym 20.bunun suju simdi olmuş simdi jazun oluju habudan jenilij ja uđzi taze tşukwj ja simdi çer sej cölerde zaten jyz jeldi 21.aħa ba: jajsu şurgana gatişam bisiricen ama jeme:ye olur`muş 22.biz japmadw biz jemijyc bi de byryc sarıj ja una byryc bunu jiyidini byryc sarıj ja habunun hatruna jıj unu 23.cesyc habule jene bunu ezijysyn ezijysyn habule jeşil suju tşukwja habule cesijun unu japiştirijysn ganunw durdurıjo 24.bi jerinde jara şişip de patlamıjı ja buna terejayw burakıp da anam öle derdi 25. eşiden u jarajw sarajudu jarajw patlatujudu gatuk durnayw

1.biz'de böĝön geç ĝaldık ben geç geldim aħa yemek memek yok 2.değemeniñ altından alacan çar çarda duran sudan alacān 3. çocuk ĝırk ĝünü bitirdüĝü zaman suyun içine ĝırk ĝaşık su banyo suyunuñ içine çocuĝu yıkıysun 4.suyuna ĝatıysun undan sonra çocuĝu yegiysün bıraĝıysun

5.az' yüksek yere birağıysun 6.aççağ yere bırakmışsın ondan sonra kendüğe kırk gaşık su gendiği de yığıysın 7. u kırklanma işTe.8.pağla: bosTan daru bezene gartoPu pancar bezük 9.pancardan sarma sararuğ.10.içini bulgur pirinci gavuriysin 11.pancarı haşlıysın, pancarı güccük güccük ayriysın, yırtıysun.12.undan sonra sarıyusun tencere goyuP bişirüP yiyisün işTe 13.bunun büyük anası varıdı habule habule gara gara oluyudu olmuşTu 14.ben biliyüm u zaman biribirimize gidiP gelmezdik 15.benüm evüm garşıda bunun ki burda amma önceden böle gız uşakları çok gezmezdi16.bunla:ra gelmemiş Tüm ben da u yollarda inek yemlemeye giderken gördüm 17.bizim geçtiğümüz' yoldan geçiyüdü bunun büyük anası haburaları şey etmişti 18. hep gara olmuşTu ne oldu oralarına diyü sordum da peri ısırdı gızım peri dedi 19.orman gülü Takmışlar bizim garağı değil ben ağı diyüm 20.bunun suyu şimdi olmuy şimdi yazın oluyu habudan yeniliy ya uci taze çıkıy ya şimdi her şey kölerde zaten güz' geldi.21.ağa bā yawşu Sırğana gatiyüm bişiriken ama yemēge olurmuş.22.biz' yapmadık biz' yemiyük bi de bürük sarıy ya una bürük (ot) bunu yiğidini bürük sarıy ya habunun hatrına yiy unu 23. kesük habule gene bunu eziyüsün eziyüsün habule yeşil suyu çıkıya habule kesiyun unu yaPiştiriyüsün ganını durduruyo 24.bi yerinde yara şişip de patlamıy ya buna terayağı bırakıP da anam öle derdi 25.esKiden u yarayı sarıyudu yarayı patlatıyudu gatk dırnağı

ŞST/KK-9

Adı, Soyadı : Ayşe Kıran
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 60
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Sütpınar
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : -
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Sütpınar
Kayıt Tarihi : 01.10.2018

1.Gabak judulmuju t̄jok se j̄t̄ok tatlu ema gabak iji olmazsa habu tepsı dalar 2. hauda bi gadun var bizim adu ismi çavva idi garuwa beş binlic t̄jayurula:du t̄jecme almu:sladu 3.guzw d̄zeza olmuş beş bin lira almuş 4.ben bilmem çiceje bizim ḡj̄sula: garula: anlatudu ama unu dijim du: zylodyn sen5. bi zaman karbul saman bi guz varumuş 6. jzy t̄jir̄in bu guzw jimsele: istemiymiş 7.çel zaman bu guz dua etmeye başlamuş dua etdict̄je jyzellenmiş 8.etrafdaciler guza peri dijimiş peri jibi jyzel olmuş 9.jimseji bejenmemiş bi jyn palanlaru jukarucen bi adam januma j̄elmiş 10.benim uylum senin sevdandan yled̄zeç evlen demiş 11.guz uylanw merak etmiş 12.adamun evine varmuş guz uylanw j̄ermyş 13.uylan t̄jok t̄jircin imiş 14. guz bu t̄jircin dij ben almam bunu15. uylan bunu dujar duymaz guz döenij esji haluna 16.uylan olıj dynye jyzeli meyer uylan vaktinde bu guzwun hujunu sevmiş 17.u da guzlan dua etmiş benim jyzelliğim una jitsin diji 18.guza bunu demiş guz esji haluma j̄etir evlenijim dese ne19. uylan

unu burakurp jitmif 20.ben bu gadar bilijim u da senin hatuuruna ben t̄jok gonusmajur sevmem
21.t̄jenem diri benim e t̄jenem diri gonusmam demec ja

1. gabağ yudulmuyu çok şey çok tatlı emá gabağ iyi olmazsa habu tepsi dolar 2. hauda bi
ğadın var bizim adı ismi havva ídi ğarıya beş binlik çağırıladi çekme almışladı 3.ğızı ceza olmuş
beş bin lira almış 4. ben bilmem hikeye bizim ğoñsulá ğarılá anlatudu àmà unu diyim dü üzüldün
sen 5.bi zaman karbul saman bi ğız varımış yüzü çirgin bu 6.ğızı gimselē istemiymiş7. gel zaman
bu ğız dua étmeğe başlamış dua étdikçe güzellenmiş 8.etrafdakiler ğıza peri diyimiş peri gibi güzel
olmuş9. gimseyi beyenmemiş bi gün palanları yıkariken bi adam yanına gelmiş 10.benim uğlum
senin sevdandan ülecek evlen demiş11. ğız uğlanı merak étmiş 12.adamın évine varmış ğız uğlanı
görmüş 13.uğlan çok çirkin imiş 14.ğız bu çirkin dij ben almam bunu 15. uğlan bunu duyar
duymaz ğız döniy esgi halına 16.uğlan oliy dünje güzeli meğer uğlan vahtinde bu ğızın huyunu
sevmiş 17.u da ğızlan dua étmiş benim güzelliğim una gitsin diyi 18.ğıza bunu demiş ğız esgi
halıma getir evleniyim dese ne19. uğlan unu bırakıP gitmiş 20.ben bu gadar bilijim u da senin
hatırına ben çok ğonusmayı sevmem 21.çenem diri benim e çenem diri gonusmam demek ya

ŞST/KK-10

Adı, Soyadı : Ali Kıran
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 63
Mesleği : Çiftçi
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpaazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Sütpınar
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Ortaokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpaazarı/Sütpınar
Kayıt Tarihi : 01.10.2018

1.cœp3cler birbirine bi jer`den bi sej t̄juktuyru zaman bi sej jeldiyi zaman mesela yrer deryc
biz u zamanku sejde yrer2. findi afguru derler ha yrer deriz t̄jepni seji yrer 3.Şu biz gula japrayru
dijoc eşjiden unun ismi da aju unda orman jyly jettij amma asul bizim işte aju derlerdi 4.jemeyin
ismi manca ben t̄jod̄zukluğum zamanundağru sej isim.5. manca jijed̄zy:yyc jel 6. babamlar
t̄jölmeç japardula eşjiden7. unlar bilydy u zaman u işleri ben bilmem 8. bu işi œyrenmedim ben
jajdum suryuru etdum ba:t̄jamu 9.başga işler de japdum narbulluk da japdum 10.jemec jijin
da œle gonusuruk 11.bal var arud̄zuluk japaruz zœr deyil 12.arud̄zuluk verijim bal jijin13.
ben sanjaja verijym ballarumu parajulan amma saya bedeve verijym

1. köpekler birbirine bi ye r`den bi şey çıktığı zaman bi şey geldiği zaman mesela ürer dœruk
biz' u zamankı şeyde ürer 2.Şindi afguru dœrler ha ürer deriz' çepni şeyi ürer 3.Şu biz gula yaPrağı
diyok esgiden unun ismi da aju unda orman gülü geçiy ámmá asıl bizim işde aju işTe aju derlerdi
4.yemēğin ismi manca ben çocukluğum zamanındağı şey isim 5.manca yiyecüğük gel 6.babamlar
çölmek yaPardıla esgiden 7.unlar bilüdü u zaman u işleri ben bilmem 8.bu işi öğrenmedim ben
yaydım sığırı etdim başamı 9.başga işler de yaPdım narbulluk da yapdım 10.yemek yiyin da öle

ğonuşuruk 11.bal var arıcılık yaparız zor değil 12.arıcılık veriyim bal yiyin 13.ben şanyaya veriyüm ballarımı parayılan amma sağa bedeve veriyüm

ŞST/KK-11

Adı, soyadı : Naime Kıran
Doğum tarihi/yaklaşık yaşı : 45
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum yeri : Trabzon/Şalpazarı
İkamet yeri : Trabzon/Şalpazarı/Sütpınar
Medeni hali : Evli
Öğrenim düzeyi : Lise
Kayıt yeri : Trabzon/Şalpazarı/Sütpınar
Kayıt tarihi : 01.10.2018

1.demin jediğın jœ:vyly armut dedim da unun' balu t̄jok jyzel bi dane daş armudu dijyc
2.unlar çep bal oluj 3.fareniğ byjıyğ va: ja: bæ:le la:çum fareleri dij da biz de ona ceme dijler 4.
bu da tuzağı ama nası gurulij ben bilmijim 5.ben mesela baldıran t̄jörbasu çıjğıuran tavası
bilmijysynyz siz 6.çıjğıuran bi bitgi ot patatesliclerde t̄jok olıj jenede 7.bœœele altı beyaz gene olıj
japrayunun unlu jibi olıj japraklar unu toplijip daze jerini gavurijisin patateslen œnd̄zeden t̄joc
japarduk8. şimdi bulamijyz œ:le çıjğıuran ama çelle japarlar'dı muşur unundan 9.Muşur
ununu suja vururlardı10. sej va: ja gujmak unun va: ja suvıu ģalini dyşyn ajran gıjuğ it̄jine
jerdyc çelle derdyğ una 11.jiyidin œœcy januk oldu mijdi t̄jœd̄zuk fela:n jandı mijdi jiyidinin
œœcyny sytlen gajnatıulladı12. u œeserdi t̄jœcelic jibi oludu 13. u t̄jœceliyi alıw u janıuklara
syrrledi 14.januk ijiledi ja ijilejesi vadıu 15. iji oludu ja da unun jert̄jœden fajdası oludu 16.
jyllyœ ne dijysynyz mesele u dıyand̄zulıur guzuul œk dijyler 17. bak mereuid̄zen dikenı
ģabunun tazesi oluj tepesinde jazun jeliğ ad̄zıaj ja bunun ģau eşğıuni jenij 18. bunun bæ:le
çelijysyn undan œnra davaja gojysyn ja jumurta gurıysyn una jumurталasunu da jabijysyn
19.œœlerde ne demœ zamanıu jett̄di gatladı gartladı 20.jett̄jiniğ jynyœ t̄jœpyr d̄zorabı derdic
da: t̄jœpyr d̄zorabı 21.d̄zœrap jıyœesi semsijenığ teli va: ja semsijenığ telinden japarlar:r'dı e:şlen
beraber e:şlerdi benim babam japardı 22. ben unı bilijym bunlarun dœdyğyny da jok jok
guşburnı diyil it̄ji duşıu bæjle sej jani olıj œerymd̄zœc pelika olıj ind̄zœd̄zic tyjli gibi olıj it̄jinde
dydœ olıj unun jerlerde t̄jœk olıj u 23.bunun adı gœpt̄ja dyğme myğme diyil biz de ģaunun adı
gœpt̄ja 24.bunlara şimdi pul denij ama bizde bunlar purıuldı 25.bu bœnd̄zıyın jı:nd̄zœsinde bizde
bunlar nœrmalda bœnd̄zuk olur kum bœnd̄zuk ama biz tœr bizde bunlar'

1.dœmin yœdiğın gœğlü armut dœdim da unun, balı œœk gœzel bi dane daş armudu diyœk
2.unlar ģep bal oluy 3.fareniğ bœyœğœ vœ yœ bœle 1A:ģum fareleri diy da biz' de ona keme diyler
4.bu da Tuzağı ama nası guruliy ben bilmiyim 5.Ben mesela baldıran œorbası ģoşğıran tavası
bilmıysœnœz'siz 6. ģoşğıran bi bitgi ot patatesliklerde œœk olıy genelde 7. bœœle altı beyaz' gene
olıy yaprağının unlu gibi olıy yapraklar unı toplıyıp daze yerini gavurıyisin pataTeslen œnceden
œœk yapardı 8.şimdi bulâmıyœz œle ģoşğıran ama ģelle yaparlar, dı mısır unundan 9.Mısır ununu

suya vururlardı 10.şey vā ya ğuymağ onun vā ya sıvı halini düşün ayran ğoyuP içine yērdük helle dērdüg una 11.yiğidin kökü yanık oldu miydi çocuk fēlA:n yandı miydi yiğidinin kökünü sütlen ğaynatılladı12.u keserdi çókelik gibi oludu.13.u çókeligi alıP u yanıklara sürerledi 14.yanık iyiledi ya iyileyesi vadı 15.iyi oludu ya da onun gerçekden faydası oludu 16.güllüğe ne diyüsünüz' mesele u doğancılılar ğızıl oğ diyüler 17.bağ mereuicen dikenı hābunun tazesı oluy tēpesinde yazın geliP acıy ya bunun hāu eşğini yēniy18.bunun bōle hēşliyüsün undan sonra davaya ğoyüysün ya yumurta ğiriysün una yumurtalasını da yabiyüsün 19. kölerde ne dēmek zamanı geçdi ğatladı ğatladı 20.geçiniñ yününe çöpür çorabı dērdik dā çöpür çorabı 21. coraP yiğnesi şemsiyeniñ teli vā ya şemşiyeniñ telinden yaParlA:r:đı ēĝlen beraber ēĝlerdi benim babam yapardı 22.Ben unu biliyüm bunların dedüĝünü da yok ğuşburnu diğil içi dışı böyle şey yani oliy örümcek pelika oliy incecik tüyli gibi oliy içinde düdek oliy onun yerlerde çok oliy u 23.bunun adı ğoPça düğme müğme diğil biz' de hāunun adı ğoPça 24.bunlara şimdi pul dēniy ama bizde bunlar pırıldık 25.bu boncuğun yīncesinde bizde bunlar normalda boncuğ olur kum boncuğ ama biz' tor bizde bunlar.

ŞSM/KK-12

Adı, soyadı : Bülbül Bayraktar
Doğum tarihi/yaklaşık yaşı : 70
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum yeri : Trabzon/Şalpazarı
İkamet yeri : Trabzon/Şalpazarı/Simenli
Medeni hali : Evli
Öğrenim düzeyi : -
Kayıt yeri : Trabzon/Şalpazarı/Simenli
Kayıt tarihi : 02.10.2018

1.ğajun varıdu var işte 2.ja:jlejē jiderduk ğajun sıyır garıfuk ja:jlejē jiderduk pyskylle:dac sıyırurumuzu 3.ja:jlejē jiderçen sıyırurumuzu pyskylle:dac ğajun sıyır garıfuk jiderdic 4.jajlada napad̄zuyuk sıyırurumuzu ağladıduğ işte ja:jle ederdyc 5.ja:jleje jiderdyc urda ğajun sayarduk mera varıdu 6.dağlar varıdu uriye oturu ğajunla:r œylejinde jelydy ğajunlarumuzu sayarduk 7. guziji verydyc guzu ajru jajıulıdu ğajun ajru jajıulıdu 8.işte unu gatarduk ğajunu guziji sayandan sonra jajla:d̄zuluk ederdyc 9. jajla:da ğajun satmazdum satulıdu ama gadırjeje t̄ıwkaruladı 10. gadırgāda satulıdu jıñññ gurkar jıñññ alı jiderduk gadırgada satarduk 11. jejim jindici jibi joyıdu pambukdan şatenden jiyemezidic 12. artizler jıjer yuñ œerer jıjer naljñ t̄ıval gullanırdı esjiden pağallılık varıdu 13. tırunlara d̄zile œerim d̄zile ja 14.jindi mōdajumıf u ja bunlar çer seji bily de japmaz 15. cim bunla: jelinler ja guzujum unlara dinlesinler dujad̄zekler demi bunlaru 16. tarlada t̄ıalıfdukdan sñra zēje jemec japarduk 17.jetyrydyc tarlaja padadesi hāđlarduk 18.minzi ğajarduk turfu gavurdı jerdyc 19. çē t̄ıœelıyc de japarduk jemeçleri ben japardum20. ğajnumun garıusu jemeyi japardı sasuk 21.aýza jirmezdi bilmijdy t̄ıynjy 22.sayradan œyrendi dabi ama t̄ıok ben japıjudum

1.goyun varıdı var işTe 2.yA:yleyě giderduk goyun sıgır ğarışık yA:yleyě giderduk püsküllédúk sıgırımızı 3. yA:yleyě giderKen sıgırımızı püsküllédúk goyun sıgır ğarışık giderdik 4.yayláda náPacuğuk sıgırımızı otladıduk işTe yA:yle éderduk 5. yA:yleye giderduk urda goyun sağarduk merá varıdı 6.daşlar varıdı uriye oturu goyunlA:r öđlėyinde gelüdü goyunlarımızı sağarduk 7.ğuziyi vérüdük ğuzu ayru yayılıdu goyun ayru yayılı du 8.işTe unu ğatarduk goyunu ğuziyi sağandan sonra yaylA:cılık éderduk 9.yaylA:da goyun satmazdım satuludu ama ğadırgeye çıkaruladı 10. ğadırgada satuludu yünúnú alu giderduk ğadırgáda satarduk 11.geyim şindiki gibi yoğudu pambukdan Satenden giyemezidik 12.artizler giyer yuñ örer giyer nalyon çuval gullanırdık esgiden paħallılık varıdı 13.torunlara cile örerim cile ya 14.şindi modayımış u ya bunlar her şeyi bilü de yapmaz 15.kim bunlá gelinler ya gızıyım unlara dinlesinler duyacakler demi bunları 16.tarláda çalışdukdan sonra zege yemek yaParduk 17.getürüdük tarláya padadesi haşlarduk 18.minzi ğoyarduk turşu ğavurduk yérdük 19.ħe çö*kelük de yaParduk yemekleri ben yaPardum 20.ğaynımın ğarısı yemeği yaPardı sasık 21.ağza girmezdi bilmiyüdü çüngü 22.soğradan öğrendi dabi ama çok ben yaPıyudum

ŞSM/KK-13

Adı, Soyadı : Esmá Bayraktar
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 55
Mesleği : Ev Hanımı/Çiftçi
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı
İkamet Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Simenli
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Simenli
Kayıt Tarihi : 02.10.2018

1.ĵetĵim jöyudu ğajunum varıdu 2.ğajun jajdum suyuur jajdum taflana ĵitdim 3.ej ĵidi guzum ej bizim ĵĵectyclerimiz ğaradenize pecle olur 4.biz zabaħ namaza kalkarduk jer itĵerdyc ĵiderdyc taflana suyuura ĵiderdyc 5.işte aksam namazı ırcyn`tylerde ĵelydyc cendir ederdim 6.jedze jyndyz eyiridyc ĵĵekerdyc te:l iderduc 7.Ben de ğatĵuk ĵeldim beclerlerdi seni ğabu ev cenarlarında 8. ben de ğaule ğatĵtum işte 9.Ben bi ĵac ĵĵrap oerdym beĵiyni işte daldurdum iyniji oererdim işte10. ĵun varıdu ğajunu ğurcarduk 11.jejim jöyudu parasıjla alıup ĵijemezdile ĵep ĵünden olur` 12.peĵtemeli deriz unu eyirydyc dıcurduck bıjarduk 13.Burda bitd y:c böjydyc 14.dyğynleri ĵelij buralıular maħallije alduyu adam ğatĵtu ĵitdi ja başca bi jere 15. aradan ğafta ĵetĵerdi işte nikaħtu palanunu ederlerdi ĵetirirlerdi 16. ĵĵalğudzu duĵarlardı ğajda ĵĵalar ĵelirler dajanırlardı ğapıja tutarduk ĵelinin eli:den tessim ederdic ĵelinin şaybuna 17.ej ĵidi guzum sevdamızı ĵeremijdyc ĵĵiranin isinden 18.sevdajı esiden sağ ederdyc zır işleridi bunlar 19. oertĵin oldun mujdu bel`ci ğavıfurdun jöyusa jık

1.geçim yoğudu goyunum varıdı 2. goyun yaydım sığır yaydım taflana gitdim 3. ey gidi gızım ey bizim çektüklerimiz garádenize pekle olur 4.biz zabağ namaza kalkarduk yer içerdük giderdük taflana sığıra giderdük 5.işTe akşam namazı ürkün,tülerde gelüdük kendir éderdim 6.géce gündüz éğiridük çekerdük tēl iderduk 7.Ben de gaçık geldim beklerlerdi seni habu év kenarlarında 8.ben de haule gaçTım işTe 9.Ben bi Tak çoraP ördüm beşiğni işTe daldırdım iğniyi örerdim işTe 10.yún varıdı goyunu gırkardık 11.géyim yoğudu parasıyla alıP giyémézdile hep yünden olur. 12.peştemeli dēriz' unu éğirüdük dokurduk boyarduk 13.burda bitdük böyüdük 14.düğünleri geliy buralılar maħalliye alduğu adam gaçTı gitdi ya başKa bi yere 15.aradan hafTa geçerdi işTe niħaħTı palanını éderlerdi getirirlerdi 16.çalgıcı duTarlardı gayda çalar gelirler dayanırlardı ğapıya tutardığ geliniñ eliden tessim éderdik geliniñ Sağbına.17. ey gidi gızım sevdamızı göremiydük çirániñ isinden sevdayı esgiden saK_ ederdük zor işleridi bunlar 19.örçin oldun muydu belki ğavuşurdun yoğusa yok

AE/KK-14

Adı, Soyadı : Kúpeliye Yılmaz
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 68
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
İkamet Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
Kayıt Tarihi : 05.09.2018

1. a:sar biz a:sar'dan jelmec bøjle iji ğonuşuruk jani ordan olduğu itşin biz jani dyzjyn ğonuşuruk 2.eyri meyri ğonuşmujuk işte ordan jeldiyimiz itşin biz bæjyçlerimiz ordan jelme jani daħa bæjyçlerimiz bir ici dane başdan tşok işte ama işte biz çyuldan bubaja bubadan uşaya bæjle ğonuşuyumuz ajnuw nasul œyrenisec œjle jidiyy jani 3.bøjyçlerimizden dijim da bæjyçlerimizden nasıl ğonuşup œyrenisec œjle jidiyy jani 4.biz œjle japmujuk eteyin deyişic olur jani vazunun jæjimi deyişic olur œjle bir sej cimi gusa jjer cimi uzun jjer jentşler senin cimin gusa jjer cimi pantolon œjle ğaruşuyuz jelin bejaz jjer ben ğatşma ğatşum5. habu ğatşma olajunw da œyretmen benim tœrunum oçuj da ğa şimdi lisede lise mi œra? unu œyretmen demiş ci dedenlen anaña de demiş nasul ğatştuular 6.benim babam zenjin bunlar az facirdi u zamanlar bunlarun evi ciremitli evler joerdynyz my?7.esçijœjlerde bizim taraflarda ciremitli ici odalu v3 ja ytş odalu bunlaru evi œjle bizim evimiz daħa dyzjyn bizimciler daħa zenjin jani jer ğususuna beni buna vermemeç istediler biz de birbirimizi istedic 8. tşok jizliden devam ettic. sonra ordan bu daylaru daşlaru dolaşujç bu esçijœj'y dolaşujç beni isteme varcen ta şu ğuranlara tşukujja habu ukarci ğuranlara ben de u zaman ğa:sudum ğa şindi ğacadum betlestim jani 9. ğaştı oldum bu da işte biraz jakuşuklujuju u zamanlar bu da benim peşime dolaşurcen işte benim ğajnatam da habu tşarşuda bi jerde guvat guva: jaju:k elec japmak işi varudu elec jani muşur eler'di 10. çæ sen bel'ci sen bilmessin u eleyi ğabule bæjyc ğabule bæjyc jani unu sejden œæ:dile: tşubuktan

gajnatam j̄nardu t̄subuyu eṣec ystynde bifede undan elec japardu 11.undan m̄s̄r elerdi iṣte
 ebyrler bifelerden gajnatam u aṣayuda japuṣo 12. akt̄ṣagala'nuun ystynde biṣ bunlan gat̄ṣtuk
 jittic bu eve bu j̄eiden gat̄ṣtuk jittyc bu eve bu j̄eiden t̄ṣuctuk jittyc oraja 13. bana verdiler iṣte
 jedi millon secciz millon da baya urup cype aldular ḥabilæ urup c̄ej cypeleri var ja χæ cypeler
 vardu para cimin χæ unlardan secciz millonun bir mil'lonunu cest̄i14. bu goṣularda benim
 babamdan secciz millon para ald̄u15.u niṣan iṣte mesela: goṣunuṣ guṣu varcen b̄oχt̄ṣa
 b̄oχt̄ṣala:sun 16.bi b̄oχt̄ṣa ḥazurlar'sun χær tyrlyden iyneden ipliye undan s̄nra iṣte j̄idersin
 17.goṣunuṣ guṣuwa t̄ṣit̄ṣec japturusun b̄e:le en paḥalu t̄ṣik̄alatala:r alusun j̄idersin undan iṣte
 istersin babasu da verir 18. guṣun tarayṣu bi jyn dyṣyn japar. guṣun tarayṣu niṣan dyṣyn iṣte
 cement̄ṣe mi davul mu sazlan mu 19Saz dijyc biṣ saz j̄etyryjok saz j̄elijocene adam ṣarku
 s̄ejlyjo20. ḥabu ṣejde dyṣynler olujo ja salonlar'da ajnu u salondaṣ cimin sazḍṣu jetyryjysyn œjle
 dyṣyn olur iṣte 21.s̄nra ercec tarayuna sura j̄eldi mi ajnu davul zurna ja cement̄ṣe olujo u
 sazṣulan cement̄ṣet̄ṣi j̄elijjo22. œjle t̄ṣalujo de ḥaule j̄ed̄ze japuṣolar jemec memec
 japuṣosun23.zaχmæt ararsan jani j̄ed̄ze med̄ze jemec bytyn millet eṣc̄ijœj karpunarur
 marzdarusur taslutepesi iṣte œjle ercec dyṣyn surf erceciler garular ajru œturur erceciler ajru
 ercec vur œylum al œylum b̄ejle dayul χoran gurulmuṣ j̄ider 24.undan s̄nra da baxusu
 gadunlar dyṣyn iṣte j̄elin bejaz damat beyaz belije guṣak baylar damat bu millet de χæp
 t̄oplanur iṣte 25garu guru χæp altun bilezic takar 26.bytyn millet garular erceciler œjnuja bi
 nebet nebet gadunlar œjnuja jani ercec dedyṣym bunun j̄ibi t̄ṣoḍṣuklar bir de gent̄ṣler daḥa
 evlenmemiṣ deliganlu guṣlara f̄rus atij ja ḥa j̄ylerler œjnarlar27. cimi garusujla œjnuja cimi
 ækræbasu olan guṣ gardaṣu olan ṣu bu olan alur seni j̄irer iṣte œjuna 28.ḍ̄zumaertesi baṣluj̄er
 bazar jyn bazarertesi s̄n jerleṣir 29.ama binde biri œn j̄ifiden ḥabule ja j̄erdy χit̄ṣ olmaz jani œjle
 bife benim ufak œylumlan bunun gajnatasunun œylu jok χe beṣ dene guṣu var jani sen
 bakad̄zasun guṣu dijiler almak istijiler 30.ben de s̄ejlijim benim de iki œylum var baṣca biṣem
 jok guṣ muṣ jok olmadu iṣte 31.χæ bilejim pit̄ṣ kaldu œ:le cesiṣic olmadu iṣte 32.j̄o dedyṣum
 cimi œylu œylan j̄oyusa seni it̄j̄yvej alujusun elin uṣayunuṣ jetyryjysyn eviṣe guṣunuṣ da
 veryjysij œ:le 33.binde bir j̄iden jok œ:le binde bir χærcæs gafasunun t̄ṣaresine bakujo uṣayṣ
 œsun œmasun durujo ḥaule cendi cendiṣe 34. ḥaule tyrly tyrly jeme:yi χær tyrly ḡruk bilmem ne
 edijyc jani misirden japuṣok pirind̄zinden japarsun sylat̄ṣ cimin iṣte misirden japarsun χær
 tyrlyjy ḡrsun januna jani ḡja χudrællæz ṣeji ja cimi j̄ezmeje j̄idija alujo œteberi bifeler
 duṣardan χazur cimi pasta japuja iṣte t̄ṣukuj̄a 35.ḥa j̄ezmeje t̄ṣukuj̄olar u tepelere ukaru
 mesele bizim u guranelara bi de u tepelere t̄ṣukuj̄olar iṣte.36.galandar'uda eve ḡmuj̄om cimseje
 jani illa: j̄œrevli iṣte iji birisi olusa bu sene sen j̄eldin ben biṣilerim olusa jene seni alurum
 baṣcasunun χit̄ṣ ḡmajuk u jyn cimi hastaluȳa sajuuluj̄a 37.mezarluk var ja j̄ejillie bilmem de biṣ
 œ:le j̄eldic œ:le j̄erdyc œ:le j̄idijok ben da 38. altmuṣ secciz jaṣundajum ḥa undan
 mezarluȳumuz var iṣte ḥaburda t̄ṣok b̄ejyc mezarluȳumuz var ḥabu 39.tiraganun ḥabu
 deresinde œrije iṣte mezarlara j̄ideric gurana j̄idijem mesela: mezarun ystyne j̄idijem gurana
 j̄idijem j̄elyr jani burdan galkar 40 iṣte œjle u j̄ejillie deṣil de mezarluklara t̄ṣukmak iṣte gurana
 j̄idijem demek 41. mezara demijok da biṣ gurana j̄idijok mesela: 42.guṣum u zaman j̄œyden j̄œy
 jayujo j̄erden jer ja tejjareler undan χærcæs gat̄ṣmuṣ 43.gavur evijiyi jakarmuṣ j̄eli atefe
 verirmiṣ ordan χærcæs iṣte œ:le edercen suryuruṣu cesermiṣ œldyrymyṣ seni œldyrymyṣ cimi

tecavyz işte xərcəs gərkusundan gətşurp jitmiş cimi dytştyje cimi bilmem daha başca jere dœnmyşler 44.patadise patadis dijok bi de elma dijok gartœpu xə elma da dijok ben haule atuwœm gafadan xanjisi jelerse xavudza bişe demijok lahana da lahana bi gara lahana bi dene de tœp lahana var bi dene tşarsudan alujok bi daħan da dicijok unu unda ytynde habule şifjjo 45.xœp yrœc olujœ hau tşarsularda var ja bejaz lahana habule şifjja xœptşun japu jijok 46.suju gajnadur mu unun cœty jenyçlerini xœp atarsuŋ ben byle udzuna da vurujœm habule cœxly cœxly unu œrtadan bœler bœler œjle bifirysyn 47.bi japsam jesen ja ayzunuw suju akar 48.İşte biz xœptşun deruk u gara lahanun işte jyreclisine jyreyine 49.xysejin anlatsana beni jœrduj ja haburda dzağurdun gwdzu:yi de 50.cüpelije anlamunu xœrçes bana sœruju da ben dijim dedem babam tœkmurş ne bilecem dije 51.cüpelije demec jani eşçilerimizden dœyru jyzel bir isim ci unu syryjyler burda bak u da var mesela: başca isimler cimin cœty isimler bœyle tœkma jœk burda 52.benim isimim de işte daha u zamanlarda u daha u zamanun anlamunu daçurja

1. āsar biz' āsardan gelmek b ö*yle iyi gonusuruk yani œrdan olduğu için biz' yani düzgün gonusuruk 2. eğri mēgri gonusmuyuk işTe œrdan geldiğümüz' için biz' bœyœklerimiz' œrdan gelme yani daha bœyœklerimiz' bir iki dane başdan çœk işTe ama işTe biz' oğuldan bubaya bubadan uşağa bœyle gonusuğumuz' aynı nasıl œğrenisek œyle gidiyœ yani.3.bœyœklerimiz'den diyim da bœyœklerimiz'den nasıl gonusuP œğrenisek œyle gidiyœ yani 4. biz'œyle yaPmıyuk eteğin değışik olur yani vazının gœyimi değışik olur œyle bir şey kimi gısa giyer kimi uzun giyer gençler senin kimin gısa giyer kimi pantolon œyle garuşuğuz' gelin beyaz' giyer ben gaçma gaçtım 5. habu gaçma olayını da œğretmen, benim torunum oKuy da ha şimdi lisede lise mi ora unu œğretmen dœmiş ki dedenlen anağa de dœmiş nasıl gaçTılar 6.benim babam zengin bunlar az' fakirdi u zamanlar bunların œvi kiremitli œvler gœrdœnjœz' mœ 7.esKigœylerde bizim taraflarda kiremitli iki œdalı veya œœ dalı bunları œvi œyle bizim œvimiz' daha düzgün bizimkiler daha zengin yani yer hususuna beni buna vœrmemek istediler biz' de birbirimizi istedik 8.çœk gizliden devam œtTik sonra œrdan bu, dağları daşları dolaşıyo bu esKigœy'œ dolaşıyo beni isteme varken ta ūu gıranlara çıkıya habu uķarki gıranlara ben de u zaman hāsıdım ha şindi gocadım betleştım yani 9. hasTa oldum bu da işTe biraz' yakışıklıydı u zamanlar bu da benim peşime dolaşırken işTe benim gaynatam da habu çarşıda bi yerde guvat guvā yayœk elek yapmak işi varıdı elek yani mısır eler di10. hā sen belœki sen bilmessin u eleği habule bœyœk habule bœyœk yani unu şeyden œrœdilœ çubukTan gaynatam yonardı çubuğu eşœk œstœnde bişœde undan elek yapardı 11. undan mısır elerdi işTe œbœrler bişœlerden gaynatam u aşaağıda yapıyo12.aķçagala'nın œstœnde biz' bunlan gaçTık gittœk bu œve bu gœyden çıkœtuğ gittœk œraya13.bana verdiler işTe yedi millon sekkiz' millon da bağa urup kœpe aldılar habilā urup kœy kœpeleri var ya hā kœpeler vardı para kimin hā unlardan sekkiz'millonun bir millonunu kesTi 14.bu gonşularda benim babamdan sekkiz'millon para aldı15. u nişan işTe mesela: gonşunun gızı varken bohça bohçal āsın16.bi bohça hazırlarœsın hœr tœrlœden iğneden ipliğe undan sonra işTe gidersin17. gonşunun gızına çiçek yapturısın bœle en paħalı çikœlatalA:r alusın gidersin undan işTe istersin babası da vœrir18. gızın tarağı' bi gœn dœğœn yapar gızın tarağı' nişan dœğœnœ işTe kemeñçe mi davul mu sazlaŋ mı19. saz' diyœk biz' saz'gœtœriyœk saz' geliyœkene adam şarkı sœylœyo 20.habu şeyde dœğœnler oluyo ya salonlarœda aynı u salondağ kimin sazcı getœriyœsœn œyle dœğœn olur işTe 21.sonra erkek tarağuna sıra geldi mi aynı davul zurna ya kemeñçe oluyo u sazcılan kemeñœçi geliyo.22.œyle çalıyo de haule geœe

yapıyolar yemek memek yapıyosun 23.zahmät ararsan yani gece mece yemek bütün millet esKigöy karpınarı marzdarısı taşlıtepesi işTe öyle erkek düğünü sırf erkekler ğarılar ayrı oturur erkekler ayrı erkek vur oğlum al oğlum böyle dağul ğoran ğırılmış gider 24. undan sonra da bahısı ğadınlar düğünü işTe gelin beyaz' damat beyaz' bêliçe guşak bağlar damat bu millet de ğâp toplanır işTe 25. ğarı guru ğâp altın bilezik takar 26.bütün millet ğarılar erkekler oynıya bi nebēt nebēt ğadınlar oynıya yani erkek dedüğüm bunun gibi çocuklar bir de gençler daha evlenmemiş deliĝanlı ğızlara foris atıy ya ğa gülerler oynarlar 27. kimi ğarısıyla oynuya kimi äkräbası olan ğız ğardaşı olan şu bu olan alır seni girer işTe oyuna 28.cumaertesi başlıyoz bazar gün bazarertesi son yerleşir 29.ama binde biri on ğışiden ğabule ya gördü hiç olmaz' yani öyle bişê benim ufağ oğlumlan bunun ğaynatasının oğlu yok ğe bêş dene ğızı var yani sen bağacasın ğızı diyiler almağ istiyiler 30. ben de söyliyim benim de iki oğlum var başKa bişem yok ğız mız yok olmadı işTe.31. ğâ bileyim piç ğaldı öle kesişik olmadı işTe.32.yo dedüğüm kimi oğlu oğlan yoğusa seni içğüvey alıyusun elin uşāğını getürüyüsün êvine ğızını da vêtüyüsiy öle 33. binde bir giden yok öle binde bir ğârkäs ğafasının çaresine bağıyo uşāğı olsun olmasın duruyo ğaule kendi kendiçe 34. ğaule türlü türlü yemêĝi hâr türlü ğoruk bilmem ne êdiyük yani misirden yapıyok pirincinden yaparsın sütlaç kimin işTe misirden yaparsın hâr türlüyü ğorsun yanına yani goya ğıdrällâz' şeyi ya kimi gezmeye gidiya alıyo öteberi bişeler dışardan ğazır kimi pasta yapıya işTe çıkıya 35. ğa gezmeye çıkıyolar u tepelere uğarı mesele bizim u ğranlara bi de u tepelere çıkıyolar işTe 36.ğalandarı'da êve gomuyom kimseye yani illA: ğörevli işTe iyi birisi olusa bu sene sen geldin ben bişilerim olusa ğene seni alırım başKasını hiç gomayuk u gün kimi hastalıĝa sayılıya 37.mezarluk var ya yeşillik bilmem de biz' öle geldik öle gördük öle gidiyok ben da 38. altmış sêkkiz yaşıdayım ğa undan mezarlıĝımız'var işTe ğaburda çok böyük mezarlıĝımız'var ğabu.39.tıraĝanın ğabu deresinde oriye işTe mezarlara giderik ğırana gidiyem mesela: mezarın üstüne gidiyem ğırana gidiyem gelür yani burdan ğalkar 40.işTe öyle u yeşillik deĝil de mezarlıklara çıkmağ işTe ğırana gidiyem demek 41.mezara demiyok da biz' ğırana gidiyok mesela: 42. ğızım u zaman göğden göğ yaĝıyo yerden yer teyyareler undan ğârkäs ğaçmış 43. ğavur êviyiĝi yaĝarmış geli ateşe vêirmiş ördan ğârkäs işTe öle êderken sıĝırını kesermiş öldürümüş seni öldürümüş kimi tecavüz' işTe ğârkäs ğorqusundan ğaçıp gitmiş kimi düççüye kimi bilmem daha başKa yere 44.patadise patadis diyok bi de elma diyok ğartopu ğâ elma da diyok ben ğaule atıyom ğafadan ğangisi gelir se ğavuca bişê demiyok lahana da lahana bi ğara lahana bi dene de top lahana var bi dene çarşıdan alıyok bi daha da dikiyok unu unda üçünde ğabule şışıyo 45. ğâp ürek oluyo ğau çarşılarda var ya beyaz' lahana ğabule şışıya ğopçun yapu yiyok 46.suyu ğaynadı mı unun kötü ğenüklerini ğâp atarsın ben büle ucuna da vuruyom ğabule köhlü köhlü unu ortadan böler böler öyle bişirüsün 47.bi yapsam bi yesen ya aĝzının suyu aĝar 48.işTe biz' ğopçun deruk u ğara lahananın yürekisine yüreĝine 49. ğüseyin anlatsana beni yorduy ya ğaburda çağırdın ğicĝi de 50. küpeliye anlamını herKeS bana soruyu da ben diyim dedem babam Takmış ne bilecem diye 51. küpeliye demek yani esKilerimizden doĝru güzel isim ki unu sürüyler burda baĝ u da var mesela: başKa isimler kimin kötü isimler böle Takma yok burda 52.benim ismim de işTe daha u zamanlarda u daha u zamanın anlamını daKıya

AE/KK-15

Adı, Soyadı : Hüseyin Yılmaz
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 73
Mesleği : Muhtar
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
İkamet Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Ortaokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Akçaabat/Eskiköy
Kayıt Tarihi : 05.09.2018

1. t̄jepni tyrc aslundadır 2. tyrc jeş tyrc döyünür bir insan jani 3. tyrct̄je jyzel bir lisan jani t̄jepni bizim cylytyrmyz 4. beş altı jyz sene cend̄ze buraja jelmisyc biz bu jœje5. şalpazarundan muhad̄zyden cend̄ze jelinmiş buraja t̄jok jendimiz jœt̄j et̄tic6. mart zabağdan işte birisi javaşta mesela mart ajw deşil mi 7. mart ajwunun jirişi cœjunun varisa biz øle japwjuduk8. ja bi guzu ja bi cœjun jeterijdye 9. mart bœzmasu ojudu jaçut da gœmşularunu set̄jed̄zecsın 10. iji bi adam benim martuma sen jeled̄z e:n dijisun 11. adam jelib martunu zabağdan jelij bœzujœ 12. cim jelyse jeme it̄jme jœk 13. gapwji at̄jtun mu çer sej bitijy bazen adamlarun işi raş jelmijudu da martuna cim jeldijdi dijœla:

1. çepni türk aslındadır 2. türk yeg türk doğunur bir insan yani.3. türkçe güzel bir lisan yani çepni bizim kültürümüz' öyle yani çepniler güzel insanlar 4. beş altı yüz' sene önce buraya gelmişük biz' bu göye 5. şalpazarı'ndan muhacü6den önce gelinmiş buraya çok gendimiz göç et̄tik 6. mart zabağdan işte birisi yavaşça meselâ mart ayı deşil mi 7. mart ayının girişi goyunun varisa biz ö*le yaPıyuduk 8. ya bi guzu ya bi goyun getiriyüdük 9. mart bozması öyudu yaçut da gœmşularını sececeksın 10. iyi bi adam benim martuma sen gelecen diyisun 11. adam gelib martını zabağdan geliy bozuyo12. kim gelüse ye me içme yok 13. gapıyı açTun mu her şey bitiyü bazen adamların işi raş gelmiyudu da martuna kim geldi diyo

ÇT/KK-16

Adı, Soyadı : Ahmet Kurt
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 72
Mesleği : Emekli Memur
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Çarşıbaşı/Taşlıtepe
İkamet Yeri : Trabzon/Çarşıbaşı/Taşlıtepe
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Lise
Kayıt Yeri : Trabzon/Çarşıbaşı/Taşlıtepe

Kayıt Tarihi : 06.09.2018

1. xarasan'dan konja'ja konja'dan jeldiler şalpazaru'na bu insanlar burda galmadular jani syryjn etdiler jtdiler 2. harp tøy taşur şej ettikten sonra dşumşurijet kurulduktan sonra xarcæs jeliş mevci:sine jerleşti jani. 3. gajunun jyzyny gurkarsun unu jyzel juuarsun unun tarayw var habule darak dişleri var habule habule unu tarardu unu cirman derdi cirman una işlerdi jyzel bi gatunw işlerdi 4. unu ici gata tşeyrydy guvratudu 5. yuñ jumak derdy işte erēdşec de vardu cirman da vardu 6. habule ganatlu oludu habule erēdşec de tec oludu jetyne bi ayarsak jibi bi şej konuludu 7. jajladşulw: etdim adşuadşuak gajun jajma jajdum 8. xer şejleri ecsicsiz japdum 9. bolluk jök zör işler tec başuma da galdum jarenimle de soğra tşök olduk 10. ici guzum bi uşulanum var unlar bu işleri bilmez 11. okudu unlar ben gajret etdim amma ne tşara istemediler

1. horasan'dan konyaya konyadan geldiler şalpazarı'na bu insanlar burda galmadılar yani sürgün etdiler gitdiler 2. harP toğ taşıP şey ettikten sonra cumhuriyet kurulduktan sonra harkäs geliP mevkisine yerleşti yani 3. goyunun yüzünü gırkarsın unu güzel yıkarsın unun tarağı var habule darak dişleri var habule habule unu Tarardı unu kirman dērdi kirman una işlerdi güzel bi şatını işlerdi 4. unu iki gata çöğürüdü gıvratıdı 5. yuñ yumak dērdü işte erēcek de vardı kirman da vardı 6. habule ganatlı oludu habule er ēcek de tek oludu götüne bi ağarsak gibi bi şey konuludu 7. yaylacılı etdim acıcık goyun yayma yaydım 8. her şeyleri eksiksiz yaptım 9. bolluk yok zor işler tek başıma da galdım yarenimle de soğra çok olduk 10. iki gızım bi uşulanım var unlar bu işleri bilmez 11. okudu unlar ben gajret etdim amma ne çara istemediler

AK/KK-17

Adı, Soyadı : Neriman Çerçin
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 85
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Akçaabat/Karpınar
İkamet Yeri : Trabzon/Akçaabat/Karpınar
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Lise
Kayıt Yeri : Trabzon/Akçaabat/Karpınar
Kayıt Tarihi : 06.09.2018

1. sizin oemrynyz ne 2. xæ œjle ja gonusuyumuzdan anlarsun 3. ben mi burda bittim bøjydyw 4. başça jerdejdyc haburda gurunun arkasundan jeldic 5. xæ aşında ɔ zylaleli va ja ɔn jynde anlatşam bitmez 6. unlar anlatsa ne sana benzer ne bana 7. allah zylaleliye oemür versin işşallaş 8. bi guş şej jök dölablelw döldurujök 9. jemeclic buni tane fasıjja işte turtşı japaruk 10. bœœle xer şejı japaruk 10. işte padadesi jararuk undan xer şejı japaruk 11. misir japaruk bitşeryc delleryc 12. unu ytş dœrtş jıfı ici tşifde olur 13. millet jerin tşöyusu ama şimdi xerş funduk dictile: 14. daa:dajanamuwş bur'da tşaj japulmaz rize tarayunda 15. bak burajw lasdic japarsun işte bœœle işte 16. ici tşift altdan jıder bœœle xendec oluju 17. buradan da ici tşift aşan tşopyu da oeyrenene gadar dşanum tşuakdu oeryjuduk 18. jynden xerces bœœle jejijödu jetşı va: ja 19. jetşı

χίτ] bi zeva:l j̄lmedi hau gabileden 13.ermenile ceserdi bu dayu atlilar var raş j̄lduyunu celdryler 14 byjycannemin babasunu alujlar tomariza toplama j̄dijler 15.dayda ermenile beclijmişler onlaru almışlar bi haftada d̄zanlarını almışlar ut̄dulda:

1.üzmesobağ üzmüş burası şöyle olduğu gibi 2. ihtiyarın birisi evlenmiş almış bir hanım évde oturu évde hanım döner dolaşurken gece yokken ó akşamı gece gitmiş zannediy ki başga güvey ó ihtiyar diyi ónu zannediy dimiş gitti gecenin yarısı döndü kütüğüñ birisi galk gitsene évine3. ó da diy ki dede dede değıl idum dede burada yerlidu aç ó beyaz' kolları sar dedenu boynuna4.inâklâr bağıracağı zaman tutarlarmış ağızlarını ki urusla duymasınlar 5.bağmışlar iki dane urus asKeri geliy yukardan aşığı büyük annemler yirmi yirmi beş kişi geçmişler bu yanda gaban var 6. ó gabandan aşığı bu yanda bi ev var patolar deruğ óraya dolmuş 7.üç dana urus asKeri gelmiş penceren ukanı çıkaymışlar.8.büyükannem habule olduğumuz' gibi bağıuralım 9. urusla pencerelerin gıyılarından atlamışlar hauyle vızladula haule gitmişler geçtiler yani 10.rehmetli büyükannem anlatudi ali osman reis derdiler óna ati gâtiri yüklerdi yiyecek erzağ âzuğlu derüz' siz' bilmezsunuz' 11.óraya tikt̄iler mi ermenu gelúmús gâtiri alúmış yucundan götürü bilmem nerde yıkarmuş götürümüş 12.ali osman reis'e ónlara hiç bi zevA:l gelmedi hau gabileden 13.ermenile keserdi bu dağı atlilA:r var raS geldüğünü öldürüler 14. büyükannemin babasını alujlar tomariza toplamaya gidiyer 15.dağda ermenile becliymişler ónları almışlar bi haftada canlarını almışlar uçdulA:

AO/KK-19

Adı, Soyadı : Mustafa Zeki Çepni
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 58
Mesleği : Serbest Meslek
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
İkamet Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Ortaokul
Kayıt Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.musur zamanu hasat zamanu otlar cesilir çoran denirdi cesib bir araja t̄fadur seclinde j̄lmesine 2.kurup eve j̄tirirlerdi musur k̄d̄za bi juyun jine 3. bir imed̄ze usulu oturup musur soyarduk 4. sallum sallum yaparsun yzym sallum jibi ve onlari kurumak it̄jin asarsun 5. torpak bu ne gadar jaturum o gadar maşsul musurumuz çeylidir byjyctyr jani 6.ben demem böjle babamlar derdi cyt̄jyçler bilmez unutuldu 7.cyltyrymyz dilimize jeren dağa sağıamdur

1.mısır zamanı hasat zamanı otlar kesilir çoran denirdi kesib bir araya çadır şeklinde gelmesine 2. kırıp eve getirirlerdi mısır kıca bi yığın yine 3.bir imece usulu oturup mısır soyarduk 4.sallım sallım yaparsun üzüm sallımı gibi ve onlari kurumak için asarsın 5. torpak bu ne gadar yatırım o gadar maşsul mısırımız heylidir büyüktür yani 6. ben demem böyle babamlar derdi küçükler bilmez unutuldu 7.kültürümüz dilimize gören dağa sağıamdır

AO/KK-20

Adı, Soyadı : Şöhrettin Çepni
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 83
Mesleği : Ev Hanımı
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
İkamet Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : -
Kayıt Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.junu işlərdük onu iki kat ederdük onun şeyi var gelberisi oları onun yun tarağı vardı ederdü onları ellük derdiler 2.oğa qorduk qolumuza qorduk oları işlərdük 3.yunun dibinde alişaqi varidi 4.bizim zamanımızda yunun goplisi varidi böle kâşardiler, çäkardiler 5.ona gopli derdiler yun tarağı vardiler habule sarardiler 6.yun tarağı vardiler habule tarardiler anam taramiş ellük etmiş 7.bizim zamanımız' o varidi olar hep keten gömleği ederdiler çatandan 8.bizim çepnilerin inadı pis inadı varıdır 9.abinlen elmas rize'yä (çamlıhemşin) gittiler de äsäs çepniler habu üstündedürlar: bi qarı gelin demişler 10. äsäs çepniler habu üstündedürlar: 11.fistan malişen yamalardan gelinlere fistan diktiridük 12.damadın ayakqabını bi danesini alıp sağı ederdiler para almak için

1.yunu işlərdük onu iki kat ederdük onun şeyi var gelberisi oları onun yun tarağı vardı ederdü onları ellük derdiler 2.oğa qorduk qolumuza qorduk oları işlərdük 3.yunun dibinde alişaqi varidi 4.bizim zamanımızda yunun goplisi varidi böle kâşardiler, çäkardiler 5.ona gopli derdiler yun tarağı vardiler habule sarardiler 6. yun tarağı vardiler habule tarardiler anam taramiş ellük etmiş 7.bizim zamanımız' o varidi olar hep keten gömleği ederdiler çatandan 8.bizim çepnilerin inadı pis inadı varıdır 9.abinlen elmas rize'yä (çamlıhemşin) gittiler de äsäs çepniler habu üstündedürlar: bi qarı gelin demişler 10. äsäs çepniler habu üstündedürlar: 11.fistan malişen yamalardan gelinlere fistan diktiridük 12.damadın ayakqabını bi danesini alıp sağı ederdiler para almak için

MH/KK-21

Adı, Soyadı : Ayşe Çoban (Çepni Nene)
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 70
Mesleği : Çiftçi
Cinsiyeti : Kadın
Doğum Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy
İkamet Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : İlkokul

Kayıt Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy

Kayıt Tarihi : 04.10.2018

1.χælbæt inec saydum jay japtum jayw bişyrysyn 2.şindi majalarsun macineje vurusun tşecerşin majalarsun oni döcer jajukta tşalkarşun döner jurkar temizler satarsun3. cyllaxuna gorsun jersin minzi japarsun peynir japarsun cylecleri döldurusun guşun jeric4. ha şindi suryurum jok 5.otlar var surgan var paldur var ezerte var paldur toplajsun onu habule dydyc gibi ukaru onu sojajsun bişiryjsyn turşu japajsun 6. o jenij jyzel ezerte de jenij surgan da jenij 7.var habura çæp tşepni 8. habule ojardular ip dökurdular onu bøj bøjä cæserdiler ortadan dicerdiler 9.gujularunw dasdar japardula çælbæt tşentic japardula pycsyl japardula bøndžuk takardula

1. hãlbãt inek sađđım yağ yapTım yağı bişürüsün 2.şindi mayalarsın makineye vurusun çekersin mayalarsın öni döker yayukTa çalkarsın döner yıkar temizler satarsın 3. küllaşına gorsun yersin minzi yaparsın peynir yaparsın külekleri doldurusun gışın yerik 4. ha şindi sığırım yok 5.otlar var sırğan var paldır var ezerte var paldır toplaysın önu habule düdük gibi uşarı önu soyaysın bişirüysün turşu yapaysun 6. ö yëniy güzel ezerte de yëniy sırğan da yëniy 7.var habura hãp çepni 8. habule öyardula ip dökurdular önu boy boya keserdiler ortadan dikediler 9. gıyılarını dasdar yapardıla hãlbãt çëntik yapardıla püksül yapardıla boncuş takardıla

MH/KK-22

Adı, Soyadı : Emine Alkurt

Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 80

Mesleği : Ev Hanımı

Cinsiyeti : Kadın

Doğum Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy

İkamet Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy

Medeni Hali : Evli

Öğrenim Düzeyi : -

Kayıt Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy

Kayıt Tarihi : 04.10.2018

1.fistan o zaman fistan idi œjle duvak muvak jœy idi 2. jemec bişydyler dyşynde gazanlarla çælbæt tşrli tşrli 3. tşepni şalpazari aşasar ben ne bilijim eşiden şelme buraja jem arpa jemi jalluk tarla:dan jal ederdyc 4. şimdi jemlijolar jemi döcyjler cylecleri var . 5.o şaraflu şibin pec basgun ordan şelmejyc ama basgun iş japmajuk 6.jazun zatan tşok jaymaz çep ajam jyzel oluju ja binde bir jayduyu zaman jaymur şelija 7.dane dane başladuşu zaman gatşujok eve 8.tarlada da olsak bile gatşujok tarla deric misir japduşumuz şerlere da

1.fistan ö zaman fistan idi öyle duvaş muvaş yoğ idi 2.yemek bişüdüler düğünde gazanlarla hãlbãt tşrli tşrli 3.çepni şalpazari aşasar ben ne biliyim esKiden gelme buraya yem arpa yemi yalluş tarla:dan yal ederdük 4.şimdi yemliyolar yemi döküyler külekleri var 5.ö Taraflu şibin pek

başğun ördan gelmeyük ama başğun iş yaPmayuk 6.yazın zatan çok yağmaz' heP ayam güzel oluyu ya binde bir yağdığı zaman yağmur geliyá 7.dane dane başladığı zaman gaçıyok eve 8.tarláda da olsak bile gaçıyok tarlá derik misir yapduğumuz yerlere da

MH/KK-23

Adı, Soyadı : Ramiz Alkurt
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 75
Mesleği : İnşaat Emeklisi
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy
İkamet Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : -
Kayıt Yeri : Trabzon/Maçka/Hamsiköy
Kayıt Tarihi :

1.bi babadan jeldic arttu jitti işde bu maıhalle alkurtlar tşepni maıhallesi 2.dedelerimiz şalpazaru'ndan jeldic biz buraja kazamız o zaman vakfucebir idi sonra şalpazaru oldu 3. bulut jeler jynes jider gajun olur bœ:le pyselir 4.o da gajun jaymur jayadżayunuu bilyj jetşî desen dađa tşok toplanur 5. arabanın lastiyuna tecerdżek derlerdi 6.guz gatşurma bilirim ben gatşurdum 7.arvatlık aldum jœnyl var para jok ne edijim gatşurdum 8.bizim tşepnilerde tşok var epeji jokluk tşectic 9.aşık jetmij deli dżan akar tşok zorluklar tşectic tşok

1.bi babadan geldik arttı gitti işde bu maıhalle alkurtlar çepni maıhallesi 2.dedelerimiz' şalpazarı'ndan geldik biz' buraya kazamız' ö zaman vakfıkebir idi sonra şalpazarı oldu 3.bulut gelir güneş gider goyun olur böle püselir 4. ö da goyun yağmur yağacağını bilüy geçi desen dağa çok toplanır 5.arabanın lastiğına tékercek derlerdi 6.ğiz gaçırma bilirim ben gaçırdım 7.arvatlık aldım gönlü var para yok ne ediyim gaçırdım 8.bizim çepnilerde çok var epeyi yokluk çektik 9. aşık yetmij deli can ađar çok zorluklar çektik çok

AO/KK-24

Adı, Soyadı : Furkan Ak.
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 30
Mesleği : Öğrenci
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
İkamet Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Üniversite
Kayıt Yeri : Trabzon/Arsin/Oğuz Köyü
Kayıt Tarihi : 26.09.2018

1.ben jaklaşuk otuz jaşındajdum otuz jaşına kadar cœjde funduk etdim 2. tşajur bitşdim ci xersil japujrum jani babadan oşula jētşer jibi 3. bizim orda işler babadan oşula jētşer 4. tarla suşur tytyn bunlar bizim işler heb terciybe işi 5.tarlada xer seji eceriz bi zamanlar tytyn jajgun idi 6.anamlâr tşœrec japar bizim fundukluk var 7.tşok dœnym sunœrlar bur`da bellidir sunœr jerleri belirler bazen daş gœnur 8.œdşaklara œjle belli œlur sunœrlar veja tşit kœnur 9. tşok kavgga œlur fundukluk jer kavgasur

1.ben yaklaşık otuz yaşındaydım otuz yaşına kadar köyde findık étdim 2.çayır biçdim ki h̄ersil yapıyorum yani babadan oğula geœer gibi bizim orda işler babadan oğula geœer tarlâ sığır tütün bunlar bizim işler heb terciübe işi tarlâda her şeyi ekeriz bi zamanlar tütün yaygın idi 6.anamlâr çœrek yaPar bizim findıklık var 7.œok dœnüm sınırlâr burda bellidir sinor yerleri belirler bazen daş gœnur 8.ocaşlara œyle belli œlur sınırlâr veya çit kœnur 9.œok Kavga œlur findıklık yer Kavgası

BD/KK-25

Adı, Soyadı : Fadime Uslu

Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 70

Mesleği : Ev Hanımı

Cinsiyeti : Kadın

Doğum Yeri : Trabzon/Beşikdüzü/Dolanlı

İkamet Yeri : Trabzon/ Beşikdüzü/ Dolanlı

Medeni Hali : Evli

Öğrenim Düzeyi : İlkokul

Kayıt Yeri : Trabzon/ Beşikdüzü/Dolanlı

Kayıt Tarihi : 7.11.2019

1.œşiden tşœban gœjun jajarũmuş gœjun jajarka derenin itşinden aşay dœre bi seş jetyrymyş 2. elmiş almış sadœdœze usurmuş 3. xa bule suju ganuna jœtmış sœşra demiş ci bu xaramdur 4. ben bunun seşini buluyum derenin jitdyşş elmanun ayadşzunuu dereje inene gadar jitmiş 5. elmanun ayadşzunuu bulmuş 6. adama demiş ki ben demiş bu elmajur işte falan jerde buldum 7.bi kœren de usurdum demiş 8. sœşra adam da allax adamujmuş 9.adam demiş ci xa baya demiş hakkunuu xelal et demiş 10. u da demiş ci saşya hakkumuu xelal ederim demiş 11. baya jedi sene cœellic japarsan bak bi elmanun sujuna yedi senelic cœellic japadşza:k 12. dyşynij daşunij œ japişim baruş dij jedi sene cœellic japiş una dij ci benim jœerevim bitdi dişji 13.sen beni gœş ver şindi hakkunuu xelal et diş dişji ci bi guşzum var 14. diş guşzumuu alursan saa hakkumuu xelal ederim diş œmmœ guşzumun eli jœk diş aşayuu jœk jœzy jœk gulayuu yok dişji 15.neşse diş ki ben ne japujim eli aşayuu œlmuşjan guşzu diş16. sen beni neda: zœra sœkdun diş 17.ben da saşya hakkumuu xelal etmem diş u da neşse alujum baruş diş 18. neşse dyş:n dernœc japişler œmmœ xœrif xœtş jœermij guşzu jerdeşş jirişle ci allax jeliş ci peri guşzu jibi guşz 19. diş ci sen diş babayun dediyi guşz devilsin diş ben saşya xitş elimi syremem diş 20. neşse guşzla urdan barabar tşukuyular varuş babasunun januna diş ci senin baya dedyşşyn guşz deşşil bu guşz dişji 21 u da diş ci saşş eli jœk dedim xaramda eli yœk diş jœzy jœk dedim xaramda jœzy jœk dişji 22.gulayuu jœk dedim dedim

coety bi feji dinlemez diji 23.ajayw jok dedim coety jerlere jetmedi diji 24.işte benim guzum bu sayə xelal olsun diji 25.bu varluqumda senin olsun diji 26.bi adam sen dij biraz sabırsuzsun dij oeteyine sen bayə sabretmessin sen benden ayrıl jok dij u da sen ne diysen gabul eded̄zem dij27. neyse jidijler jidijler dijler bi jere variyler bi guzdan su istijiler28. guz dij ci jœzynyz coer my t̄şme dij ha:da alsanuz it̄seniz 29.guz bunlara edij bi dünya ezyr d̄zeyr 30.adam dij ci seni allax hajurlu gapuja dyfursyn dij guza31. ja niye œyle dijin bize eziyet etdi diji ifime garufma demedij mi sayə dij 32.neyse bi jere daħa varuyla guzdan su istijler anam guz unlara bi xizmet edij bi xizmet edij bi jœrme 33. guza dij ci allax seni hajursuz gapuja dyfursyn34. xu dij u da ben senden gat̄juv̄e:d̄zem xæ dij 35.toevve dij benden urak ol dij oeteyine neyse ben sayə sabredemessen jelme demedim mi dij 36. e neyse daħa jidijim bari dij neyse jidijler bi jere variyler xæ adama dijler ci bizi bu jœce misafir et dijiler37. t̄jok ad̄zukduk bize biraz jemek ver dijler ne jemek verij unlara ne unlara da bi sürü ezyr cezyr edij 38. evde bo:le eyelmiş undan soyra xemen u ev saħabelerinden birisi eve surtuwu verij39. jerine oturdurij evi ula sen ne gada delisin diji oeteci de guz sayə iji davrandu coety soejledin dij 40.sayə coety davranana iji davrandum diji 41.adam bize bi œyœen jemek vermeydi dij sen dij eviñi niye juqmadum jerine oturdurdun diji 42.şimdi anladujum sayə dij u da ben senden ajrulad̄zam zaten dij 43. bak u guza dedim ci dij allax seni hajurlu gapuja dyfursyn diji 44.bi hajurlu gapuja dyfed̄zec u da jœred̄zec adam jibi olad̄zak dij 45.oeteki de bi hajursuz gapuja dyfed̄zec unluw jola jœtyred̄zec diji unun it̄syn dedim diji 46. diyerinde de eviñ altunda dij hazine varudu dij ev jukulad̄za:duw hazineji bulad̄zakla:duw u coey kurad̄zakla:duw ystyny kapatdum diji

1.esgiden çoban goyun yayarımış goyun yayarğa derenin içinden aşğ dere bi şey getürümüş 2.elmıy almış sadece ısırılmış 3.ha bu suyu ğanına getmiş soğra demiş ki bu haramdır 4.ben bunun şeyini buluyum derenin gitdüğü elmanın ağacını dereye inene ğadar gitmiş 5.elmanın ağacını bulmuş 6.adama demiş ki ben demiş bu elmayı işte falan yerde buldum 7.bi Keren de ısırırım demiş 8. soğra adam da allah adamıymış 9.adam demiş ki ha bağa demiş haħkını helal et demiş 10.u da demiş ki sağa haħkımı helal ederim demiş 11.bağa yedi sene kölelik yaparsan bak bi elmanın suyuna yedi sene kölelik yapacak 12.düşüniy daşınıy e yaPiyim barı diy yedi sene kölelik yapıy una diy ki benim görevim bitdi diyi 13.sen beni goy ver şimdi haħkımı helal et diy diyi ki bi ğızım var 14.diy ğızımı alırsan saa haħkımı helal ederim diy ämmä ğızımın eli yok diy ayağı yok gözü yok ğulağı yok diyi 15.neyse diy ki ben ne yaPiyim eli ayağı olmyan ğızı diy 16. sen beni nedä zora sokdun diy 17.ben da sağa haħkımı helal etmem diy u da neyse alıyım barı diy 18.neyse düğün dernek yapıyler ämmä herif heç görmiy ğızı gerdege giriyle ki allah geliy ki peri ğızı gibi ğız 19.diy ki sen diy babağın dediği ğız değilsin diy ben sağa hiç elimi süremem diy 20:neyse ğızla urdan barabar çıkıylar varıy babasının yanına diy ki senin bağa dedüğün ğız değil bu ğız diyi 21.u da diy ki sağ eli yok dedim haramda eli yok diy gözü yok dedim haramda gözü yok diyi 22.ğulağı yok dedim dedim kötü bi şeyi dinlemez diyi 23.ayağı yok dedim kötü yerlere getmedi diyi 24.işte benim ğızım bu sağa helal olsun diyi 25.bu varluğumda senin olsun diyi 26.bi adam sen diy biraz sabırsızsın diy oteğine sen bağa sabretmessin sen benden ayrıl yok diy u da sen ne diysen gabul edecem diyi 27.neyse gidiyler gidiyler diyer bi yere varylar bi ğızdan su istiyiler 28.ğız diy ki gözünüz kör mü çeşme diy hada alsanız içseniz 29.ğız bunlara ediy bi dünya ezür cezür 30.adam diy ki seni allah hayırlı ğaPıya düşürsün diy ğıza 31.ya niye öyle diyin bize eziyet

etdi diy işime ğarışma demediy mi sağa diy 32.neyse bi yere dağa varıylà ğızdan su istiyler anam ğız unlara bi ğızmet ediy bi ğızmet ediy bi görme 33.ğıza diy ki allah seni ğayırsız ğapıya düşürsün 34.ıı diy u da ben senden ğaçıvēcem ğä diy 35.tövve diy benden ırak ol diy ötekine neyse ben sağa sabredemessen gelme demedim mi diy 36. e neyse dağa gidiyim bari diy neyse gidiyer bi yere varyılär ğä adama diyler ki bizi bu gece misafir et diyiler 37.çok acıkduk bize biraz yemek ver diyiler ne yemek veriy unlara ne unlara da bi sürü ezür cezür ediy 38.evde böle eğelmiş undan soğra ğemen u ev sağabelerinden birisi eve sırtını veriy 39.yerine otutduriy evi ula sen ne ğada delisin diyi öteki de ğız sağa iyi davrandı kötü söyledin diy 40.sağa kötü davranana iyi davrandın diyi 41.adam bize bi öğön yemek vermedi diy sen diy eviñi niye yıkmadın yerine otutdurdun diyi 42.şimdi anladıyım sağa diy u da ben senden ayrılacam zaten diy 43.bağ u ğıza dedim ki diy allah seni ğayırlı ğapıya düşürsün diyi 44.bi ğayırlı ğapıya düşecek u da görecek adam gibi olacak diy 45.öteki de bi ğayırsız ğapıya düşecek unları yola götürecek diyi onun için dedim diyi 46.diğerinde de eviñ altında diy ğazine varıdı diy ev yıkılacädi ğazineyi bulacıklädi u köyü kıracıklädi üstünü Kapatdım diyi

ŞS/KK-26

Adı, Soyadı : Ağabey Aksu
Doğum Tarihi/Yaklaşık Yaşı : 72
Mesleği : Emekli
Cinsiyeti : Erkek
Doğum Yeri : Trabzon/Şalpazarı/Sayvançatak
İkamet Yeri : Trabzon/ Şalpazarı/Sayvançatak
Medeni Hali : Evli
Öğrenim Düzeyi : Ortaokul
Kayıt Yeri : Trabzon/ Şalpazarı/Sayvançatak
Kayıt Tarihi : 9.11.2019

1.deyemene ğıderdyc sağra jycmec itşyn musurru un japmak itşyn deyemene ğıderdyc
2.surdumwza ğojardək jetyrebildyyymyzy daru buyday` ne ise deyemenden jelydyc eve 3. evde
bişirydy işde anamuz ecmec bişirydy jerdyc 4.sadşun ystyne ecmeyi jayujlan jerdyc unu jyzel
jerdyc ajranlan 5. bi şej jerdyc ajranu sularduk işde bu gadar 6.esji ğajatda tşok jökluk varıdu
7.şindi para pul olmujudu suyan ecmeyini bilmijdydyc 8.zeydini tanumujodyk guzum zeydini bi
jerde jærsec ğava serijuduk 9.tşaj jaşunda jeldi bak tşaj zeydin pirintş 10.bi cere biz şeker
alujjuduk ramazan jeldi mi pajlujdu bi tşuval un alujjudun pajlujdun 11.bi mağalledē gatş jışin
vardujsa bi tşuval un alamujudun bi tşuval şecer alamujudun12. bi şife zejdinjayı alujdun bi şife
de gaz jay işte duz jetyryjdydun 13.ne gada jetirecēn surtuında jetmij bi şife gaz jayı 14.jayusa
anan bilyj byjyc jarij finnuri uşuyunw jaşujjuduk 15. finnuri uşuyunwun udşunda
zurnazuşdu japarduk16. talaşdan baylarduk una øterdi zuptşuk jibi esjiden zabaşdan
galka:duk 17.zabaşdan galkdun mijdi ğomsun ne japijsa unu japarsun18. malı varıusa malı
bakarsun başteşe sürersin malı jajarsun 19.jüzel keşdi kendiñe şarku şajlersin
20.arşadaşlarunla oyna:sun 21.undan soşra eve geldij mi ayaşdan guşzuruk japarlar

gud̄zuruk derler 22.bi gazuyu dicerler ayad̄zun ortasunu delip yzerine gojarlar 23.ajnu cirman jibi doener 24. ipilen boe:le baylanarak bi ip baylanur birisi baylanmaz 25.ajayunu vuran unu t̄feviryr icisini boe:le doener 26. u ayad̄zunun u cessenε ayad̄zu olad̄zak una ad̄z̄duk gaz jayu syrerdic 27. ve jaχud inec jayu syrerdic ud̄zuna yteci ayad̄zun yst̄yne 28.delyc delyc ses d̄z̄ugarsun dijine 29.guzul ayat̄dan japardu: 30.yst̄yne gojarduk u zaman icisi bir oldi mi ses t̄fukaru:du 30. cessenε ayad̄zu χemen gurulmazdu 31.janlarunda pajantu vardu unun da eyermesin dijene 32.masa ajayu jibi japarduk 33.ajayunu devrilmesin dijene 34.gazuyu undan so:ra ojnarduk 35.bi daħa akşam oldi mijdi derenin it̄fine do:ru jiderdic 36. jyzerdyc baluk tutarduk 37. u zaman dereler 7 seydi jyrydy38. derenyn jujusundan t̄ja:ba bişyryle:di 39.sular dupduru idi şimdi laχumlar dereje baylanduyu it̄fyn 40. dereler daħa fazla akujuudu41. bytyn gurnalar t̄fejmelr jœzeler derelere baylandu 42. annadun mu derede jyzerdyc jelydyc43. eve jelyduc jet̄i jajmuja 44. jajlaja jyryjerec jidilijudu galuduk urda 45. jaymur jaymasun dijine ayad̄zun alt̄una sinerdic 46. jemec iſte t̄œcelic ne varusa ecmeç jerydyc eſeyin ſurtundan alu:duk

1.değemene giderdik saħra yükmek için mısıru un yapmak için değemene giderdik 2.sırdımıza goyarduk götürebildüğümüzü darı buğday ne ise değmenden gelüdük eve 3.evde bişirüdü işde anamız ekmek bişirüdü yerdük 4.sacın üstüne ekmeği yağılan yerdük unu güzel yerdük ayrılan 5.bi şey yerdük ayrıni sularduk işde bu ğadar 6.esgi hayatda çok yokluk vardı 7.şindi para Pul olmuyudu suğan ekmeğini bilmiyüdük 8.zeydini Tanımıyoduk gızım zeydini bi yere görsek ğava seriyüdük 9.çay yaKında geldi baç çay zeydin pirinç 10.bi kere biz şeker alıyduk ramazan geldi mi paylıdu bi çuval un alıyudun paylıdun 11. bi mahallede ğaç gişin vardıysa bi çuval un alamıyudun bi çuval şeker alamıyudun 12.bi şişe zeydinyağı alıyudun bi şişe de ğaz yağ işTe duz getirüyüdüün 13 ne ğada getirecēn sırtında yetmiy bi şişe ğaz yağ 14.yoğusa anan bilüy büyük yariy finnuri ışığını yaKıyuduk15.finnuri ışığının ucunda zurnazuKcu yapardık 16.talaşdan bağlarduk una ö*terdi zıPçık gibi esgiden zabaħdan ğalkāduk 17.zabaħdan ğalkdın mıydi ğomşun ne yapıysa unu yaparsın 18.malı varısa malı bakarsın baħçeye sürersin malı yayarsın 19.güzel keñdi keñdine şarkı sö*ylersin 20.arKadaşlarınla öynāsın 21.undan soğra eve geldiñ mi ağaçdan ğıcırık yaparlar ğıcırık derleğ 22.bi ğazuğu dikerler ağacın ortasını deliP üzerine goyarlar 23.ayni kirman gibi döner24.ipilen böle bağlanarak bi ip bağlanır birisi bağlanmaz 25.ayağını vuran unu çevirür ikisini böle döner 26. u ağacınının u kessene ağacı olacak una accuk ğaz yağ sürerdik 27.ve yaħud inek yağü sürerdik ucuna üteki ağacın üstüne 28.delük delük ses çığarsın diyine 29.ğızıl ağaçdan yaPardü 30.üstüne goyarduk u zaman ikisi bir oldi mi ses çıkarıdı 30.kessene ağacı ğemen ğırılmazdı 31.yanlarında payantu vardı unun da eğermesin diyene 32.masa ayağı gibi yaparduk 33.ayağını devrilmesin diyene 34.ğazuğu undan so:ra oynarduk 35.bi daħa akşam oldi miydi derenin içine döru giderdik 36.yüzerdik baluk Tutarduk 37.u zaman dereler şeydi güürüdü 38.derenün ğıyısından çāba bişürülēdi 39.sular duPduru idi şimdi laχumlar dereye bağlandı 42.annadın mı derede yüzerdik gelüdük 43.eve gelüdük geçi yaymıya 44.yaylaya yürüyerek gidiliydu ğaluduk urda 45.yağmur yağmasın diyine ağacın altına sinerdik 46.yemek işTe çökelik ne varısa ekmek yerüdük eşeyin Sırtından alüdük

Ek 4: Derlemelerden Fotoğraflar

Şalpazarı Geyikli köyü

Şalpazarı Çetrik köyü

Şalpazarı Sütçınar köyü

Yomra Özdil köyü

Arsin, Oğuz köyü

Maçka, Hamsiköy

SÖZLÜK

A

- (a.)abwt “abit”: Çubuk.
(s.)atf̄t̄f̄ak “aççak”: Alçak.
(s.)aguʃuk “ağuşuk”: Yarım.
(a.)æyæd̄z̄ec “ägäcek”: Yünü eğirmeye kırpmaya yarayan araç.
(a.)ayʃak “ağşak”: Direklerin altına konulan ve çürümesini engelleyen şey.
(a.)ayu “ağu”: Orman gülü; zehir.
(a.)alamuk “alamuk”:Güneşin doğuşu.
(a.)aliʃak “alışak”:Boncuk.
(a.)anuk “anuk”:Nane.
(a.)a:sar “āsar”:Ağasar.
(a.)aʃak “aşak”: Egeceğin halkası.
aʃlamak “aşlamak”: -e Yama yapmak.
(a.)ajak j̄olu “ayak yolu”: Tuvalet.
(a.)ajam “ayam”: Hava.
(s.)a:zuklu “āzuklu”: Cömert eli açık kimse.

B

- (a.)balduran “baldıran”: Yılan otu.
(s.)basgun “başgun”: Üstünkörü, baştan savma.
(a.)bet̄ʃer “beçer”: Ahırda ineklerin yeğkisinin koyulduğu yer.
betleşm̄ec “betleşmek”: (nesnesiz) Yaşlanmak.
(a.)beʃjyr “beşgür”:Havlu.
(a.)bezene “bezene”: Bezelye.
(a.)bezyc “büzük”: Karalahana.
bitm̄ec “bitmek”: (nesnesiz) Büyümek.
(a.)biðoyu “bizoğu”: Piçoğlu Osman.
(a.)boʃtan “bosTan”: Salata.
bœj̄em̄ec “bögemek”: (nesnesiz)Ayağa kalkmak.
bujmak “buymak”: -dan Korkmak; ürmek.
(a.)byryc “bürük”: Bir çeşit ot, sarmaşık.

C

- (s.)d̄z̄angaza “cangaza”: Geveze.
(a.)d̄z̄ebit̄j̄ “cebiç”:Yavru keçi.

(a.)d̂ẑudduk “ciddik”:Tuzak.

(a.)d̂ẑile “cile”: Jile elbise.

Ç

(a.)t̂ŝatan “çatan”:Keten.

(a.)t̂ĵa:yu:n “çāgūn”: Atın ayak izi.

(a.)t̂ĵan “çan”: Keçinin boynundaki küçük zil.

(a.)t̂ĵar “çar”: Taş.

t̂ĵecme almak “çekme almak”:-i Başlık parası vererek almak.

t̂ĵenem diri “çenem diri”: (nesnesiz) Çok konuşmamak.

(a.)t̂ĵenti “çenti”: Çanta.

(a.)t̂ĵentij “çentiy”: Çanta.

(s.)t̂ĵunguullu “Çingıllu”:Süslü.

(a.)t̂ĵupara “çıPara”: Eğrelti otu.

(a.)t̂ĵurakman “çıraçman”: Kandil, lamba.

(a.)t̂ĵireşga “çireşga”: Bir çeşit ot.

(s.)t̂ĵitim aragu “çitim aragu”:İki dağ arası.

(s.)t̂ĵöyanli “çoğānli”: Işıklı, lambalı.

t̂ĵeyymec “çögürmek”:-i Çevirmek.

(a.)t̂ĵecelic “çökelik”:Sütün kaynatılması ile elde edilen bir tür peynir. Çökelek.

(a.)t̂ĵocelyc “çö*kelük”:Çökelek.

(a.)t̂ĵölmec “çölmek”:Çömlük.

(a.)t̂ĵöplyc “çöplük”:Tuvalet.

(s.)t̂ĵöpyr “çöPür”: Kıl.

(a.)t̂ĵu:l “çül”: Keçi kılından yapılmış bir tür dokuma.

D

(a.)dayan “dağān”:Ağaçtan yapılmış eşya.

(a.)daru “daru”: Mısır.

(a.)dasdar “dasdar”: Örtü olarak kullanılan bir tür dokuma.

(a.)daş armudu “daş armudu”: Olgunlaşmış armut.

(s.)dajed̂zec “dayecek”:Dayanak, tutacak.

(a.)deyemen “değemen”:Değirmen.

dellemec “dellemek”: -i Ayırmak.

(a.)durmat̂f̂ “dırmaç”: Sırtta bulunan yükün düşmemesi için bağlanan ip.

(a.)duşluk “dışluk”:Dinlenme vakti.

(a.)dyt̂ĵĵy “düççü”: Komşu.

(a.)dydec “düdek”:Fasulye.

(a.)dydyc “düdük”:Kaval.

dylymec “dülümek”:-i Kesmek, ayırmak.

(a.)dyve “düve”: Doğum yapmamış dişi dana.

E

(a.) εδ̄ζȳnly “ecünlü”: Cin.

(a.) εȳεδ̄ζεc “eğecek”: Yünü eğirmeye, kırpmaya yarayan araç. Kirmen.

εȳirmεc “eğirmek”:-i Yünü iğle bükerek iplik durumuna getirmek.

(a.) ελεc “elek”: Un gibi toz durumunda olan şeyleri yabancı maddelerden ayıklamak için kullanılan metalden oluşan kasnak.

(a.) ελλuk “ellúk”: Eldiven.

(s.) εsyryc “esürük”: Cin çarpmış kişi

(a.) εv̄fyn “evşün”: Yufka çevirmek için kullanılan ucu geniş ağaçtan yapılan alet.

(a.) εzertε “ezerte”: Yemeği yapılan geniş yapraklı bitki.

εzmεc “ezmek”:-i Yumuşaltmak.

(a.) εzyr d̄ζεzyr “ezür cezür”:Laf kalabalığı.

εzyr d̄ζεzyr εt “ezür cezür et”: -e Söylenmek, sitem etmek.

F

(a.)f̄innuri “f̄innuri”: Camsız gaz lambası.

(s.)fisçin “fisKin”:İnce dal.

(a.)f̄istan “f̄istan”: Boydan boya elbise.

f̄ollamak “follamak ”: -i Parçalamak.

f̄orus atmak “foris atmak”: -e Hava atmak.

(a.)fuşga “fuşğa”: Böğürtlen.

G

(s.)gaban “ğaban”: Dik yokuş.

(s.)gaḥnak “ğahnak”:Züppe.

(a.)galanda ajuu “ğalanda ayı”: Ocak ayı.

(a.)galduric “ğaldırık”:Saplarından yemek yapılan ot.

(s.)gara guşf ajuu “ğara ğış ayı”: Aralık ayı.

(a.)garaḡu “ğarağū”: Ağı; orman gülü, zehir.

(a.)garav “ğarav”: Kışın yaprak dökmeyen mor çiçek veren bir tür ağaç.

gaḡuk “ğahık”: (nesnesiz) Kaymak.

(a.)gartōpu “ğartoPu”: Patates.

(a.)gaşf “ğaş”: Uçurum.

(a.)gaşo “ğaşo”: Karşı.

(a.) gatukdurnayıu “ğatikdırnağı”: Bir çalı türü.

(a.) gaturdurnayıu “ğatırdırnağı “:Bir çalı türü.

(a.)gaturgulaıu “ğatırğulağı”: Bir çeşit bitki.

(a.)gajda “ğayda”: Çalgı.

(a.)jelberi “gelberi”: Uzun saplı demir araç.

(a.)jelder “gelder”: İneğe yal verilen kap.

(a.)gud̄ζuk “gıcık”: Kız.

- (a.) гуѡѡурук “ğıcırık”: Ağaçtan yapılan ses çıkaran bir alet.
- (s.) гу:γ “ğġğ”:Büyük, iri; kalın.
- (a.) Гуран “gıran”: Tepe, mezarlık.
- гуѡркмѡк “ğırкмѡк”:-i Kesmek.
- (a.) гуѡрпуз “ğırPuz”: Karpuz.
- (s.) гуѡтмиѡ “ğıтмиѡ”: Cimri.
- гуѡвѡтѡмѡк “ğıvѡтѡмѡк”:-i Eğmek.
- (a.) гуѡзуѡл ѡк “ğızıl ѡк ”: Güllük.
- (a.) ġırebi “gırebi”: Küçük balta.
- (a.) ġıptġa “ğıPça”:Düğme.
- (s.) ġıpli “ğıpli”: Kalın yün.
- (a.) ġırtġ “ğırç”:Oturak.
- (a.) ġıт “ğıт”:Ölçü.
- (a.) ġıvalu “ğıvalu”:Baykuş.
- (s.) ġıæy “ğığğ”: Mavi veya yeşil renk.
- ġıæyden ġıæy ġıæy (nesnesiz) “ğığğden ġığğ ġıæy”: Dolu yağmak
- (s.) ġıæyly “ğığğlü”: Olgunlaşmış.
- (a.) ġıæylyc “ğığğlük”:Hayvan sürüsü.
- (a.) ġıġa “ğıġa”:Kırılmış mısır sapı.
- (a.) ġıfa “ğıfa”:Tahta kap.
- (a.) ġıla ġıprayı “ğıla ġıprayı”: Keçilere yedirilen yaprak.
- (a.) ġıbul “ğıbul”:Çayır.
- ġırdamak “ğırdamak”:-i Kavurmak.
- ġırdæyememec “ğırdæyememek”:-den Kıpırdayamamak.
- (a.) ġıvat ġıva “ğıvat ġıvā”: Elek yapma işi.
- (s.) ġıyđzđzyc “ğıccük”:Küçük.
- (a.) ġıyđzyc aġıu “ğıccük ayı”:Şubat.
- (a.) ġıyllyc “ğıllük”: Eğrelti otu.
- (s.) ġıylymen “ğılümen”: Güleç kişi.

H

- (s.) ġıbur “ğıbur”:Hırslı, kıskanç.
- (s.) ġıam taflan “ğıam taflan”: Yabani olan karayemiş, olgunlaşmamış karayemiş.
- (a.) ġıartama “ğıartama”: Kiremitin yerini tutan tahtadan yapılmış dam örtüsü.
- (s.) ġıas un “ğıas un”: Beyaz un.
- ġıaġıurlamak “ğıaġıırlamak”: -i Öğütmek.
- (a.) ġıæđıj: “ğığıj”: Dizlere kadar uzanan kar botu.

- (a.)χelle “helle”: Un çorbası.¹⁸
(s.)χενjem “hengem”: Eğlence.
(s.)χenci “henki”: Hastalıklı, cinli.
χersil japmak “hersil yapmak”: Hasat yapmak.
(s.)χejli “heyli”: Büyük.
(a.)hızad̄zuk “hızacuk”: Çocuk.
(a.)χopt̄sun “hopçun”: Karalahananın yürekli; olgunu.
(a.)χoran “horan”: Mısır hasadı zamanında otların çadır şeklinde bir araya gelmesine denir.
(s.)h̄orpa “horPa”: Taze yoğurt.
(a.)χōgauran “hoşgiran”: Yemeği de yapılan bir çeşit ot türü.

I

- (a.)usgata “ısgata”:Ölünün ardından verilen para.
(s.)ujduk “ıyduk”:Çok sıcak.

İ

- iclemec “iklemek”: (nesnesiz) Delirmek.
imed̄ze “imece”: -i Sonlandırmak, topluca bir işin görülmesi.
(s.)isdij “isdiy”:Sıcak.
(z.)ivel “ivel”:Önce.

K

- (a.)kantar “kantar”: Tartı.
(a.)kartol “karto”:Patates.
(s.)kasur “kasır”:Çürük meyve.
(s.)celec “kelek”: Keçinin boynundaki büyük zil.
(s.)celenty “kelentü”: Uzun saplı orak.
(a.)celep “kelep”: Yünün dirseğe sarılmasına denir.
(s.)ceme “keme”: Büyük fare.
(a.)cendir “kendir”: Kenevir.
(a.)cerenti “kerenti”: Odun orağı.
c̄ertmec “kertmek”: -i Ağacı kesmek.
(a.)cesic otu “kesik otu”: Kanı durdurduğu düşünülen bir çeşit ot.
c̄esif̄ic olmamak “kesişik olmamak”: -i İyi olmamak.
(a.)cessene “kessene”: Kestane.
(s.)cesyc “kesük”: Kesilmiş.
(a.)cev̄et “kevet”: Tevek; kendirden dokunan kumaş.
(a.)kultunt̄j “kılınç”: Kilim için dokuyup vurduğun şeye denir.
kurm̄mak “kırmak”: -e, -i Ayırmak.

¹⁸ Zeynep Şimşek Umacı (2011), Çepni Ağzı (İnceleme-Metin-Sözlük) adlı tez çalışmasının sözlük bölümünde “helle” kelimesinin anlamsal karşılığını helva olarak vermiştir. Şalpazarı’ndan derlenen metinlerde helle kelimesinin anlamsal karşılığının un çorbası olduğu tespit edilmiştir.

cile “kile”:-i Ölçmek, tartmak.

(a.)cirman “kirman”: Yünü eğirmeye yarayan ağaçtan yapılmış araç.

(a.)kəm “kom”: Ahır.

(a.)kəmar “komar”: Kışın yaprak dökmeyen mor çiçek veren bir tür ağaç.

(a.)kəngu “konğu”:Yılanın kuyruğu.

(a.)kəntar “kontar”: Eşek yavrusu, sıpa.

(s.)cəxly “köhlü”:Sıcak.

cələrdə “kölerde”: (nesnesiz) Kartlamak; patlamak.

(s.)cərfuban “kör çıban”: İltihaplı çıban.

(a.)cərsə “körse”: Bıçakları bilemek için kullanılan alet. Bileme taşı.

(a.)cyləc “külek”: Tahta kova.

(a.)cylləx “küllaş”: Huni biçiminde olan kap.

(a.)cyzy “küzü”: İpliği ayıran şeye denir.

L

(s.)lipga “lipğa”: Yünden dokunan pantolon.

(s.)ləfyl “leşül”: Gürültülü ses.

M

(a.)may “mağ”: Bir çeşit bitki.

(s.)malifen “malışen” Fazlalık kumaş parçası.

(a.)mandza “manca”:Yemek.

(a.)maturga “matırğa”:Tokmak.

(a.)merəcmən “merekmen”:Merdiven.

(a.)merəuidzen “meruicen”:Diken.

(a.)mu:χ “mih”:Çivi.

(s.)muşgatf “mısğaç”:Cimri.

(s.)məs “mos”: Çürük.

N

(s.)nebət “nebēt”:Sıra.

(z.)nədə: “nedā”:Ne kadar.

nudzak “nıcağ”: -i Odun kesmek.

(s.)nəstək “nöstek”:Peltek konuşan kişi.

O

oχələmək “oħolomak”:-i Ufalamak.

Ö

əcəfjəc “ökleşmek”: (nesnesiz) Ekleşmek.

(s.)ərtjin “örçin”: İnatçı.

(a.)ərəjə “örege”: Toka.

P

(a.)pakla: “paqla.”: Bakla; fasulye.

- (a.)palan “palan”: Çamaşır.
 (a.)paldur “paldır”: Hayvanlara yedirilen ot.
 (a.)panga dydeyi “panga düdeği”:Altın çilek.
 (a.)patō “pato”: Müstakil ev; bahçeli ev.
 (a.)pajantu “payantu”: Dayanak.
 pajlamak “paylamak”:-e Paylaştırmak.
 peclē olmak “pekle olmak”: -e Köprü olmak.
 (a.)pelika “pelika”: Örümcek ağı.
 (a.)pelit “pelit”: Palamut.
 (a.)pend “Pend”: Oluk.
 (a.)peŋjy “peşgü”: Soba.
 (a.)pezyc “pezük”:Pazı.
 (a.)puruldic “pırıldık”:Pul.
 (a.)purtu “ pırtı”: Çamaşır.
 pyselmeç “püselmek”: -e Sinmek, çökmek.

S

- saħra jycmēç “saħra yükmeç”:-i Mısırı un yapmak.
 (a.)sarav “sarav”:Zifirik çiçeği, orman gülü.
 (a.)sarender “sarender”: Tekir.
 (s.)sasuk “sasık”: Tatsız tutsuz yiyecek.
 (a.)seĸmen “seKmen”: İskemle.
 (s.)serenti “serenti”: Boş yer.
 (a.)sejir “seyir”: Takı töreni.
 (a.)sunor “sınor”: Sınır.
 (a.)sinelic “sinelik”: Mezarlık.
 suka “suĸa”: -e İçine basmak.
 (a.)sytlōk “sütlok”: Altın çilek.
 (a.)şal “şal”: Cep.
 (a.)şanja “şanya”:Şalpazarı.
 (s.)şaz:z̄t̄javlaç “ şāz' çavlaç”: İnce iğden geçirilmiş

T

- (a.)taflan “taflan”: Karayemiş.
 (a.)tarayū “tarağı”:Tarağı.
 (a.)tatar “tatar”: Yük.
 (a.)tece “teke”:Erkek keçi; keçinin boynuzu.
 (a.)tecerd̄zec “tekercek”: Arabanın lastiği.
 (a.)tesendy “tesendü”:Masal, hikâye.
 (a.)tevellyt̄ “tevellüt”: Doğum.
 (a.)turmit “tırmit”:Mantar.

təy taşmaq “toğ taşmaq”: (nesnesiz) Bitmek, sonlanmak.

(a.) tōmariza “tomariza”: Tomara; sapslarından yemek yapılan pazıya benzer bir çeşit bitki.

(a.)tōr “tor”: Boncuğun içindeki süs, kum boncuk.

(a.)tōnɟel “töngel”:Muşmula.

U

(a.) uts dul “uçdul”:Klise.

(a.) urgan “urgan”: Kenevirdeñ yapılan halat.

(a.) utuf “utuş”:Kül.

Ü

yɟymec “üğrümek”:-i Sallamak.

yɟyt “üğüt”:-i Öğütmek.

yrɟmec “üremek”: (nesnesiz) Havlamak.

yrɟnɟty “ürkün tü”: -i Okumak, okunurken.

(a.)ystyby “üsTübü”: Pamuk ipliği.

yzmec “üzmek”: -i Kesmek.

(a.)yzym aju “üzüm ayı”: Ağustos ayı.

V

vezyrɟc “vezürük”: Avare, boş.

vuzlamak “vızlamak”: -e Uğuldamak.

Y

(a.)jalak “yalak”: Hayvanların su içtikleri oyma kap.

(a.) jalluk “yalluk”: İneklere verilen ot.

(a.) jaβju “yawşu”: Tarlada olan bir bitki türü.

(a.) jajuk “yayük”: Tereyağ yapımında sütü çalkalamak için kullanılan kap.

(a.) jeɟni “yèğni”: Çepni.

juurtmak “yırtmak”:-i Ayırmak.

jiɟidin “yiğidin”: Bir çeşit ot; güzelavrat otu.

Z

(a.) zebene “zebene”:Yaratık.

(a.) zeɟe “zege”:Gün batımı.

(a.) zemëri aju “zëmëri ayı”: Aralık ayı.

(a.) zuptjuk “zıPçuk”: Ağaç dallarının kabuklarından yapılan bir düdük.

(a.) zivzic “zivzik”:Küçük fare.

(a.) zurnazuğdzu “zurnazuKcu”: Ot gövdelerinden yapılan düdük.

ÖZGEÇMİŞ

İrem ERTEN, 2008 yılında Hasan Ali Yücel İlköğretim Okulu'nu; 2012 yılında Trabzon Fatih Lisesi'ni; 2016 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi- Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

ERTEN, bekâr olup İngilizce bilmektedir.

